

การศึกษาเปรียบเทียบศัพท์และสำนวนจีนที่มีคำ “DA” กับ
ศัพท์และสำนวนไทยในลักษณะเดียวกันที่มีคำ “ดี”

นางสาวพิชชาวีร์ กิจประภาศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A COMPARATIVE STUDY OF CHINESE WORDS AND EXPRESSIONS CONTAINING
THE TERM “DA” WITH THEIR THAI EQUIVALENTS CONTAINING THE TERM “TI”

Miss Pichawee Kitpraphasiri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Chinese
Department of Eastern Languages
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2021
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบศัพท์และสำนวนจีนที่มีคำ “DA” กับ
ศัพท์และสำนวนไทยในลักษณะเดียวกันที่มีคำ “ดี”

โดย

นางสาวพิชชาวีร์ กิจประภาศิริ

สาขาวิชา

ภาษาจีน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ ชุณหะรุ่งเรืองเดช

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรเดช โชติอุดมพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. ประพิน มโนย์วิบูลย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรีย์ ชุณหะรุ่งเรืองเดช)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัญญพร จาวะลา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศันสนีย์ เอกอัครยา)

.....กรรมการภายนอก

(Professor Wang Baohua, Ph.D.)

พิชชาวีร์ กิจประภาศิริ: การศึกษาเปรียบเทียบศัพท์และสำนวนจีนที่มีคำ “DA” กับศัพท์และสำนวนไทยในลักษณะเดียวกันที่มีคำ “ดี” (A COMPARATIVE STUDY OF CHINESE WORDS AND EXPRESSIONS CONTAINING THE TERM “DA” WITH THEIR THAI EQUIVALENTS CONTAINING THE TERM “TI”) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ. ดร.สุรีย ชุณหเรืองเดช, 161 หน้า.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน และคำกริยา “ดี” ในภาษาไทย ซึ่งต่างเป็นคำที่มีหลายความหมายและถือว่าอยู่ภายใต้มนทัศน์เดียวกัน เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ ที่สัมพันธ์กับความหมายอื่นๆ ในภาษาจีน กับความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา “ดี” ที่สัมพันธ์กับความหมายอื่นๆ ในภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่า ความหมายต้นแบบ “ดี หุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยาทั้งสอง จะประกอบด้วยคุณสมบัติสามประการ ได้แก่ 1) ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือกระทำเป้าหมาย 2) มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว และ 3) มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง นอกจากนี้ยังมีการขยายวงความหมายไปสู่ความหมายอื่นๆ รวม 12 กลุ่มในลักษณะที่ใกล้เคียงกันมาก โดยความหมายที่ขยายออกมาจากวงความหมายต้นทางส่วนใหญ่ยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบสามประการ เพียงแต่อาจมาน้อยต่างกันไปในความเห็นของผู้วิจัย อาจสามารถแบ่งกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ ของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนและความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ ของคำกริยา “ดี” ในภาษาไทยออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) กลุ่มที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ คล้ายคลึงกันมาก และ 2) กลุ่มที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ คล้ายคลึงกันปานกลาง

ภาควิชา	ภาษาตะวันออก	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา	ภาษาจีน	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2564	

6080139422 : MAJOR CHINESE

KEYWORDS : DA / TI / MEANING / COGNITIVE SEMANTIC / POLYSEMY

PICHAWE KITPRAPHASIRI : A COMPARATIVE STUDY OF CHINESE WORDS
AND EXPRESSIONS CONTAINING THE TERM “DA” WITH THEIR THAI
EQUIVALENTS CONTAINING THE TERM “TI”. ADVISOR : ASST. PROF.
SUREE CHOONHARUANGDEJ, Ph.D., 161 pp.

The purpose of this study is to analyze the meaning and context of the verb 打 dǎ in Chinese and the verb “ti” in Thai, both of which are polysemous words and considered to fall under the same concept, in order to compare and contrast the source domain prototype meaning and other related meanings of the verb 打 dǎ and the source domain prototype meaning and other related meanings of the verb “ti”.

The result finds that the source domain prototype meaning “hit, pound, knock, slap, etc.” of the two verbs consists of three properties: 1) the use of the hand or device in the hand to act on the target, 2) one single direction of exertion, and 3) an impact or collision between two entities. Moreover, the way in which the source domain prototype meaning of the two verbs extending to other domains are quite similar, with a total of 12 different domains including itself. In most cases, the meanings extending from the source domain still retain the above three properties, but might vary in degree. In the researcher’s view, the relationship between the source domain prototype meaning and the different meanings in other domains of both verbs 打 dǎ and “ti” might be further divided into 2 groups, namely, 1) the group with high similarity and 2) the group with moderate similarity.

Department:	Eastern Languages	Student’s Signature
Field of Study:	Chinese	Advisor’s Signature
Academic Year:	2021	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามรถเสร็จสมบูรณ์ได้โดยหากไม่มีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ ชุมหรั่งเดช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย อีกทั้งสละเวลาอันมีค่าในการตรวจทานและปรับแก้ไขจนทำให้งานเขียนวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประพิน มโนมัยวิบูลย์ ประธานกรรมการ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน อันประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัญญพร จาวะลา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศันสนีย์ เอกอัครนิยา และศาสตราจารย์ ดร. Wang Baohua (王葆华教授) ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการปรับปรุงให้เนื้อหางานเขียนวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ 洪老师 (โรงเรียนสอนภาษาจีนเพียรอักษร) ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างรากฐานภาษาจีน ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนา และต่อยอดการเรียนรู้ภาษาจีนได้ด้วยตนเอง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ 刘甲平 ที่ช่วยตรวจทานภาคผนวก(วิทยานิพนธ์ภาษาจีน)

ขอขอบคุณอาจารย์พันธกานต์ อัสวโชค ที่คอยให้คำแนะนำและคำปรึกษาต่าง ๆ

ขอขอบคุณ คุณปณิธิตา ดิยวุฒิจิโรจนกุล ที่คอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ ไชยธี (คุณน้ำจนา ทองสุขมาก) ที่ให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยในเส้นทางภาษาจีนนี้เสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ อาโกว (คุณป้าสุวรรณา กิจประภาศิริ) ที่ให้ทั้งกำลังใจและกำลังใจทรัพย์สนับสนุนผู้วิจัยตั้งแต่ต้นจนจบจนศึกษาสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณ พี่สาวทั้งสองและน้องชาย ที่อดทน ให้กำลังใจ และอยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสมหวัง ที่ผลักดันให้ผู้วิจัยตัดสินใจเรียนต่อ ป.โท เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาภาษาจีนในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมถึงคอยให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด และขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่สุสิริวรรณ ที่คอยดูแลเอาใจใส่ในทุกๆ รายละเอียดความเป็นอยู่ คอยอำนวยความสะดวกในทุกๆ ด้าน ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจดจ่อ และมีสมาธิในการทำวิทยานิพนธ์ได้อย่างเต็มที่

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	7
2.1.1 อรรถศาสตร์ปริชาน.....	7
2.1.2 คำหลายความหมาย.....	8
2.1.3 อุปลักษณะและนามนัย.....	9
2.1.4 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	11
2.1.5 ทฤษฎีต้นแบบ.....	12
2.1.6 การแผ้วศมี.....	15

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำ 打 dǎ ในภาษาจีน และคำ “ตี” ในภาษาไทย.....	16
2.2.1 งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำ 打 dǎ ในภาษาจีน.....	16
2.2.2 งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำ “ตี” ในภาษาไทย.....	19
บทที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์ความหมายและการใช้คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์ และสำนวนภาษาจีน.....	23
3.1 ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และ สำนวนภาษาจีน.....	23
3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับ ความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน.....	26
3.2.1 ความหมายต้นแบบ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมาย ต้นทางของคำกริยา 打 dǎ.....	26
3.2.2 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ”.....	29
3.2.3 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยก ออกจากส่วนรวม ฯลฯ”.....	31
3.2.4 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ”.....	33
3.2.5 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุด ลด ถอย ฯลฯ”.....	35
3.2.6 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ”.....	36
3.2.7 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”.....	39
3.2.8 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”.....	41

3.2.9 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตัก ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ”.....	42
3.2.10 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อาภักปกริยา ฯลฯ”.....	45
3.2.11 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อบุคคล/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”.....	47
3.2.12 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”.....	50
บทที่ 4 ศึกษาวิเคราะห์ความหมายและการใช้คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวน ภาษาไทย.....	55
4.1 ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวน ภาษาไทย.....	55
4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับ ความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย.....	57
4.2.1 ความหมายต้นแบบ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็น วงความหมายต้นทางของคำกริยา “ตี”.....	57
4.2.2 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ”.....	59
4.2.3 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจาก ส่วนรวม ฯลฯ”.....	61
4.2.4 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน ควรรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ”.....	62
4.2.5 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ”.....	63
4.2.6 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ”.....	63

4.2.7 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “ทะลุ/ผ่าน; ปล่อย/ระบาย/ ส่งออกมา ฯลฯ”.....	65
4.2.8 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พุ่งตัวขึ้น ฯลฯ”	65
4.2.9 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ดีตราประทับ ชี้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ”.....	67
4.2.10 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อาภักปกริยา ฯลฯ”.....	69
4.2.11 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”.....	71
4.2.12 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”.....	74

บทที่ 5 ศึกษาเปรียบเทียบความหมายและการใช้คำกริยา 好 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และ สำนวนภาษาจีน และคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย.....	78
5.1 เปรียบเทียบความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 好 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์ และสำนวนภาษาจีนและคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวน ภาษาไทย.....	78
5.2 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 好 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน กับความสัมพันธ์ ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ดี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย”	81
5.2.1 กลุ่มที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับ วงความหมายอื่นๆ คล้ายคลึงกันมาก.....	83
5.2.2 กลุ่มที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับ วงความหมายอื่นๆ คล้ายคลึงกันปานกลาง.....	84

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	95
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	95
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	98
รายการอ้างอิง.....	99
บรรณานุกรม.....	103
ภาคผนวก.....	105
ประวัติผู้เขียน.....	161

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ความหมายต่างๆ ของคำ 打 dǎ ที่ใช้เป็นคำกริยา.....	23
3.2 โครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์.....	24
3.3 ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ในรูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง.....	26
3.4 ตัวอย่างการใช้คำ 打破 dǎ pò ที่อยู่ในโครงสร้างรูป “กริยา-ส่วนเสริม”.....	32
3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับ ความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาจีนกลาง.....	51
4.1 ความหมายต่างๆ ของคำ “ตี” ที่ใช้เป็นคำกริยา.....	55
4.2 โครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ตี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ในรูปแบบที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์แรก.....	56
4.3 ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ “ตี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ในรูปแบบที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง.....	57
4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทย.....	75
5.1 เปรียบเทียบความหมายต่างๆ ของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนและคำกริยา “ตี” ในภาษาไทยที่อ้างอิงจากพจนานุกรมหลักในแต่ละภาษา.....	78

5.2	เปรียบเทียบโครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ และศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ตี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์.....	80
5.3	เปรียบเทียบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาจีนในรูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง และศัพท์และสำนวนภาษาไทยในรูปแบบที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง.....	81
5.4	ความหมายต่างๆ ของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน และความหมายต่างๆ ของคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย.....	82
5.5	打 dǎ และ “ตี” กับความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง “ตี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ”.....	83
5.6	打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย “ต่อสู้ โจมตี ลูบ ฯลฯ”.....	84
5.7	打 dǎ ในความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” และ “ตี” ในความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”.....	85
5.8	打 dǎ ในความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ” และ “ตี” ในความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน คบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ”.....	86
5.9	打 dǎ ในความหมาย “เจาะ/ขุด/ฉีดยิง (ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” และ “ตี” ในความหมาย “ทะลุ/ผ่าน; ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”.....	87
5.10	打 dǎ ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตัก ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ” และ “ตี” ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ”.....	88
5.11	打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ”.....	89
5.12	打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ”.....	90
5.13	打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”.....	91
5.14	打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ”.....	92

5.15	打 dǎ และ “ดี” ในความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อบริการ/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”.....	93
5.16	打 dǎ และ “ดี” ในความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”.....	94
6.1	เปรียบเทียบโครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ และศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ ประกอบด้วยคำ “ดี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ในรูปแบบที่คำ 打 dǎ และ คำ “ดี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์แรก.....	96
6.2	เปรียบเทียบความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางกับการขยาย วงความหมายไปสู่ความหมายอื่นๆ ของคำกริยา 打 dǎ และคำกริยา “ดี”	97

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2.1 การจัดหมวดหมู่แบบดั้งเดิมหรือแบบเพลโต.....	13
2.2 การจัดประเภทในลักษณะ “ความคล้ายคลึงในครอบครัว”.....	13
2.3 การจำแนกประเภทตามทฤษฎีต้นแบบ.....	14

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในหนังสือภาษาศาสตร์เบื้องต้น ชั่วดี ศรีลัมพ์ (2553: 187) ได้กล่าวถึงลักษณะของคำหลายความหมาย (polysemy) ไว้ว่า เป็นคำที่มีรูปภาษาหนึ่งรูป แต่มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย และความหมายที่หลากหลายนั้นมีความสัมพันธ์กัน และ/หรือ สามารถเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ หากพิจารณาจากคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น คำ 打 dǎ ในภาษาจีนก็ถือเป็นคำหลายความหมายเช่นเดียวกัน เนื่องด้วย 打 dǎ เป็นคำที่มีรูปภาษาหนึ่งรูป ที่สื่อความถึงหรือเกี่ยวข้องกับ การใช้มือในลักษณะต่างๆ โดยความหมายแต่ละความหมายจะแปรเปลี่ยนไปตามบริบท อย่างไรก็ตาม ความหมายที่หลากหลายเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กัน และ/หรือสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ ในพจนานุกรม 《现代汉语词典》(2002 年增补本) Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn--2002 nián zēngbǔběn ได้ให้ความหมายต่างๆ ของคำ 打 dǎ ที่ใช้เป็นคำกริยา¹ ดังตัวอย่าง

1. 讲到这，赵蒙生两手攥成拳捶打着头，泪涌如注。
Jiǎng dào zhè, Zhào Mēngshēng liǎng shǒu zuàn chéng quán chuí dǎ zhe tóu, lèi yǒng rú zhù.
เมื่อกล่าวถึงตรงนี้ มือทั้งคู่ของจ้าวเหมิงเซิงก็กำเป็นหมัดแล้วทุบศีรษะ น้ำตาไหลพรingsพุออกมาพร้อมกับสายน้ำ
2. 沿街的商店弹痕累累，玻璃窗全部被打碎了。
Yán jiē de shāngdiàn dàn hén léi léi, bō li chuāng quán bù bèi dǎ suì le.
ร้านค้าตามท้องถนนเต็มไปด้วยรอยกระสุน กระฉกหน้าต่างถูกยิงจนแตกละเอียดทั้งหมด
3. 由于家境贫寒，大学时期贝卢斯科尼不得不一边打工一边学习。
Yóu yú jiā jìng pín hán, dà xué shí qī Bèi lú sī kē ní bù dé bù yī biān dǎ gōng yī biān xué xí.
เนื่องจากฐานะทางบ้านยากจน ช่วงมหาวิทยาลัยเบร์ลุสโกนี่จึงจำเป็นต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย

¹ คำ 打 dǎ ที่ปรากฏในพจนานุกรมดังกล่าวข้างต้นจะถูกแยกออกเป็น 打 dǎ¹ ที่เป็นคำกริยา และ 打 dǎ² ที่เป็นคำบุพบทตามลำดับ

4. 如果用太阳来打比方，明朝是西下的夕阳，而大金²则是东升的旭日。

Rúguǒ yòng tàiyáng lái dǎ bǐfāng, míngcháo shì xīxià de xīyáng,
ér dàjīn zé shì dōngshēng de xùrì.

หากใช้พระอาทิตย์มาเปรียบเทียบ ราชวงศ์หมิงคือพระอาทิตย์ตกดิน ในขณะที่ต้าจินคือ
พระอาทิตย์ยามเช้าที่ขึ้นในทิศตะวันออก

จากตัวอย่างประโยคทั้ง 4 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำกริยา 打 dǎ ในแต่ละประโยคต่างก็สื่อ
ความหมายที่แตกต่างกันไป ในประโยค 1 คำกริยา 打 dǎ สื่อความถึงการใช้มือกำเป็นหมัดแล้วทุบลง
ไปที่ศีรษะ(捶打着头 chuídǎ zhe tóu) ขณะที่ประโยค 2 จากคำว่า 弹痕累累 dàn hén
léiléi “เต็มไปด้วยรอยกระสุน” และสภาพของหน้าต่างที่แตกละเอียด ทำให้สามารถอนุมานได้ว่า
คำกริยา 打 dǎ สื่อความถึงการถูก “ยิงด้วยลูกกระสุนปืน” เมื่อเปรียบเทียบกับประโยค 3 จะเห็นว่า
คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำ 打工 dǎgōng สื่อความหมายถึงการทำงาน (รับจ้างหรือนอกเวลา)
โดยไม่ได้ระบุถึงลักษณะการใช้มืออย่างชัดเจนดังเช่นคำกริยา 打 dǎ ในประโยค 1 และ 2 สำหรับ
ประโยค 4 คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ร่วมกับคำว่า 比方 bǐfāng “ตัวอย่าง เปรียบเทียบ” ยิ่งดูต่าง
จากคำกริยา 打 dǎ ในตัวอย่างประโยคที่กล่าวมาทั้งหมด เพราะว่าหากมองโดยผิวเผินแล้ว ดูเหมือน
จะไม่เห็นถึงการสื่อความถึงหรือเกี่ยวข้องกับการใช้มือใดๆ สั้นเชิง หรือก็คือไม่สามารถระบุถึง
ความหมายของคำกริยา 打 dǎ ดังที่เราจะจำคุ้นเคยกันได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ตัวอย่างประโยคที่
ยกมาข้างต้น ต่างก็มีการใช้คำกริยา 打 dǎ ปรากฏร่วมอยู่ด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์และ/หรือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันของความหมายที่หลากหลายของ
คำกริยา 打 dǎ ดังตัวอย่างที่เสนอมานี้ข้างต้น

² 大金 (ค.ศ. 1115 - 1234) หรือชื่อเรียกว่า 大金国 (แคว้นจินที่ยิ่งใหญ่) หรือ 金朝 (ราชวงศ์จิน) ในประวัติศาสตร์จีนเป็นราชวงศ์ใน
ระบบศักดินา (封建王朝) ที่ก่อตั้งขึ้นโดยชนเผ่า 女真族 (Jurchen) ที่ปกครองดินแดนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียง
เหนือของจีน มีผู้นำคือ 完颜阿骨打 (Wányán āgǔdǎ) หรือกษัตริย์ไท่จูแห่งราชวงศ์จิน ที่มีชื่อจีนว่า 完颜旻 (Wányán
Mín) ทิศตะวันตกของ 大金 ติดกับ Tangut empire หรือที่รู้จักในชื่อว่า ซีเซีย (西夏) และมองโกลเลีย (蒙古) และทิศใต้
ติดกับราชวงศ์ซ่งได้ มีกษัตริย์ปกครองสืบต่อมารวม 10 รัชกาล เป็นระยะเวลา 119 ปี (แหล่งที่มา

<https://baike.baidu.com/item/%E9%87%91%E6%9C%9D/889740?fromtitle=%E5%A4%A7%E9%87%91&fromid=75946&fr=aladdin>)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคำ “ดี” ในภาษาไทย พบว่าคำ “ดี” ในภาษาไทยก็จัดเป็นคำหลายความหมายเช่นกัน ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายต่างๆ ของคำ “ดี” ไว้ ดังตัวอย่าง

5. ดีฟอนข้าวลงพื้นลานตรงหน้าแรง ๆ เมล็ดข้าวจะหลุดออก
6. เขาดีดตารางบนกระดานเปล่า
7. เราจะดีราคาเองนะ ใช้การวัดราคาด้วยสายตา

จากตัวอย่างประโยคทั้ง 3 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา “ดี” ในแต่ละประโยคต่างก็สื่อความหมายที่แตกต่างกัน โดยคำกริยา “ดี” ในประโยค 5 สื่อความถึงการนำมัดข้าวไปฟาดกับพื้นลานข้าวแรง ๆ เพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดออกมา ในขณะที่ประโยค 6 จากคำว่า “ตาราง” ทำให้สามารถอนุมานได้ว่าคำกริยา “ดี” สื่อความถึงการ “วาด” ออกมาเป็นตาราง โดยอาศัยอุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆ เช่น ดินสอ ปากกา ฯลฯ ในการวาด เมื่อเปรียบเทียบกับประโยค 7 จะเห็นว่าคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏในการใช้คำ “ดีราคา” สื่อความหมายถึงการประเมินหรือประมาณการ ซึ่งจะต่างจากคำกริยา “ดี” ในประโยค 5 และ 6 ที่กล่าวมาข้างต้น เพราะหากมองโดยผิวเผินแล้ว เหมือนจะไม่เห็นถึงการสื่อความถึงหรือเกี่ยวข้องกับการใช้มือแต่อย่างใด หรือก็คือไม่สามารถระบุถึงความหมายของคำกริยา “ดี” ดังที่เรารู้จักคุ้นเคยกันได้ เนื่องด้วยความคล้ายคลึงกันในแง่ลักษณะความหมายต่างๆ ของคำ 打 dǎ และคำ “ดี” ที่เห็นได้จากประโยค 1-7 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์และ/หรือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันของความหมายที่หลากหลายของทั้งคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนและคำกริยา “ดี” ในภาษาไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้นั้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

เท่าที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลได้ พบว่ายังไม่ได้มีการวิเคราะห์หรืออธิบายโดยละเอียดถึงความหมายและการใช้คำ 打 dǎ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างความหมายที่หลากหลายของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ในภาษาจีน กับศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ดี” ในภาษาไทย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาคำ 打 dǎ ทั้งในด้านความหมาย การใช้คำ รวมทั้งความสัมพันธ์และ/หรือการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างกันของความหมายที่หลากหลายเหล่านั้น โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎี

ต้นแบบ (prototype theory) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาจีนกับความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทย มีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ศึกษาความหมายและการใช้คำ 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน กับคำ “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

1.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ในภาษาจีน กับศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ตี” ในภาษาไทย

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

แม้ว่าคำ 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน ส่วนใหญ่จะสื่อความหมายถึง “to hit” หรือ “to strike” เช่นเดียวกับคำ “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย แต่คำ 打 dǎ ในภาษาจีนมีความหมายและการใช้ที่หลากหลายกว่าคำ “ตี” ในภาษาไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในที่นี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ในภาษาจีน รวมทั้งศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ตี” ในภาษาไทยเท่านั้น ไม่รวมถึงคำหรือหน่วยคำอื่นๆ ในภาษาจีนที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับคำ 打 dǎ เช่น 击 jī 敲 qiāo เป็นต้น และไม่รวมถึงคำหรือหน่วยคำอื่นๆ ในภาษาไทยที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับคำ “ตี” เช่น “ทุบ” “เคาะ” ฯลฯ ยกเว้นในกรณีเมื่อคำหรือหน่วยคำเหล่านี้ปรากฏร่วมกับ 打 dǎ หรือ “ตี” เท่านั้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1) รวบรวมศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ในภาษาจีนจากแหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่ พจนานุกรม《现代汉语词典》(2002 年增补本) และเก็บตัวอย่างที่ปรากฏการใช้คำ 打 dǎ ในประโยคที่รวบรวมได้จากเว็บไซต์คลังข้อมูลทางภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (北京大学中国语言学研究

中心语料库 Běijīng Dàxué Zhōngguó Yǔyánxué Yánjiū Zhōngxīn Yǔliào kù) ³

รวมทั้งแหล่งข้อมูลภาษาจีนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) รวบรวมศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ดี” ในภาษาไทยจากแหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554⁴ และเก็บตัวอย่างที่ปรากฏการใช้คำ “ดี” ในประโยคที่รวบรวมได้จากเว็บไซต์โครงการคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (THAI NATIONAL CORPUS) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁵ รวมทั้งแหล่งข้อมูลภาษาไทยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยครั้งนี้

4) กำหนดคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำ 打 dǎ ในภาษาจีนโดยอ้างอิงจากข้อมูลที่รวบรวมจากหนังสือ พจนานุกรม และคลังข้อมูลทางภาษาในข้อ 1 และวิเคราะห์ความหมาย การใช้คำ รวมทั้งความสัมพันธ์และ/หรือการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างกันของความหมายที่หลากหลายของคำ 打 dǎ ในภาษาจีน

5) กำหนดคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำ “ดี” ในภาษาไทยโดยอ้างอิงจากข้อมูลที่รวบรวมจากหนังสือ พจนานุกรม และคลังข้อมูลทางภาษาในข้อ 2 และวิเคราะห์ความหมาย การใช้คำ รวมทั้งความสัมพันธ์และ/หรือการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างกันของความหมายที่หลากหลายของคำ “ดี” ในภาษาไทย

6) วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ในภาษาจีน กับศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ดี” ในภาษาไทย

7) สรุปและเสนอผลการวิจัย

³ แหล่งที่มา

http://ccl.pku.edu.cn:8080/ccl_corpus/search?q=%E6%89%93&start=0&num=50&index=FullIndex&outputFormat=HTML&encoding=UTF-8&maxLeftLength=30&maxRightLength=30&orderStyle=score&LastQuery=&dir=xiandai&scopestre=

[8 มกราคม 2562]

⁴ รูปแบบออนไลน์ แหล่งที่มา <https://dictionary.orst.go.th/> [8 มกราคม 2562]

⁵ แหล่งที่มา <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/tnc3/> [8 มกราคม 2562]

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบความหมายและการใช้คำ 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน กับ คำ “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

1.6.2 ทำให้ทราบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ใน ภาษาจีน กับศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ตี” ในภาษาไทย

1.6.3 เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับคนไทย และการเรียนการสอน ภาษาไทยสำหรับคนจีน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 อรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive Semantics)

Matlin (1983: 2) กล่าวถึงคำ cognition หรือก็คือ “ปริชาน” ว่าหมายถึง กิจกรรมในระดับของความคิดในเรื่องของการจัดการกับความรู้และข้อมูลต่างๆ ที่คนเราคิด โดยอาจรวมไปถึงเรื่องของการรับรู้ การเก็บ หรือการนำข้อมูลดังกล่าวเหล่านั้นมาใช้ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการมากมาย เช่น การจดจำ การใช้เหตุผล ฯลฯ ซึ่งในที่นี้สอดคล้องกับบัณฑิตวิทยา ตั้งภากรณ์ (2561: 76) ที่ได้สรุปนิยามคำ “ปริชาน” ว่าหมายถึง การคิดที่เป็นระบบอย่างมีกระบวนการ มีเหตุและผล รวมถึงการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากภาพสะท้อนของความนึกคิดหรือโครงสร้างทางมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษานั้น

อรรถศาสตร์ปริชานซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistics) เป็นศาสตร์ที่เน้นแนวทางการศึกษาความหมาย โดยนำปัจจัยในเรื่องของจิตใจและกระบวนการทางจิตมาใช้ในการศึกษาภาษา (กษนิภา วิชยปรีชา, 2556: 21) แนวทางการศึกษาอรรถศาสตร์ปริชานเกิดขึ้นจากนักภาษาศาสตร์ที่ชื่อว่า จอร์จ เลคอฟ (Lakoff, 1987) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าความรู้ทางภาษาไม่ได้แยกออกจากระบบปริชานของมนุษย์ อีกทั้งความหมายในภาษายังสะท้อนกลไกการรับรู้โลกของมนุษย์ และมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ (จิรัชย์ หิรัญรัตน์, 2550: 9) ดังนั้น การศึกษาอรรถศาสตร์ปริชานจึงมุ่งศึกษากระบวนการทางปริชานของมนุษย์ที่เป็นขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้สรรพสิ่งด้วยประสาทสัมผัสทางกาย แล้วเกิดเป็นประสบการณ์ที่ถูกสร้างขึ้น (embodied experience) สู่ขั้นตอนของการคิดประมวลผลการรับรู้ในสมอง มีการเรียนรู้และเข้าใจจนเกิดเป็นมโนทัศน์ต่อสิ่งต่างๆ จากนั้นก็มีการเชื่อมโยงมโนทัศน์หนึ่งๆ เข้ากับมโนทัศน์อื่นๆ กลายเป็นระบบมโนทัศน์ขึ้นมา

นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่อรรถศาสตร์ปริชานเป็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งเน้นศึกษาความหมายของคำมากกว่าความหมายของประโยค ดังนั้นแนวคิดทางทฤษฎีต่างๆ ของอรรถศาสตร์ปริชานจึงสามารถนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการอธิบายความหมายของรูปคำและความสัมพันธ์ระหว่างความหมายในคำคำเดียว (บัณฑิตวิทยา ตั้งภากรณ์, 2561: 78)

2.1.2 คำหลายความหมาย (Polysemy)

คำหลายความหมาย (polysemy) หมายถึง คำที่มีรูปภาษาหนึ่งรูป แต่มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย และความหมายที่หลากหลายนั้นมีความสัมพันธ์กันและ/หรือสามารถเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ (ชัชวดี ศรลัมพ์, 2553: 187) ซึ่งต่างจากคำพ้อง (homonymy) ที่เป็นหน่วยคำสองหน่วยที่มีรูปเหมือนกัน ทว่าไม่สามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ นอกจากนี้ ทั้งสองมนทัศน์ยังแตกต่างจากกันในเรื่องที่มาของคำอีกด้วย โดยวิลเลียม ครอฟท์ และ อลัน ครูซ (Croft and Cruse, 2004) กล่าวว่า คำพ้องรูปหรือคำพ้องเสียงนั้นมาจากคนละหน่วยคำกัน (โดยผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงของภาษาหรือการยืมคำ) ส่วนคำหลายความหมายนั้นมาจากหน่วยคำเดียวกันโดยเป็นผลมาจากกระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) และกระบวนการนามนัย (metonymy) (จิรัชย์ หิรัญวัศ, 2550: 9)

การศึกษาคำหลายความหมายในอดีต ตั้งแต่สมัยของนักปรัชญาชาวกรีกหรือช่วงศตวรรษที่ 18 เป็นการศึกษาตามแนวทางแบบดั้งเดิม (classical approach) หรือ แนวทางอริสโตเติล (Aristotelian) ที่คิดว่า ความหมายของคำสามารถระบุได้บนเงื่อนไขของสิ่งที่จำเป็นต้องมีและมีเพียงพอ (in terms of necessary and sufficient conditions) หรือก็คือ คำหนึ่งคำจะมีได้หลายความหมาย (meanings or senses) เท่าที่มีเงื่อนไขแห่งความจำเป็นและเพียงพอสำหรับการใช้งาน ในช่วงทศวรรษ 1920 เริ่มมีผู้ที่ชี้ให้เห็นปัญหาแนวทางดั้งเดิมที่อาศัยเงื่อนไขของการใช้งานตามที่เป็นจำเป็นและเพียงพอดังกล่าว ได้แก่ วิทเจนสไตน์ (Wittgenstein, 1953 อ้างถึงใน Ravin and Leacock, 2003) ได้วิเคราะห์ความหมายของคำว่า game ในมนทัศน์ของ card game, board game, ball game, Olympic game เป็นต้น โดยพบว่าไม่สามารถหาองค์ประกอบทางความหมายที่ทุกๆ คำต่างมีร่วมกันหมดแม้แต่ความหมายเดียว จะพบเพียง “เครือข่ายที่ซับซ้อนของความคล้ายคลึงกันที่ซ้อนทับกันและไขว้กัน: บางครั้งมีความคล้ายคลึงกันโดยรวม บางครั้งมีความคล้ายคลึงกันของรายละเอียด” (a complicated network of similarities overlapping and criss-crossing: sometimes overall similarities, sometimes similarities of detail) เกมที่แตกต่างกันดูเหมือนจะรวมกันโดย “ความคล้ายคลึงในครอบครัว” (family resemblance) ที่คลุมเครือเท่านั้น หรือก็คือความหมายที่ร่วมกันนั้นมาจากชุดของการประกอบกันตามแต่ละองค์ประกอบซึ่งจะขึ้นอยู่กับบริบทที่นำไปใช้ด้วย เช่น สมาชิก A อาจมีองค์ประกอบ ab ที่คล้ายกับองค์ประกอบ bc ที่มีอยู่ในสมาชิก B และคล้ายกับ องค์ประกอบ cd ของสมาชิก C เป็นต้น โดยสมาชิกในตัวอย่งนั้นมีขอบเขตทาง

ความหมายที่ไม่ชัดเจน (fuzzy boundary) ในช่วงทศวรรษ 1970 เอลเลนอร์ รอสช์ (Eleanor Rosch) นำมโนทัศน์ “ความคล้ายคลึงในครอบครัว” กลับมาใช้ อีก การศึกษาคำหลายความหมายก็เปลี่ยนจากแนวทางแบบดั้งเดิมมาเป็นแนวทางที่เรียกว่า ทฤษฎีต้นแบบ (prototype theory) ซึ่งผู้วิจัยจะให้คำอธิบายเพิ่มเติมอีกครั้งในหัวข้อ 2.1.5

2.1.3 อุปลักษณ์และนามนัย (Metaphor and Metonymy)

2.1.3.1 อุปลักษณ์ (Metaphor)

จอร์จ เลคอฟและมาร์ก จอห์นสัน (George Lakoff and Mark Johnson) เป็นผู้ริเริ่มและนำเสนอการศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวทางของภาษาศาสตร์ปริชาน และให้คำอธิบายในหนังสือ *Metaphors We Live By* (1980, 2003) ไว้ว่า พื้นฐานระบบความคิดของมนุษย์โดยธรรมชาติมีรูปแบบเดียวกับอุปลักษณ์ โดยเรียกระบบวิธีคิดของมนุษย์ที่มีรูปแบบเดียวกับอุปลักษณ์นี้ว่า มโนอุปลักษณ์ (conceptual metaphor) คือมีวิธีคิดแบบเปรียบเทียบ อุปลักษณ์จึงไม่ได้เป็นเพียงถ้อยคำหรือรูปภาษาเท่านั้น (เชิดชัย อุดมพันธ์, 2555: 25)

กระบวนการอุปลักษณ์เป็นกลไกทางปริชานที่มีการเชื่อมโยงจากวงความหมายต้นทางหรือแบบเปรียบเทียบ (source domain) สู่วงความหมายปลายทางหรือสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) (Lakoff and Johnson, 1980: 5; Johnson, 1987: 15) ซึ่งวงความหมายต้นทางหรือแบบเปรียบเทียบเป็นมโนทัศน์ที่รับรู้เข้าใจทั่วกันในสังคมหนึ่งๆ และมีความเป็นรูปธรรมในการที่จะอธิบายสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่ซับซ้อนหรือเป็นนามธรรมมากกว่าให้เข้าใจง่ายขึ้นไป

ทั้งนี้ เลคอฟและจอห์นสันได้จำแนกมโนอุปลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) structural metaphor หมายถึงอุปลักษณ์ที่เชื่อมโยงระหว่าง วงความหมายต้นทางหรือแบบเปรียบกับวงความหมายปลายทางหรือสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ สามารถเปรียบเทียบกันได้ในเชิงโครงสร้างที่มีองค์ประกอบทางมโนทัศน์ที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบระหว่างวงความหมายปลายทางหรือสิ่งที่ถูกเปรียบกับวงความหมายต้นทางหรือแบบเปรียบเทียบ เช่น LIFE IS A GAMBLING GAME “ชีวิตคือการพนัน”¹ เป็นการนำวงความหมายต้นทางคือ [GAMBLING GAME] การเล่นเกมที่มีโอกาสทั้งได้และ

¹ ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical expression) เช่น That's my *ace in the whole* “นั่นคือไพ่ตายของฉัน”; The party leader has been *playing his cards close to his chest* “หัวหน้าพรรคกำลังอุบแผนการไว้ ไม่บอกใคร เหมือนเวลาถือไพ่ไว้ติดตัวเอง

เสีย ไปเปรียบกับวงความหมายปลายทางซึ่งในที่นี้ก็คือ [LIFE] ชีวิตของมนุษย์ที่ไม่แน่นอน มีทั้งขึ้นและลง สุขกับทุกข์ หรือสมหวังกับผิดหวัง 2) orientation metaphor (spatial orientation) หมายถึงอุปลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และทิศทาง เป็นการนำประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และ/หรือการเคลื่อนที่ไปในทิศทางต่างๆ มาใช้เปรียบเทียบในการทำความเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น [HAPPY IS UP, SAD IS DOWN] หากเป็นมโนทัศน์เกี่ยวกับความสุขจะใช้คำที่แสดงการเคลื่อนที่ในทิศทาง “ขึ้น” หากเกี่ยวกับความเศร้าหรือความทุกข์จะใช้คำที่แสดงการเคลื่อนที่ในทิศทาง “ลง”² 3) ontological metaphor หมายถึงอุปลักษณะที่นำลักษณะของสิ่งที่ค่อนข้างรูปธรรม สามารถมองเห็นจับต้องได้ เช่น วัตถุ สิ่งของ มาใช้เปรียบแทนสิ่งที่ค่อนข้างนามธรรม เช่น อารมณ์ ความคิด เหตุการณ์ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งอุปลักษณะประเภทนี้มักสัมพันธ์กับลักษณะทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา เช่น [THE MIND IS A BRITTLE OBJECT] “จิตใจเป็นวัตถุที่เปราะแตกง่าย”³

อย่างไรก็ตาม การถ่ายโยงระหว่างวงความหมายนั้น เป็นการถ่ายโยงเพียงบางส่วนเท่านั้น (partial mapping) ไม่ใช่การถ่ายโยงองค์ประกอบทุกส่วน วงความหมายทั้งสองไม่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบเหมือนกันทุกส่วน (ศรีวรา ผาสุขดี, 2561: 30) กล่าวคือ เป็นการนำลักษณะเพียงบางส่วนของสองสิ่งที่เหมือนกันมาเปรียบกันเท่านั้น ดังนั้นลักษณะอื่นของสิ่งหนึ่งจึงไม่ปรากฏอยู่ในอีกสิ่งหนึ่ง เช่น หากเงินทองหมดยังสามารถหาใหม่ได้ ในขณะที่เวลานั้น เมื่อใช้ไปแล้วก็จะมีวันได้กลับคืนมา เป็นต้น

นอกจากมโนอุปลักษณะทั้ง 3 ประเภทที่ได้กล่าวอธิบายในข้างต้นแล้ว การใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบที่เป็นการสมมติให้สรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์มีกิริยาท่าทางต่าง ๆ เหมือนมนุษย์ หรือที่เรียกว่า บุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต (personification) นั้น เลคอฟและจอห์นสันสันก็ถือเป็นอุปลักษณะด้วยเช่นกัน (เจดชัย อุดมพันธ์, 2555: 27)

มาก ๆ ไม่อยากให้ใครเห็น” เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ในการเปรียบเทียบ LIFE กับ GAMBLING GAME ว่ามีคุณสมบัติหรือองค์ประกอบทางมโนทัศน์บางประการที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ

² ดังจะเห็นได้จากการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ เช่น He's in *high* spirits. “เขากำลังร่าเริงสุขใจ”; *sinking* feeling “ความรู้สึกจมๆ หรือก็คือความรู้สึกไม่สบายใจ (เพราะบางสิ่งบางอย่าง)” เป็นต้น

³ ดังจะเห็นได้จากการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ เช่น Her ego is very fragile. “อัตตาของเธอเปราะบางมาก”; Listen to criticism but don't be *crushed* by it “รับฟังคำวิจารณ์ แต่อย่าโดนมันทับหรือก็คืออย่าจมอยู่กับมัน” เป็นต้น

2.1.3.2 นามนัย (Metonymy)

นามนัยถือเป็นกระบวนการสำคัญในการขยายความหมายของคำ ทว่าต่างจากอุปลักษณะในแง่ที่ว่าเป็นการเชื่อมโยงความหมายในแวดวงเดียวกัน โดยเป็นการอ้างถึงหรือใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในการอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันหรืออยู่ภายในแวดวงมโนทัศน์เดียวกัน ซึ่งมักจะเป็นการนำเอาส่วนหนึ่งมาแทนทั้งหมด (กชณิกา วิชยปรีชา, 2556: 30) นามนัยมีหลายรูปแบบ เช่น ส่วนย่อยแทนส่วนใหญ่ (the part for the whole) สถานที่แทนองค์กร/สถาบัน (the place for the institution) เหตุการณ์บางส่วนแทนเหตุการณ์ทั้งหมด (sub event for whole event) เป็นต้น (ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร, 2560: 194-195) ดังนี้

“นานนับได้สองฤดูฝน ที่ผมไม่ได้เขียนจดหมายถึงคุณ”

(มกุฏ อรฤดี, 2516: 9)⁴

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นถ้อยค่านามนัยที่ใช้เหตุการณ์ย่อยแทนเหตุการณ์ทั้งหมด กล่าวคือ “ฤดูฝน” เป็นส่วนย่อยที่กล่าวแทน “ปี” ที่เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากในบางพื้นที่ หนึ่งปีมีสี่ฤดู โดยฤดูฝนเป็นเพียงหนึ่งในสี่ฤดูเท่านั้น ทว่าเหตุการณ์ย่อยดังกล่าวกลับถูกใช้แทนเหตุการณ์ทั้งหมด คือ ทั้งปี

ทั้งอุปลักษณะและนามนัยต่างก็เป็นกลไกในกระบวนการขยายความหมายของคำ และทำให้คำนั้น ๆ กลายเป็นคำที่มีหลายความหมาย (polysemous word) (รุ่งทิพย์ รัตนภานุศร, พรเพ็ญ ไพศาลศุภนิมิต, และกุสุมา นະສານີ, 2559: 181) เพียงต่างกันในเรื่องของแวดวง (domain) ที่ความหมายขยายไปถึงเท่านั้น โดยกระบวนการอุปลักษณะนั้นเป็นการเชื่อมโยงความหมายที่อยู่ต่างแวดวงกัน ในขณะที่กระบวนการนามนัยนั้นจะเป็นการเชื่อมโยงความหมายภายในแวดวงเดียวกัน (จิรัชย์ หิรัญวัศ, 2550: 11)

2.1.4 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization)

หมายถึง กระบวนการที่คำหลักหรือคำเนื้อหาที่มีหน้าที่ไวยากรณ์มากขึ้น หรือก็คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากคำหลักหรือคำเนื้อหา เช่น คำนามและคำกริยา ไปสู่คำไวยากรณ์ เช่น คำบุพบท

⁴ อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ ไชยสุข และสมเกียรติ รักษมณี, 2559: 61

เป็นต้น โดยกระบวนการดังกล่าวจะไปในทิศทางเดียว คือ จากคำหลักหรือคำเนื้อหาไปสู่คำไวยากรณ์เท่านั้น แต่จะไม่มีการกลายในทางกลับกัน (ศุภชัย ตีระวิชัย, 2556: 31) กระบวนการต่างๆ ที่สามารถใช้อธิบายถึงกระบวนการกลายไปเป็นคำไวยากรณ์ประกอบด้วยการทำให้มีความหมายทั่วไป

(generalization) การเลือนความหมาย (semantic bleaching) การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension) และการดูดซับความหมายบริบท (absorption of contextual meaning)

การทำให้มีความหมายทั่วไป หมายถึง กระบวนการทำให้ความหมายเดิมมีลักษณะเป็นความหมายทั่วไป โดยการลดข้อจำกัดในการปรากฏร่วมทางความหมายของคำเดิม ทำให้คำสามารถขยายไปปรากฏในบริบทที่ไม่สามารถปรากฏได้ก่อนหน้านี้ และหน้าที่ทางไวยากรณ์เฉพาะบริบทมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ทั่วไป โดยทำให้คำหรือโครงสร้างไวยากรณ์ขยายรูปแบบการปรากฏทางวากยสัมพันธ์กว้างขึ้น รวมถึงการที่คำซึ่งแต่เดิมมีความซับซ้อนกลายเป็นคำที่มีความหมายทั่วไปมากขึ้น สามารถปรากฏในบริบทต่างๆ ได้มากขึ้น (กรชนก นันทกนก, เบญจวรรณ สุขวัฒน์, 2562: 9)

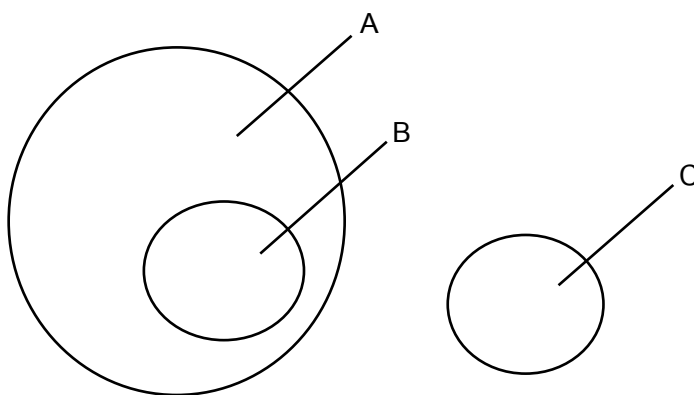
ส่วนการเลือนหรือเจือจางทางความหมาย หมายถึง ความหมายเดิมไม่ชัดเจน หรืออาจเปลี่ยนไปในเชิงอุปลักษณ์ โดยอาจเกิดจากการที่คำศัพท์บางคำปรากฏในโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งซ้ำกันบ่อยๆ จนพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวเกิดการเลือนหรือเจือจางทางความหมายขึ้นมา

สำหรับการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ หมายถึง การกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เกิดจากอุปลักษณ์ในแง่ที่ว่าจากภาษาที่อยู่ในวงความหมายที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม ขยายไปสู่วงความหมายที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ในขณะที่การดูดซับความหมายบริบท หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คำเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่สูญเสียความหมายเดิมที่มีอยู่แล้วไปดูดซับความหมายของบริบทที่ปรากฏร่วมอยู่ด้วยแทน (Bybee et al., 1994 อ้างถึงใน มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546: 110 และ ศุภชัย ตีระวิชัย, 2556: 37)

2.1.5 ทฤษฎีต้นแบบ (Prototype Theory)

เช่นเดียวกับการศึกษาคำหลายความหมายแบบดั้งเดิมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การจัดหมวดหมู่แบบดั้งเดิมหรือแบบเพลโต (Platonic point of view) ก็เป็นการจัดประเภทที่อยู่บนเงื่อนไขของสิ่งที่จำเป็นต้องมีและมีเพียงพอ (a set of necessary and sufficient conditions) เพื่อตัดสินว่าสมาชิกใดสมาชิกหนึ่งจะต้องเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเป็นการวิเคราะห์คุณสมบัติของคำต่างๆ ซึ่งหากกลุ่มคำที่มีคุณสมบัติร่วมกันก็จะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้นการจัดประเภทจึงมีลักษณะแบบ

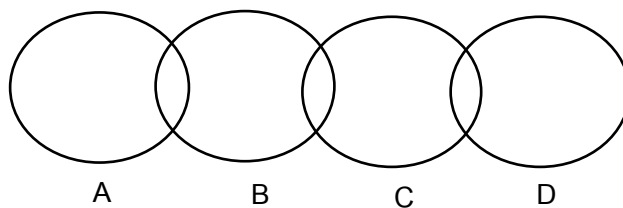
แยกขาดจากกันอย่างชัดเจน (สุพัตรา จิรนนันทนาภรณ์, อัญชลี สิงห์น้อย, มณทิรา ตาเมือง, 2556: 7) ดังนี้

แผนภาพ 2.1 การจัดหมวดหมู่แบบดั้งเดิมหรือแบบเฟลโต

จากแผนภูมิรูปทางด้านบนจะเห็นได้ว่า B เป็นสมาชิกของกลุ่ม A เนื่องจากมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับกลุ่มทุกประการ ในขณะที่ C ไม่ถือว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เนื่องจากอาจมีคุณสมบัติไม่ครบหรือแตกต่างจาก B ด้วยเหตุนี้ C จึงถูกแยกออกจากกลุ่ม A โดยสิ้นเชิง

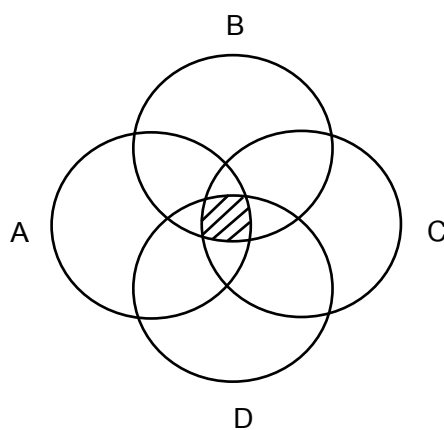
ในช่วงศตวรรษที่ 20 ได้มีแนวคิดการจัดประเภทแบบใหม่ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดดั้งเดิมค่อนข้างมาก โดยวิทเจนสไตน์ (Wittgenstein) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยสมาชิกภายในกลุ่มไม่ได้มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกประการ ทว่ามีความคล้ายคลึงในเครือญาติ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเรียกว่า “ความคล้ายคลึงในครอบครัว (family resemblance)” เช่น A คล้าย B, B คล้าย C, C คล้าย D เป็นต้น ถึงแม้ A กับ D อาจจะไม่มีความสมบัติลักษณะที่เหมือนกัน แต่ก็ถือว่าเป็นครอบครัวเดียวกันได้อยู่ดี เนื่องจากการเกี่ยวโยงต่อเนื่องกันเป็นแนวนอน ดังนี้

แผนภาพ 2.2 การจัดประเภทในลักษณะ “ความคล้ายคลึงในครอบครัว”

จากแผนภูมิรูปทางด้านบนจะเห็นได้ว่า A B C และ D มีส่วนที่ซ้อนทับกัน จึงทำให้มีขอบเขตที่ไม่ชัดเจน (fuzzy boundary) ซึ่งต่างจากแนวคิดดั้งเดิมที่เป็นการแยกขาดออกจากกันโดยสิ้นเชิง

ในบทความเรื่อง Cognition and Categorization นักจิตวิทยาชื่อ เอเลนอร์ รอส (Rosch, 1977 อ้างถึงใน Ravin and Leacock, 2003: 15) จึงได้เสนอทฤษฎีต้นแบบ ซึ่งเป็นอีกแนวคิดหนึ่งเกี่ยวกับการจำแนกประเภท

แผนภาพ 2.3 การจำแนกประเภทตามทฤษฎีต้นแบบ

จากแผนภูมิรูปทางด้านบนจะเห็นได้ว่าสมาชิก A, B, C และ D เป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่อาจเกิดทับซ้อนกันหลายกลุ่มได้ โดยแต่ละสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มจะมีระดับที่ไม่เท่าเทียมกัน มีสิ่งทีเรียกว่าเป็นระดับขั้นทางมโนทัศน์ (conceptual hierarchy) (จิรัชย์ หิรัญรัต, 2550: 16) สมาชิกในส่วนที่ไม่ทับซ้อนกันจะสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มได้ดีที่สุด โดยสามารถแสดงคุณสมบัติของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ดีที่สุด ซึ่งสมาชิกดังกล่าวจะถูกเรียกว่า “สมาชิกต้นแบบ (prototype)” (สุพัตรา จิรนนทนารณ์ และคณะ 2556: 8-9)

ต่อมา ในแวดวงภาษาศาสตร์ได้มีการนำแนวความคิดเรื่องการจัดประเภทและเรื่องต้นแบบของเอเลนอร์ รอส ซึ่งอิงกับหลักการทางจิตวิทยามาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายความหมายของคำ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในแนวทางแบบดั้งเดิมที่จะอิงกับกับหลักการทางปรัชญาหรือตรรกะ (จิรัชย์ หิรัญรัต, 2550: 16) โดยทฤษฎีต้นแบบที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้นั้นเป็นการจัดหมวดหมู่หรือจัดประเภทด้วยการใช้ลักษณะที่เหมือนกัน ตามแนวคิดที่ว่าประเภทของสรรพสิ่งจะมีต้นแบบกลางที่สมาชิกส่วนใหญ่มีร่วมกัน แต่ก็มีส่วนที่ต่างออกไปได้ ซึ่งเป็นการจัดประเภทในลักษณะที่ไร้ขอบเขตที่ชัดเจน

(Taylor, 1995: 54-55) ความหมายที่มีความเป็นต้นแบบมากที่สุดจะมีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับความหมายอื่นๆ มากที่สุด (ภัทรา พิเชษฐศิลป์, 2556: 11) กล่าวคือ มีคุณสมบัติ (attributes) ของกลุ่มความหมายปรากฏอย่างชัดเจน ส่วนความหมายอื่นๆ ที่ขยายออกไปจากความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางนั้นอาจเกี่ยวข้องกับความหมายต้นแบบมากหรือน้อยต่างกันไป (ศรีวรา ผาสุขดี, 2561: 26) กล่าวคือ ความเป็นสมาชิกภายในกลุ่มนั้นกลายเป็นเรื่องของระดับ (degree) โดยสมาชิกที่เป็นต้นแบบจะถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางในความคิดของมนุษย์และเหมาะสมจะนำไปใช้เป็นตัวอย่างได้ดีกว่าสมาชิกแบบอื่นๆ ซึ่งสมาชิกใดที่เทียบกับต้นแบบแล้วมีระดับความเป็นสมาชิกที่น้อยกว่าสมาชิกอื่นๆ นั้น จะถูกเรียกว่าเป็นสมาชิกชายขอบ (peripheral member) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสมาชิกที่จัดอยู่ในประเภทไม่ได้มีคุณสมบัติเท่าเทียมกันหมดหรือมีคุณสมบัติครบทุกประการ แต่ยังคงสามารถจัดให้อยู่ภายในกลุ่มเดียวกันได้อยู่ดี เนื่องจากยังมีคุณสมบัติอื่นที่ร่วมกันอยู่ (จิตรนันท์ กลิ่นน้อย, 2558: 344) นอกจากนี้ ฟิลมอร์ (Fillmore, 1982 อ้างถึงใน Ravin and Leacock, 2003: 15-16) ยังกล่าวอีกว่าการที่เราจะเข้าใจความหมายที่หลากหลายได้นั้นต้องอาศัยเรื่องของ ความรู้พื้นฐาน (background knowledge) เกี่ยวกับโลกความจริงเข้ามามีส่วนช่วยทำความเข้าใจความหมายอีกด้วย

การจัดกลุ่มสามารถช่วยให้ผู้เรียนภาษาสามารถจัดลำดับความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบ เราจึงสามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับการจำแนกประเภทหรือการจัดกลุ่มตามทฤษฎีต้นแบบ มาอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่คำมีหลายความหมาย และนำคุณสมบัติที่เหมือนกันของคำมาอธิบายได้ด้วย โดยหากคำหรือความหมายใดมีคุณสมบัติร่วมกับสมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ คำหรือความหมายนั้นก็จะสามารถจัดให้อยู่ภายในกลุ่มเดียวกันได้

2.1.6 การแผ่รัศมี (Radial Conceptual Model)

เลคอฟ (Lakoff, 1987 อ้างถึงใน Ravin and Leacock, 2003: 19) กล่าวว่าคำหลายความหมายมีโครงสร้างรัศมี (radial structure) ซึ่งประกอบด้วยความหมายศูนย์กลาง (central meaning) ที่มีความหมายหลัก ซึ่งมีลักษณะความเป็นต้นแบบสูง กับความหมายชายขอบ (peripheral meaning) ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกขยายออกมา โดยที่ความหมายชายขอบก็อาจเป็นความหมายศูนย์กลางของความหมายที่อยู่ชายขอบอื่นๆ อีกที่ได้เช่นกัน (ศุภชัย ติงวิชัย, 2556 :31)

ส่วนหลักการในการขยายความหมายนั้นสามารถแยกออกเป็นกระบวนการใหญ่ๆ ได้สองกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณะและกระบวนการนามนัย (จิรัชย์ หิรัญรัตน์, 2550: 17)

โดยสรุปคือ การขยายความหมายของคำหลายความหมายจะมีลักษณะคล้ายกับการแผ่รัศมี ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ความหมายที่อยู่ศูนย์กลาง ซึ่งก็คือความหมายใจกลาง หรือ ความหมายหลัก หรือความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง และความหมายชายขอบที่ขยายออกมาจากความหมายที่อยู่ศูนย์กลางดังกล่าว

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำ 打 dǎ ในภาษาจีน และคำ “ตี” ในภาษาไทย

2.2.1 งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวกับการศึกษาคำ 打 dǎ ในภาษาจีน

จากเอกสารต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า พบว่าข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับตัวอักษร 打 dǎ ปรากฏครั้งแรกในช่วงยุคปลายราชวงศ์ฮั่น ในหนังสือ 《广雅》 Guǎngyǎ⁵ บทที่ชื่อว่า 《释詁三》 Shìgǔ sān: “打，击也。” dǎ, jī yě. จากประโยคนี้สามารถอนุมานได้ว่าคำ 打 dǎ สื่อความหมายเดียวกับ 击 หรือ 击打 ซึ่งหมายถึง “ตี เคาะ กระแทบ ฯลฯ” ความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยา 击 กับคำกริยา 打 dǎ เหมือนกันกับ 目 mù กับ 眼 yǎn และ 足 zú กับ 脚 jiǎo ในแง่ที่ว่าคำ 击 目 และ 足 เป็นภาษาโบราณ (古语 gǔyǔ) ในขณะที่คำ 打 dǎ 眼 และ 脚 เป็นภาษาสามัญหรือภาษาพูดธรรมดาๆ ที่ใช้กันประจำวัน (白话 báihuà) (张永言 Zhāng Yǒngyán、汪维辉 Wāng Wéihuī, 1995: 408)

ต่อมาคำ 打 dǎ เริ่มมีการใช้อย่างแพร่หลายและกว้างขวางมากขึ้น โดยจุดเด่นที่มีอยู่ร่วมกันคือมีลักษณะเป็นภาษาพูด ซึ่งเป็นการใช้ในบทสนทนาในชีวิตประจำวันหรือในบทเพลง แต่ภายหลังก็เริ่มปรากฏอยู่ในงานเขียนวรรณกรรมจีนเช่นกัน

⁵ หนังสือ 广雅 เป็นพจนานุกรมที่เก่าแก่ที่สุดเล่มหนึ่งของจีน ได้รวบรวมอรรถกถาในรูปแบบของ 尔雅 (ซึ่งเทียบเท่ากับภาคต่อของ 尔雅) จึงเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาคำศัพท์และอรรถกถาในสมัยโบราณ (为研究古代词汇和训诂的重要资料) ประพันธ์โดย 张揖 ในยุคสามก๊กสมัยราชวงศ์เว่ย (魏) ซึ่งเคยเป็นขุนนางในตำแหน่ง 博士 ในช่วงรัชสมัยไท่เหอ (太和 ค.ศ. 227-232) ของจักรพรรดิหมิงตี้แห่งราชวงศ์เว่ย (魏明帝) (แหล่งที่มา <https://zhuanlan.zhihu.com/p/347455678>)

ในสมัยราชวงศ์ซ่ง 欧阳修 (Ōuyáng Xiū) มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการใช้คำกริยา 打 dǎ ที่สามารถสื่อถึงความหมายที่หลากหลาย (เมื่อปรากฏร่วมกับคำนามต่างๆ) รวมทั้งได้ยกตัวอย่างการใช้ของคำกริยา 打 dǎ ที่อยู่ในบริบทต่างๆ เช่น 打船/车 dǎ chuán/chē “สร้างเรือ/เกี้ยว” 打鱼 dǎ yú “(ใช้แห) จับปลา” 打水 dǎ shuǐ “ตักน้ำ” 打伞 dǎ sǎn “กางร่ม” เป็นต้น 欧阳修 เห็นว่าความหมายของ 打 dǎ มีจำนวนมากมายและซับซ้อน อีกทั้งยังไม่สามารถอธิบายแต่ละความหมายของ 打 dǎ ได้อย่างชัดเจน สุดท้ายเขาจึงเพียงสรุปว่า เกือบทุกการเคลื่อนไหวต่างก็สามารถที่จะปรากฏร่วมกับคำกริยา 打 dǎ ได้ (欧阳修文选 Ōuyáng Xiū wén xuǎn, 1985: 286 อ้างถึงใน 刘珊 Liú Shān, 2005: 2)

ปัจจุบัน 击 ลดบทบาทลง โดยผู้คนนิยมใช้ 打 dǎ มากกว่า (เห็นได้จากการใช้คำว่า 打鼓 dǎ gǔ แทนคำว่า 击鼓 jī gǔ ในการสื่อถึงการ “ตีกลอง”) นอกจากนี้ ขอบเขตการใช้ของคำกริยา 打 dǎ กว้างขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่เพียงสามารถปรากฏร่วมกับคำนามหลากหลายประเภทเท่านั้น ทว่ายังสามารถปรากฏร่วมกับคำกริยาและคำคุณศัพท์ด้วยเช่นกัน

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของคำ 打 dǎ ไว้ดังนี้

刘半农 (Liú Bànnóng, 1932: 203 อ้างถึงใน 刘珊, 2005: 2) เคยรวบรวมคำที่มี 打 dǎ มาวิเคราะห์อย่างละเอียดและพยายามจัดกลุ่มความหมายอย่างเป็นระบบ พร้อมกับยกตัวอย่างที่ใช้บ่อยในความหมายนั้นๆ ของ 打 dǎ แต่ในท้ายที่สุดก็ไม่สามารถทำได้สำเร็จอันเนื่องมาจากความหมายของ 打 dǎ ซับซ้อนเกินไป ยากที่จะอธิบายแต่ละความหมายจนครบทั้งหมด ในประเด็นนี้ นักวิชาการชื่อ 陈望道 (Chén Wàngdào) มองว่า ถึงแม้คำ 打 dǎ จะมีความหมายมากมาย ทว่าสามารถสรุปการใช้ออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การใช้คำ 打 dǎ ในความหมายเดียวกับคำกริยา 击打 “ตี เคาะ กระแทก ฯลฯ” ซึ่งแสดงถึงการเคลื่อนไหวต่างๆ 2) การใช้คำ 打 dǎ ในลักษณะเดียวกับคำกริยา 做 zuò “ทำ” 3) การใช้คำ 打 dǎ ที่ไม่มีความหมายในตัวเอง กล่าวคือ ความหมายในฐานะคำกริยาลดลง

การศึกษาวิจัยของ 曹先擢 (Cáo Xiānzhuó, 1996) เกี่ยวกับความหมายของคำ 打 dǎ พบว่าสามารถแบ่งความหมายของคำ 打 dǎ ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความหมายเดิม (本义 běnyì) หมายถึง 击 “ตี เคาะ ฯลฯ” หรือ “ใช้มือหรืออุปกรณ์กระแทกวัตถุ” 2) ความหมายแปร (变义 biànyì) หมายถึงคำกริยาที่สื่อถึงลักษณะการเคลื่อนไหวต่างๆ โดยสามารถใช้แทนที่คำกริยาที่สื่อความหมายเฉพาะได้มากมาย เช่น 打 (砍) 柴 dǎ (kǎn) chái “ผ่าฟืน” 打 (割) 草 dǎ (gē) cǎo “ตัด

หญ้า” และ 打 (挖) 井 dǎ (wā) jǐng “ขุดบ่อ” เป็นต้น 3) ความหมายทั่วไป (泛指义 fànzhǐyì) พบเห็นได้ในโครงสร้าง “กริยา-กริยา” เช่น 打扫 dǎ sǎo “ทำความสะอาด” 打杀 dǎ shā “ฆ่า” และ 打听 dǎ tīng “สืบหรือสอบถาม” เป็นต้น หรืออาจสื่อความหมายว่า ทำให้หรือส่งผลให้ (กรรม) เกิดสภาพใดสภาพหนึ่งขึ้นมา (使动义 shǐdòngyì causative meaning) ซึ่งพบเห็นได้ในโครงสร้าง “กริยา-ส่วนเสริม” โดยเมื่อคำ 打 dǎ ปรากฏร่วมกับอกรรมกริยา (不及物动词 bù jíwù dòng cí) มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีกรรมตามหลังมาอีกทีหนึ่งถึงจะสามารถสื่อถึงความหมาย causative ดังกล่าวได้ เช่น 打败敌人 dǎbài díren “รบชนะศัตรู (ทำให้ศัตรูพ่ายแพ้)” และ 打动群众 dǎdòng qúnzhòng “ทำให้มวลชนรู้สึกซาบซึ้งใจ” เป็นต้น หรืออาจเป็นความหมายว่า ปรากฏสภาพใดสภาพหนึ่งขึ้นมา (发生义 fāshēngyì) ซึ่งก็พบเห็นได้ในโครงสร้าง “กริยา-ส่วนเสริม” เช่นกัน แต่อาจแบ่งย่อยออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ 1) กรณีที่คำ 打 dǎ ปรากฏร่วมกับอกรรมกริยา แต่ไม่มีกรรมตามมาข้างหลังอีกทีหนึ่ง เช่น 打败 dǎbài “พ่ายแพ้ (ในการแข่งหรือสงคราม)” เป็นต้น ส่วน 2) กรณีที่คำ 打 dǎ ปรากฏร่วมกับคำคุณศัพท์ เช่น 打斜 dǎxié “ย่นหรือนั่งเอียงตัวเข้าหาผู้อาวุโสหรือแขก” เป็นต้น และ 4. ความหมายทางไวยากรณ์ของคำบุพบท (介词义 jiècíyì) สื่อถึงจุดเริ่มต้นของสถานที่หรือเวลา เช่น 打哪里来? dǎ nǎlǐ lái? “มาจากที่ไหน” 打去年起 dǎ qùnián qǐ “นับตั้งแต่ปีที่แล้วเป็นต้นมา” เป็นต้น

祝建军 (Zhù Jiànjūn, 2004) ได้ศึกษาคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่น พบว่าในหลายกรณี คำกริยา 打 dǎ ได้กลายเป็นเพียงส่วนเติมหน้า (Verb-Prefix) ของคำกริยา ซึ่งไม่มีความหมายในตัวเอง

รตี รังสิวุฒาภรณ์ (2556) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความหลากหลายทางความหมายของคำ 打 dǎ เมื่อปรากฏร่วมกับคำนามและคำกริยาต่างๆ โดยใช้แนวทางการศึกษาคำหลายความหมายจากแนวคิดเรื่องมโนทัศน์ของชัชวดี ศรีลัมพ์ (2538) ร่วมกับแนวคิดการจัดกลุ่มความหมายของสุริยา รัตนกุล (2544) ในการจัดประเภทของความหมาย และแนวคิดเรื่องความหมายในบริบทของ Niladri Sekhar Dash (2008) ในการวิจัยดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า เมื่อคำ 打 dǎ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำหลายความหมายปรากฏร่วมกับคำนามและคำกริยานั้น สามารถจำแนกลักษณะของความหมายออกเป็น 1) ความหมายตรงหรือความหมายหลัก (literal meaning) ซึ่งมีมโนทัศน์ของกริยา “ตี” (รวมถึงกริยาที่มีความหมายคล้ายกัน คือ กริยา “ตบ” “เคาะ” และ “ทุบ”) โดยหมายถึงการกระทำของมือหรือวัตถุที่ออกแรงเช่นกระทำสู่เป้าหมาย 2) ความหมายในบริบท (contextual meaning) หมายถึง ความหมาย

ของคำที่มีความแตกต่างกันไปตามบริบท ซึ่งในกรณีของคำ 打 dǎ นั้น ความหมายที่แปรผันนี้จะอยู่บนพื้นฐานมโนทัศน์ของความหมายตรง “ตี” และ 3) ความหมายอุปลักษณ์หรือความหมายเปรียบเทียบ (metaphorical meaning) นั้น เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบความหมายเชิงมโนทัศน์ของความหมายตรงและความหมายในบริบทของคำที่วิเคราะห์

2.2.2 งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวกับการศึกษาคำ “ตี” ในภาษาไทย

จากการค้นคว้าข้อมูล พบการใช้คำกริยา “ตี” ในจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1 ดังนี้

“...เมื่อชั่วพ่อกู กูบำเรอแก่พ่อกู กูบำเรอแก่แม่กู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา
กูเอามาแก่พ่อกู กูได้หมากล้มหมากหวาน อันใดกินอร่อยกินดี
กูเอามาแก่พ่อกู กูไปตีหนังวังช้างได้ กูเอามาแก่พ่อกู กูไปท่บ้านท่เมือง
ได้ช้างได้งวง ได้บัวได้นาง ได้เงินได้ทอง กูเอามาเวนแก่พ่อกู....”

ใจความเนื้อหาหมายถึง “พ่อขุนรามคำแหงคอยปรนนิบัติรับใช้พ่อขุนศรีอินทราทิตย์และนางเสืองผู้เป็นบิดามารดาอย่างจงรักภักดี เมื่อหาสัตว์บกสัตว์น้ำ ผลไม้รสเปรี้ยวรสหวาน หรือสิ่งใดที่อร่อยน่ารับประทานก็จะนำมาถวายตลอด หากไปคล้องช้างได้มาก็เชือกก็จะนำมาถวายเช่นกัน แม้ไปตีบ้านตีเมืองอื่นได้เชลยชายหรือหญิง ได้เงินได้ทอง ก็จะทำมาถวายแต่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์เสมอ”⁶

ในบทความเรื่อง “ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช”⁷ ได้อธิบายความหมายของคำศัพท์ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ดังนี้ “ตีหนังวังช้าง” หมายถึง “คล้องช้าง” โดย “ตีหนัง” หมายถึง “คล้องด้วยบ่วงบาศ” ส่วน “วังช้าง” หมายถึง “ตอนเข้าเพนียดแล้วจับ” ซึ่งคำกริยา “ตี” ในความหมายที่สื่อเกี่ยวกับการ “จับ” นั้น ยังคงพบเห็นการใช้จนมาถึงทุกวันนี้ เช่น “ตีฉนวน” ซึ่งหมายถึง “จับปลาด้วยฉนวน”⁸ เป็นต้น

นอกจากนี้ น่าสนใจว่า คำว่า “ท่ (ท่อ)” ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงกลับหมายถึง “ตี” ซึ่งตรงกับ ความหมาย “โจมตี” ในปัจจุบัน (ด้วยเหตุนี้ จึงพบเห็นการใช้คำว่า “ตีบ้านตีเมือง” แทน “ท่บ้านท่เมือง”) ซึ่งในภายหลังความหมาย “โจมตี” ได้กลายมาเป็นหนึ่งในความหมายของคำกริยา “ตี”

⁶ อ้างอิงสำนวนการแปลจากเว็บไซต์ http://www.tabtai.go.th/site/index.php?option=com_content&view=article&id=796:2020-05-05-02-34-41&catid=74:2020-05-01-01-45-59&Itemid=129

⁷ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหนังสือเรื่อง “90 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร” ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2552

⁸ อ้างอิงจาก พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ออนไลน์) <https://dictionary.orst.go.th/>

สามารถพบการใช้ในลักษณะดังกล่าวได้จากในวรรณกรรมเก่าๆ หนังสือประวัติศาสตร์หรือบันทึกในอดีตเป็นจำนวนไม่น้อย เช่น “พระเจ้ากรุงธนบุรียกทัพไปตีเมืองนครศรีธรรมราช”⁹ เป็นต้น ทว่าในปัจจุบันคำกริยา “ตี” ในความหมาย “โจมตี” เริ่มลดบทบาทลง จึงพบเห็นการใช้คำกริยา “ตี” ในความหมาย “โจมตี” น้อยลง ในขณะที่คำกริยา “ตี” ในปัจจุบัน ความหมายแรกที่คุณคนมักนึกก่อนเป็นอย่างแรก คือ “กริยาการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือไปกระทบ (ด้วยการฟาด ทุบ เคาะ ฯลฯ) กับเป้าหมาย” เช่น ตีเด็ก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คำกริยา “ตี” เมื่ออยู่ในบริบทที่เปลี่ยนไป ความหมายจึงมีความหลากหลายมากขึ้น จนนำไปสู่การขยายความหมายอื่น ๆ อีกมากมาย

เท่าที่ผู้วิจัยค้นคว้าได้ งานวิจัยที่ศึกษาความหมายของคำ “ตี” มีจำนวนไม่มากนัก พบเพียงงานวิจัยของชุดิซล เอมดิษฐ์ (2551) ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบคำกริยา “ตี” กับระบบปริธานของผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาขมุ ผลการวิจัยพบว่า ระบบคำกริยา “ตี” ในภาษาไทยมีทั้งหมด 12 คำ ได้แก่ ชก, ต่อย, เขก, เคาะ, ตบ, ตี, ทุบ, ฟาด, หวด, ตอก, เหยียบ และ โบก ในขณะที่ในภาษาขมามีทั้งหมด 17 คำ ได้แก่ no:k1, sok2, kntah2, tu:j1, wat2, wuk2, meh2, pu?2, kih2, lampat2, pre:t2, tam2, plak2, klok2, trec2, ta:m2, ?mrh2 โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบอรรถลักษณะของคำกริยาในทั้งสองภาษาจากทั้งหมด 6 มิติ ได้แก่ มิติความมีชีวิตของวัตถุที่ถูกตี มิติลักษณะของมือขณะตี มิติเครื่องมือที่ใช้ตี มิติทิศทางของการตี มิติการลงน้ำหนักของการตี และมิติวัตถุประสงค์ของการตี ตัวอย่างเช่น ในมิติทิศทางและมิติการลงน้ำหนักของการตีในภาษาขมุนั้น มีการจำแนกลักษณะของทิศทางและการลงน้ำหนักเด่นชัดกว่าในภาษาไทย เช่น คำว่า meh2 ในภาษาขมุ จะมีทิศทางและน้ำหนักในการตีแบบเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ จะต้องตีจากด้านบนลงด้านล่างเท่านั้น และต้องลงน้ำหนักในการตีมาก ในขณะที่ในภาษาไทยนั้น ไม่ได้มีการจำแนกในลักษณะนี้อย่างชัดเจน (ชุดิซล เอมดิษฐ์, 2551:122)

อนึ่ง ในส่วนของงานวิจัยเกี่ยวกับ**ทฤษฎีต้นแบบ**ในภาษาไทย พบว่ามีงานวิจัยในหัวข้อ “การเตรียมอาหารตามทฤษฎีต้นแบบ” ของจิตรนันท์ กลิ่นน้อย (2558) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์การเตรียมอาหารเวียดนามในกลุ่มของการแยกวัตถุดิบโดยใช้ของมีคมตามแนวคิดทฤษฎีต้นแบบ โดยศึกษาในสองประเด็น คือ การวิเคราะห์คุณสมบัติของคำศัพท์เตรียมอาหาร และการวิเคราะห์หาตัวแทนที่ดีที่สุดเพื่อเป็นต้นแบบของวิธีการเตรียมอาหาร จากการวิเคราะห์คำศัพท์ประกอบอาหารเวียดนามจำนวนทั้งหมด 12 คำ ได้แก่ cắt (ตัด), xát (ตำ), chắt (สับ), bỏ (ผ่า), thái (หั่น), băm

⁹ ประโยคดังกล่าวนำมาจากหนังสือเรื่อง “สำเนาสยาม ตำนานเจ้าบางกอก” พิมพ์ประพ พ.ศ.2544 หน้า 101

(สับ), xay (ปั่น), gọt (ปอก), nạo (ขูด), đánh (ชोट), mó (ผ่า) และ khứa (บั้ง) พบว่าคำศัพท์เหล่านี้มีคุณสมบัติร่วมกันคือใช้ของมีคมในการทำให้อัตถุติบแยกออกจากกัน แม้ว่าการแยกออกจากกันในที่นี้จะมีรายละเอียดที่ต่างจากกัน ซึ่งมีทั้งในกรณีที่ทำัตถุติบขาดออกจากกัน และในกรณีที่ัตถุติบเพียงเกิดเป็นรอยแยกแต่ไม่ได้ขาดออกจากกันโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม ยังคงสามารถจัดให้อยู่ภายในกลุ่มเดียวกันได้อยู่ดี เนื่องจากมีคุณสมบัติอื่นที่ร่วมกันอยู่ เช่น bằm (สับ) และ xay (ปั่น) มีลักษณะร่วมกันในแง่ที่ว่า ทำให้อัตถุติบละเอียด ในขณะที่ bằm (สับ) ยังมีลักษณะร่วมกับ thái (หั่น) และ cắt (ตัด) ในแง่ที่ว่า เป็นการตัดัตถุติบให้อัตถุติบขาดออกจากกัน ถึงแม้ xay (ปั่น) จะไม่ได้มีลักษณะร่วมกับ thái (หั่น) และ cắt (ตัด) แต่ยังคงจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันได้เพราะ xay (ปั่น) มีลักษณะร่วมกับ bằm (สับ) สำหรับประเด็นการหาตัวแทนที่ดีที่สุดในกลุ่มนั้น เมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติการเป็นตัวแทนของการ “ตัด” พบว่า คำว่า cắt (ตัด) มีคุณสมบัติในการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่ดีที่สุด เนื่องจากมีเงื่อนไขครบทั้ง 5 ประการ ได้แก่ 1. ต้องเป็นคำศัพท์พื้นฐานที่มีเพียงหนึ่งหน่วยคำ 2. ผู้บอกรหัสสามารถรับรู้ได้ทันทีเมื่อเอ่ยถึง 3. ไม่อ้างอิงความหมายจากคำอื่น 4. ไม่จำกัดการใช้คำศัพท์นั้นเฉพาะกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 5. มีคุณสมบัติที่กำหนดความเป็นตัวแทนของกลุ่มมากที่สุด

ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดภาษาศาสตร์ปริธานในภาษาไทย ก็พบการประยุกต์ใช้ในงานวิจัยเรื่อง “การขยายความหมายของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย” ของศุภชัย ต๊ะวิชัย (2556) ซึ่งได้นำภาษาศาสตร์ปริธานมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการขยายความหมายของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่าคำว่า “หลัง” อาศัยกระบวนการขยายความหมายทั้งหมด 3 วิธี ได้แก่ นามนัย อุปลักษณะ และการกลายเป็นคำไวยากรณ์ รวมถึงบริบทซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการขยายความหมายด้วยเช่นกัน จากข้อมูลวิจัยพบว่าวิธีการใช้อุปลักษณะพบมากที่สุด มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ 1) อุปลักษณะกายภาพ และ 2) อุปลักษณะทิศทาง โดยความหมายส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับตำแหน่งพื้นที่ (spatial) ความหมายที่เกี่ยวกับเวลาและเหตุการณ์ เช่น หลังลดราคา หลังบ่าย 3 เป็นต้น รองลงมาคือการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยมี 2 แบบ คือ คำนามกลายเป็นคำบุพบท (เช่น นอนซอญตัวอยู่หลังต้นไม้ เป็นต้น) และคำนามกลายเป็นคำลักษณนาม (เช่น กระโจน/เปียโน 1 หลัง เป็นต้น) ส่วนนามนัยเป็นกระบวนการที่ใช้น้อยที่สุด โดยเป็นการเปรียบเทียบภายในวงความหมายเดียวกัน (เช่น หลังเท้า หลังบ้าน เป็นต้น)

นอกจากนี้ยังพบการประยุกต์ใช้แนวคิดภาษาศาสตร์ปริธานในงานวิจัยเรื่อง “พหุนัยของคำกริยาเคลื่อนที่ идти /iditi/ - ходить /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซียตามแนวภาษาศาสตร์ปริธาน”

ของศรีวรา ผาสุกดี (2561) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์พหุныของคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ - *ходить* /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซีย โดยพิจารณาจาก**ความหมายต้นแบบ**ที่เป็นวงความหมายต้นทางเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ความหมายอื่น ๆ ที่ขยายออกมา โดยผลการศึกษาพบว่า พหุныของคำกริยาเคลื่อนที่ *идти* /idti/ - *ходить* /xodit/ ‘เดิน’ ขยายความหมายด้วยกระบวนการอุปลักษณะ โดยมีการขยายความหมายจากการเคลื่อนที่ของสิ่งมีชีวิตไปสู่สิ่งไม่มีชีวิต (เช่น จากความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางคือการเดินด้วยเท้า ไปสู่การเคลื่อนที่ด้วยล้อของรถไฟหรือรถยนต์ เป็นต้น) จากการเคลื่อนที่ทางกายภาพแสดงความหมายที่เป็นรูปธรรมไปสู่ความหมายที่เป็นนามธรรม (เช่น เปรียบการเดินด้วยเท้ากับการเคลื่อนที่ของเวลา เป็นต้น)

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับคำ 打 dǎ ในภาษาจีนกลางโดยนักวิชาการชาวไทยและชาวจีนที่พบในเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการวิเคราะห์และจัดกลุ่มความหมายของคำ 打 dǎ ในภาษาจีนกลางในบริบทต่างๆ เป็นหลัก ทว่าไม่ได้วิเคราะห์ถึงการใช้และความสัมพันธ์ระหว่างความหมายที่หลากหลายของคำ 打 dǎ แต่อย่างใด นอกจากนี้ ถึงแม้จะมีนักวิชาการชาวไทยบางคนประยุกต์ใช้แนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานและทฤษฎีต้นแบบในงานวิจัยเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆ ในภาษาไทยตามที่นำเสนอเป็นตัวอย่างมาแล้วข้างต้น แต่ก็ยังไม่พบงานวิจัยในทั้งสองภาษาที่ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ในภาษาจีนกลาง กับศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ตี” ในภาษาไทยอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีต้นแบบในการศึกษาความหมายของคำว่า 打 dǎ ในภาษาจีนกลางกับคำ “ตี” ในภาษาไทย ในแง่มุมต่างๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ทั้งในด้านความหมาย การใช้คำ รวมทั้งความสัมพันธ์และ/หรือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันของความหมายที่หลากหลายเหล่านั้น

บทที่ 3

ศึกษาวิเคราะห์ความหมายและการใช้คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน

ในการศึกษาวิเคราะห์คำ 打 dǎ ในภาษาจีนครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ เท่านั้น ไม่รวมถึงคำหรือหน่วยคำอื่นๆ ในภาษาจีนที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับคำ 打 dǎ เช่น 击 敲 เป็นต้น ยกเว้นในกรณีเมื่อคำหรือหน่วยคำเหล่านี้ปรากฏร่วมกับ 打 dǎ เท่านั้น

3.1 ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน

เท่าที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้ความหมายของคำ 打 dǎ ที่ใช้เป็นคำกริยา ตามที่ปรากฏในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 3.1: ความหมายต่างๆ ของคำ 打 dǎ ที่ใช้เป็นคำกริยา¹

1. ตีสิ่งของด้วยมือหรือเครื่องมืออุปกรณ์ (用手或器具撞击物体): 打门, 打鼓	2. ภาชนะ ไช่ ฯลฯ หักเนื่องจากการกระแทก (器皿, 蛋类等因撞击而破碎): 碗打了, 鸡飞蛋打
3. ทุบตี โจมตี (殴打, 攻打): 打架, 打援	4. เจรจาต่อรองกับคน (发生与人交涉的行为): 打官司, 打交道
5. ก่อสร้าง สร้าง (建造, 修筑): 打坝, 打墙	6. ผลิต (ภาชนะ, อาหาร) (制造 (器物, 食品)): 打刀, 打家具
7. คน ผสม (搅拌): 打馅儿, 打糰子	8. มัด (捆): 打包裹, 打铺盖卷儿
9. ถัก (编织): 打草鞋, 打毛衣	10. ละเลง วาด พิมพ์ (涂抹, 画, 印): 打蜡, 打墨线
11. เปิดออก เจาะ (ทะลุ) (揭, 凿开): 打开盖子, 打井	12. ยก (举, 提): 打旗子, 打灯笼
13. ปลดปล่อยออกมา (放射, 发出): 打雷, 打电话	14. มอบให้หรือรับ (เอกสารหลักฐาน) (付给或领取 (证件)): 打介绍信

¹ ความหมายที่ 1-25 เป็นความหมายตามที่ปรากฏในพจนานุกรม 《现代汉语词典》(2002 年增补本)

15. เอาออก ถอด/ลบออก (除去) : 打旁权	16. ตัก (เอา) (舀取) : 打水, 打粥
17. ซื้อ (买) : 打油, 打酒	18. จับ (สัตว์ ฯลฯ) (捉 (禽兽等)) : 打鸟, 打鱼
19. รวบรวมโดยการตัด สับ ฯลฯ : (用割, 砍等动作来收集) : 打柴, 打草	20. กำหนด คำนวณ (定出, 计算) : 打主意, 打草稿
21. ทำ มีส่วนร่วม (做, 从事) : 打杂儿, 打游击	22. เล่นเกมบางอย่าง (做某种游戏) : 打球, 打扑克
23. แสดงการกระทำของร่างกายบางอย่าง (表示身体上的某些动作) : 打手势, 打嗝儿	24. นำวิธีการบางอย่างมาใช้ (采取某种方式) : 打官腔, 打比喻
25. ตัดสินว่าผิด (定 (某种罪名)) : 他曾被打成右派	

ส่วนศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่มีคำ 打 dǎ ประกอบอยู่ด้วยซึ่งผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นศัพท์และสำนวนที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป เช่น 打击 dǎjī, 击打 jīdǎ, 打火 dǎhuǒ, 打交道 dǎjiāodào, 打成一片 dǎchéngyīpiàn, 不打不成器 bùdǎbùchéngqì เป็นต้น โดยพบว่าศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์มีปริมาณ มากที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งย่อยออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือตำแหน่งพยางค์แรก ตัวอย่างเช่น 打败 dǎbài, 打印 dǎyìn, 打气 dǎqì ฯลฯ และ 2) ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือ ตำแหน่งพยางค์หลัง ตัวอย่างเช่น 攻打 gōngdǎ, 鞭打 biāndǎ, 宽打 kuāndǎ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างที่แต่ละพยางค์ของศัพท์และสำนวนภาษาจีนทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น ประกอบกันขึ้นมา พบว่าสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังตารางที่เห็นข้างล่างนี้

ตาราง 3.2: โครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบใน
ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์

รูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏใน ตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์แรก	รูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏใน ตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง
1) 打 dǎ + คำนาม เช่น 打针, 打胎, 打圈圈 (儿) เป็นต้น	1) คำนาม + 打 dǎ เช่น 鞭打, 鬼打, 双打 เป็นต้น

2) 打 dǎ + คำกริยา เช่น 打扫, 打射, 打算 เป็นต้น	2) คำกริยา + 打 dǎ เช่น 拍打, 敲打, 猜打 เป็นต้น
3) 打 dǎ + คำคุณศัพท์ เช่น 打粗, 打青, 打散 เป็นต้น	3) คำคุณศัพท์ + 打 dǎ เช่น 毒打, 乱打, 痛打 เป็นต้น

ในกรณีศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ในรูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือตำแหน่งพยางค์หลัง พบว่าสามารถมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกันได้ เช่น บางครั้งอาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正结构 piānzhèng jiégòu) โดยมีคำกริยา 打 dǎ ทำหน้าที่เป็นคำกริยาหลัก (中心语 zhōngxīnyǔ) ขณะที่คำหรือพยางค์ที่ประกอบอยู่ข้างหน้า 打 dǎ จะทำหน้าที่เป็นส่วนขยายหน้ากริยา (状语 zhuàngyǔ) เช่น 乱打 luàndǎ, 猛打 měngdǎ ฯลฯ

หนึ่ง มีข้อสังเกตว่า แม้จะมีบางศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่สามารถจัดอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบส่วนขยายหน้ากริยา-ส่วนหลัก (状中结构 zhuàngzhōng jiégòu) ได้เช่นเดียวกันก็ตาม แต่ในที่นี้ ความหมายหลักของศัพท์และสำนวนเหล่านั้นกลับไปอยู่ที่คำหรือพยางค์ที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งแรก ข้างหน้าคำ 打 dǎ² เช่น 拨打 bōdǎ ที่หมายความว่า หมุนโทรศัพท์, 踢打 tīdǎ ที่หมายถึง เตะ, 踩打 cǎidǎ ที่มีความหมายว่า เหยียบแรงๆ (用力踩踏 yòng lì cǎità) เป็นต้น หรือบางครั้ง ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ระหว่างคำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือตำแหน่งพยางค์หลังกับคำหรือพยางค์ที่ประกอบอยู่ข้างหน้า 打 dǎ อาจอยู่ในรูปโครงสร้างขนาน (并列/联合结构 bìngliè/liánhé jiégòu) ที่น้ำหนักขององค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนมีน้ำหนักเท่าๆ กัน เช่น 击打, 殴/殴打 ōu/ōudǎ เป็นต้น ดังตารางที่เห็นข้างล่างนี้

²ในที่นี้คล้ายกับกรณีของศัพท์ภาษาจีนบางคำเช่น 纸张 “กระดาษ”, 花朵 “ดอกไม้”, 车辆 “ยานพาหนะ” เป็นต้น ที่แม้จะจัดอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบส่วนขยายหน้านาม-ส่วนหลัก (定中结构) แบบเดียวกับกับศัพท์จีนอื่นๆ เช่น 睡衣 “เสื้อนอน”, 书店 “ร้านหนังสือ”, 汽车 “รถยนต์” ได้ก็ตาม แต่ความหมายหลักของศัพท์ 纸张, 花朵, 车辆 ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นกลับไปที่ 纸, 花, 车 ซึ่งเป็นคำหรือพยางค์ที่ปรากฏอยู่ตำแหน่งแรก

ตาราง 3.3: ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่พบใน
ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์
ในรูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง

แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正结构)	แบบโครงสร้างขนาน (并列/联合结构)
เช่น 鞭打, 抽打, 猜打 ³ , 诊打 ⁴ เป็นต้น	เช่น 追打, 逼打 ⁵ , 拷打 ⁶ , 冲打 เป็นต้น

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนที่ปรากฏ
ในตารางแสดงความหมายต่างๆ ในข้อ 3.1 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้อาศัยหลักการโดยคร่าวๆ ของ
แนวคิดเรื่องคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy) ของ Tyler and Evans
(2003) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเกณฑ์เรื่องความหมาย (meaning criterion) เกณฑ์ในเรื่องการอธิบาย
มโนทัศน์ (concept elaboration criterion) และเกณฑ์ในเรื่องไวยากรณ์ (grammatical criterion)
ในการแยกความหมายต่างๆ ของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนออกจากกัน ในที่นี้ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถ
จัดแบ่งความหมายของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีนได้เป็น 12 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 ความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ

เมื่อพูดถึงคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนกลาง โดยทั่วไปความหมายหลักของคำ 打 dǎ ที่คน
ส่วนใหญ่มักนึกถึงก่อนในลำดับต้นๆ จะสื่อความว่า “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย
ของรตี รังสิวุฒาภรณ์ (2556: 124) ที่กล่าวถึงความหมายของคำ 打 dǎ ไว้ว่า

³ หมายถึง เคาหรือคาดคะเน (揣摩测度)

⁴ หมายถึง การที่แพทย์ใช้มือเคาะเบาๆ ที่ส่วนที่ต้องการตรวจวินิจฉัย (医生用手轻轻叩击需听诊的部位)

⁵ หมายถึง ทุบตีนักโทษระหว่างการสอบสวน (指审问时打犯人)

⁶ หมายถึง บีบบังคับให้สารภาพด้วยการทรมาน (刑讯时的逼供拷打)

“ความหมายตรง “ตี” ของคำว่า 打 dǎ หมายถึงกริยาซึ่งกระทำโดยการ
ออกแรงกระทำสู่เป้าหมายโดยใช้มือหรือเครื่องมือช่วย ซึ่งมีโน้ตศน์ของ
ความหมายตรง ยังแสดงความหมาย *เคาะ ชก ต่อย ตบ* ในภาษาไทย
ซึ่งมีมีโน้ตศน์เดียวกัน”

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ “ตี ทูป เคาะ ตบ ฯลฯ” เป็นความหมายต้นแบบที่เป็น
วงความหมายต้นทาง (source domain) ของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน ดังตัวอย่าง

1. 他总寻衅闹事，打人骂人。
Tā zǒng xúnxìn nàoshì, dǎ rén mà rén.
เขามักจะหาเรื่องและสร้างปัญหาวุ่นวาย (ทูป/ตบ/ต่อย) **ตี**และด่าคน
2. 我猛然站起身，踢开小板凳，用手捶打面前一棵树的树身。
Wǒ měngrán zhàn qǐshēn, tī kāi xiǎo bǎndèng, yòng shǒu
chuídǎ miànqián yī kē shù de shùshēn.
ฉันลุกขึ้นยืนในทันทีทันใด เตะมันั่งตัวเล็กออกไป แล้วใช้มือ**ทูป**ลำต้นของต้นไม้
ที่อยู่ตรงหน้า
3. 晒时他要用木棍敲打，把地毯里的灰尘弹出。
Shài shí tā yào yòng mùgùn qiāodǎ, bǎ dìtǎn lǐ de huīchén
tánchū.
ขณะตากแดดเขาจะใช้ท่อนไม้**เคาะ** เพื่อให้ฝุ่นที่อยู่ในพรมหลุดออกมา
4. 海明威竟用手背抽打她一个耳光。
Hǎi Míngwēi jìng yòng shǒubèi chōudǎ tā yī ge ěrguāng.
เฮมิงเวย์ (Hemingway) กลับใช้หลังมือ**ตบ/ฟาด**หน้าเธอไปหนึ่งขาด
5. 丹巴刚一转身，却被棕熊打了一掌。
Dānbā gāng yī zhuǎnshēn, què bèi zōngxíong dǎ le yī
zhǎng.
ตันปาเพิ่งจะหมุนตัว กลับถูกหมีสีน้ำตาล**ตบ (ตะปบ)** เข้าไปหนึ่งที่
6. 为什么鸟类飞行时要拍打翅膀，而飞机的机翼却可以固定不动？
Wèishénme niǎo lèi fēixíng shí yào pāidǎ chìbǎng, ér
fēijī de jīyì què kěyǐ gùdìng bù dòng?
ทำไมนกถึง**ตี (กระพือ)** ปีกเมื่อบิน แต่ปีกของเครื่องบินสามารถไม่ขยับได้?

จากประโยค 1-6 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ (ซึ่งในที่นี้รวมไปถึงศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ประกอบอยู่ด้วยเช่น 敲打, 捶打, 抽打, 打一掌, 拍打 เป็นต้น) ต่างแสดงถึงการที่ผู้กระทำ (施事 shīshì agent) ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต (ทั้งคนและสัตว์) และอยู่ในตำแหน่งประธานของประโยค ได้ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ ออกแรง “ตี” ไปที่ “เป้าหมาย” ซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำหรือผู้รับการกระทำ (受事 shòushì patient) และอยู่ในตำแหน่งกรรมของคำกริยา 打 dǎ⁷

แม้ในกรณีที่ผู้กระทำไม่ได้เป็นมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีอวัยวะ “มือ” ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม แต่ด้วยกระบวนการอุปลักษณ์ที่สมมติให้สิ่งต่างๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์มีกิริยาท่าทางเหมือนมนุษย์ (หรือก็คือ บุคลาธิษฐาน) ทำให้เราพบการใช้สำนวนเช่น 风吹雨打 fēngchuīyǔdǎ ที่สื่อความว่า “ลมและฝนพัดมาปะทะตัว” หรือการใช้ในตัวอย่าง 7 ข้างล่างที่ “ลมหนาว” ได้ตี (พัดมาปะทะ/กระทบ) กับ ใบหน้า

7. 刺骨的凛冽的寒风打在她的脸上。

Cìgǔ de lǐnliè de hán fēng dǎ zài tā de liǎn shàng.

ลมหนาวที่เย็นเยียบเสียดกระดูกตี (พัดมาปะทะ/กระทบ) ใบหน้าของเธอ

ดังนั้น ความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นในที่นี้ นอกจากจะสื่อความหมายตรงที่ใช้กันโดยทั่วไปว่า “ตี” (“to hit, to strike”) แล้ว ยังรวมถึงความหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยง เช่น “ทุบ ตบ ต่อย เคาะ ฟาด ตะปบ ปะทะ/กระทบ ฯลฯ” ซึ่งถือได้ว่าอยู่ภายใต้มนทัศน์เดียวกันอีกด้วย โดยสามารถสรุปคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ ได้ 3 ประการ ดังนี้

[+ ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ]

[+ มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว]

[+ มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง]

⁷ ยกเว้นในประโยค 5 เนื่องจากเป็นประโยคกรรมวาจก (“被” 字句) ดังนั้น 丹巴 ซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำที่อยู่ในตำแหน่งกรรมข้างหลังคำกริยา 打 dǎ ต้องย้ายขึ้นไปอยู่ที่ตำแหน่งประธานของประโยคแทน

ทั้งนี้ คุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้นจะถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาจีนกลางต่อไป

3.2.2 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ”

8. 童建华下车对工程车上人员进行辱骂，后杜辉亦加入，双方发生厮打。

Tóng Jiàn huá xià chē duì gōng chéng chē shàng rén yuán jìn xíng rǔ mà, hòu Dù Huī yì jiā rù, shuāng fāng fā shēng sī dǎ.

ตงเจี้ยนฮว่าลงจากรถแล้วทำการด่าทอและเหยียดหยามคนงานที่อยู่บนรถก่อสร้าง หลังจากนั้นทั้งคู่ก็เข้าร่วมด้วย ทั้งสองฝ่ายจึงเกิดการต่อสู้กันขึ้นมา

9. 关羽攻打樊城时，被毒箭射中右臂。

Guān yǔ gōng dǎ Fán chéng shí, bèi dú jiàn shè zhòng yòu bì.

ตอนที่กวนอูโจมตีเมืองฝานเฉิง ถูกยิงด้วยลูกธนูอาบยาพิษที่แขนขวา

จากประโยค 8-9 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม (concrete) หรือในเชิงกายภาพ (physical) เช่น การใช้กำลัง “ต่อสู้” กันระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย (双方) คือฝ่าย 童建华 และฝ่าย 杜辉 ที่พบในประโยค 8 หรือการรุกเข้า “โจมตี” เมือง 樊城 สถานที่ที่เป็นเป้าหมายในการทำศึกของกวนอูในประโยค 9 เป็นต้น

10. 手中货币的购买力会下降，同时股票市场也会受到沉重打击。

Shǒu zhōng huò bì de gòu mǎi lì huì xià jiàng, tóng shí gǔ piào shì chǎng yě huì shòu dào chén zhòng dǎ jī.

กำลังซื้อของสกุลเงินในมือจะลดลง และตลาดหุ้นก็จะได้รับผลกระทบ (ถูกโจมตี) อย่างหนักเช่นกัน

11. 打假绝对不能假打，要真打，有了真凭实据，就要穷追不舍，一打到底，决不手软。

Dǎjiǎ juéduì bù néng jiǎdǎ, yào zhēn dǎ, yǒu le zhēnpíng shíjù, jiù yào qióngzhuībùshě, yī dǎ dàodǐ, juébù shǒuruǎn.

การต่อสู้ปราบปรามสินค้าปลอมนั้น ไม่อาจปราบแบบปลอมๆ โดยเด็ดขาด ต้องปราบจริง เมื่อมีหลักฐานที่แน่นอนแล้วก็ต้องไล่ปราบ ปราบให้ถึงที่สุด อ่อนข้อไม่ได้เด็ดขาด

อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าในประโยค 10 คำ 打击 ก็สามารถใช้สื่อความหมายถึงการโจมตี “ตลาดหุ้น” (股票市场) ซึ่งเป็นสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมผ่านกระบวนการอุปโลกน์ได้ หรือในกรณีคำ 打假 ที่ใช้ในประโยค 11 รวมไปถึงศัพท์และสำนวนอื่นๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน (กล่าวคือมักปรากฏใช้ในรูปแบบ “打 + กรรมที่เป็นคำคุณศัพท์หรือคำกริยา” เช่น 打黑 dǎhēi “ต่อสู้ปราบปรามแก๊งอาชญากรที่เป็นอิทธิพลมืดหรือมาเฟีย”, 打私 dǎsī “ต่อสู้ปราบปรามการลักลอบขนสินค้าหนีภาษี”, 打骗 dǎpiàn “ต่อสู้ปราบปรามการฉ้อโกงทางการค้า” ฯลฯ) ก็พบเช่นเดียวกันว่าคำกริยา 打 dǎ ในที่นี้มักใช้หมายความถึง “การต่อสู้ปราบปราม” กลุ่มคน วัตถุสิ่งของ พฤติกรรมหรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการทำผิดกฎหมายต่างๆ ซึ่งก็ดูจะมีความเป็นรูปธรรมน้อยกว่าในกรณีประโยค 8-9 ข้างต้น

นอกจากนี้ ยังมีศัพท์และสำนวนอื่นๆ ที่มีคำ 打 dǎ ประกอบอยู่ด้วยที่สะท้อนให้เห็นวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ได้เช่นกัน อาทิเช่น 打架 dǎjià “ชกต่อย วางมวย วิวาท”, 打游击 (战) dǎyóujī (zhàn) “รบหรือทำสงครามแบบกองโจร”, 打仗 dǎzhàng “สู้รบ ทำสงคราม”, 打官司 dǎguānsi “สู้คดีความ” เป็นต้น อนึ่ง กรณีคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำ 打游击 (战), 打仗, 打官司 นอกจากจะเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 3.2.10 และ ข้อ 3.2.11 ต่อไป

ในที่นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ยังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” ดูค่อนข้างไม่ชัดเจน เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว” พบว่าหากเป็นการใช้ใน

ความหมาย “โจมตี” (attack, charge) ดูจะยังคงปรากฏคุณสมบัติ “มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว” ดังกล่าว แต่หากใช้ในความหมาย “ต่อสู้ สู้รบ” (fight, battle) แม้อาจมีแนวโน้มที่ทิศทางการออกแรงจะมาจากทั้งสองฝ่ายหรือหลายฝ่าย แต่ก็มีความเป็นไปได้เช่นกันที่จะมีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว

3.2.3 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”

12. 她除了种地之外，一有空就扛着斧头上山去打柴。
Tā chule zhòngdì zhīwài, yī yǒukòng jiù káng zhe fǔtóu shàng shān qù dǎchái.
นอกจากจะทำไร่ไถนาแล้ว ทันทีที่มีเวลารว่างเธอก็จะแบกขวานขึ้นเขาไปผ่าฟืน
13. 这套瓷器不要打散了。
Zhè tào cíqì bù yào dǎsàn le.
อย่าแยกเครื่องถ้วยชามชุดนี้ให้กระจายออกจากกัน
14. 他在客厅玩球，不小心打碎一只花瓶。
Tā zài kètīng wán qiú, bù xiǎoxīn dǎsuì yī zhī huāpíng.
เขาเล่นบอลอยู่ในห้องนั่งเล่น ไม่ทันระวังทำให้แจกันแตกเป็นเสี่ยง
15. 这一击打断了他的手臂。
Zhè yī jī dǎduàn le tā de shǒubì.
การปะทะครั้งนี้ทำให้เขาแขนหัก

จากประโยค 12-15 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่ลักษณะของการ “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ทำให้สภาพเดิมของวัตถุหรือสิ่งของมีการแยกหรือแตกหักออกเป็นส่วนขึ้นเป็นเสี่ยงหรือกระจัดกระจายออกจากกัน เช่น ในประโยค 12 ที่มีการใช้ขวานในการตัดไม้ผ่าฟืน หรือในประโยค 13 ที่ไม่ต้องการให้แยกชุดเครื่องถ้วยชามที่มีออกจากกัน หรือในประโยค 14 ที่แจกันดอกไม้แตกเป็นเสี่ยงเพราะถูกลูกบอลกระแทก หรือในประโยค 15 แม้กระทั่งส่วนแขนซึ่งเป็นส่วนของร่างกายคนเราก็อาจถูกแรงกระแทกจนกระดูกเกิดการแตกหักได้เช่นกัน และหากพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ นอกจาก 打柴 ในประโยค 12 ที่อยู่ในรูป “กริยา-กรรม” แล้ว ส่วนที่เป็นกริยาหลักของภาคแสดง (谓语 wèiyǔ predicate) ในประโยค 13, 14 และ 15 ได้แก่ 打散, 打碎 และ 打断 ตามลำดับ ล้วนอยู่ในรูปของ “กริยา-ส่วนเสริม”

อนึ่ง กรณีคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำ 打柴, 打断 นอกจากจะเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 3.2.4 และข้อ 3.2.11 ต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีศัพท์และสำนวนอื่นๆ ที่มีคำ 打 dǎ ประกอบอยู่ด้วยที่สะท้อนให้เห็นวงความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ได้เช่นกัน อาทิ 打破 dǎ pò “ทำให้แตกเป็นชิ้นๆ” หรือ 鸡飞蛋打 jī fēi dàn dǎ เป็นต้น

ตาราง 3.4 ตัวอย่างการใช้คำ 打破 dǎ pò ที่อยู่ในโครงสร้างรูป “กริยา-ส่วนเสริม”

หากเป้าหมายที่เป็นคำนามอยู่ในตำแหน่งของ กรรมข้างหลังกริยา-ส่วนเสริมดังกล่าว มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้	หากเป้าหมายที่เป็นคำนามอยู่ในตำแหน่งของ กรรมข้างหลังกริยา-ส่วนเสริมดังกล่าว มีลักษณะเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้
<p>(a) 我打破了杯子。</p> <p>Wǒ dǎpò le bēizi.</p> <p>ฉันทำแก้วน้ำแตก</p>	<p>(b1) 这次校运会上他打破了一项<u>省纪录</u>。</p> <p>Zhè cì xiàoyùnhuì shàng tā dǎpò le yī xiàng shěng jìlù.</p> <p>งานแข่งกีฬาภายในโรงเรียนครั้งนี้ เขาทำลายสถิติระดับมณฑลได้หนึ่งรายการ</p> <p>(b2) 职工中也有些人不愿意进行改革，他们怕打破<u>铁饭碗</u>，害怕竞争，怕失去自己的既得利益。⁸</p> <p>Zhígōng zhōng yě yǒu yīxiē rén bù yuànyì jìnxíng gǎigé, tāmen pà dǎpò tiěfànwǎn, hàipà jìngzhēng, pà shīquē zìjǐ de jì dé lìyì.</p> <p>ในบรรดาคนงานก็มีบางคนที่ไม่ยินยอมดำเนินการปฏิรูป พวกเขากลัวสูญเสียหน้าที่การงานที่มั่นคง กลัวการแข่งขัน กลัวว่าจะสูญเสียผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับอยู่แล้ว</p>

กรณีของคำ 打破 ในตาราง 3.4 ที่อยู่ในโครงสร้างรูป “กริยา-ส่วนเสริม” เช่นเดียวกับประโยค 13-15 ดังกล่าวข้างต้น จะสังเกตว่าหากเป้าหมายที่เป็นคำนามอยู่ในตำแหน่งของกรรมข้างหลังกริยา-ส่วนเสริมดังกล่าว มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้ (ได้แก่ 杯子 “แก้ว” ในตัวอย่าง (a) ใน

⁸ ในที่นี้ คำ 铁饭碗 ถูกนำมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบการสูญเสียหน้าที่การงานที่มั่นคง ดังนั้นคำว่า 打破铁饭碗 “ทำชามข้าวเหล็กแตก” ในที่นี้จึงไม่ได้สื่อความหมายตามตัวอักษรเหมือนกับในประโยค (a) ในตารางที่แก้วน้ำถูกทำให้แตกแต่อย่างใด

ตาราง) จะเป็นผลให้ความหมายของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้เป็นศัพท์ดังกล่าวนี้ มีคุณสมบัติความเป็นต้นแบบสูงกว่าความหมายของคำกริยา 打 dǎ ที่มีเป้าหมายเป็นคำนามที่มีลักษณะเป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ (ได้แก่ 省纪录 “สถิติ (เดิม) ระดับมณฑล” ในตัวอย่าง (b) ในตาราง) กล่าวคือ คุณสมบัติของความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำว่า 打破 ในตัวอย่าง (a) ยังคงถือว่ามีอยู่ครบถ้วนทั้งสามประการ ขณะที่ความหมายของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำว่า 打破 ในตัวอย่าง (b) แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่ (ในที่นี้คือสถิติใหม่ที่ประธาน “เขา” เป็นผู้กระทำหรือสร้างขึ้นในระหว่างการแข่งขันกีฬาบางประเภทในโรงเรียน กับ สถิติในระดับมณฑลที่มีอยู่แต่เดิม)

3.2.4 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ”⁹

16. 详细讲解打馅、和面以及包饺子的手法

Xiángxi jǐngjiě dǎxiàn, huò miàn yǐjí bāo jiǎozi de shǒufǎ

อธิบายรายละเอียดวิธีการผสมไส้ นวดแป้ง และห่อเกี๊ยว

17. 加入鸡蛋，橙汁和橙皮末搅拌均匀。

Jiārù jīdàn, chéngzhī hé chéng pí mò jiǎodǎ jūnyún.

ใส่ไข่ น้ำส้ม และเปลือกส้มลงไป คนให้เข้ากัน

18. 现在越来越多的人把吃剩的饭菜打包。¹⁰

Xiànzài yuè lái yuè duō de rén bǎ chī shèng de fàncài dǎbāo.

ตอนนี้มีผู้คนจำนวนมากขึ้นทุกที่ที่ห่อหรือแพ็คอาหารที่กินเหลือกลับไป

⁹ ความหมายของคำ 打 dǎ ในกรณีนี้ พจนานุกรม 《现代汉语词典》(2002 年增补本) ให้ไว้ว่า “ใช้การตัด ฟัน และการกระทำอื่นๆ เพื่อรวบรวม” (用割, 砍等动作来收集)

¹⁰ 打包 นอกจากจะปรากฏใช้ในความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ” แล้ว ยังสามารถใช้ในความหมายว่า “เปิดของที่ห่ออยู่ในแพ็คเกจออกมา” (打开包着的东西)

จากประโยค 16-18 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่ลักษณะของการ “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ” ทำให้สภาพเดิมของวัตถุหรือสิ่งของที่เคยอยู่กันคนละที่ได้มารวมเข้าด้วยกัน ซึ่งจะเห็นได้จากทั้งในประโยค 16 ที่นำวัตถุสิบหลายๆ ชนิดมาผสมเข้าด้วยกันสำหรับทำไส้เกี๊ยว หรือในประโยค 17 ที่นำส่วนผสมต่างๆ มาคนเข้าด้วยกัน แม้กระทั่งในประโยค 18 ที่มีการห่อมัดอาหารที่กินเหลือเพื่อเอากลับไปบ้าน เป็นต้น สำหรับกรณี 打柴 และ 打草 ที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ในความเห็นของผู้วิจัยก็ยังสามารถจัดอยู่ในวงความหมายในข้อ 3.2.4 นี้ด้วย เนื่องจากในความเป็นจริง หลังจากที่เรานำไม้หรือตัดหญ้าแล้ว ก็มักจะนำไม้ฟืนหรือหญ้าที่ตัดแล้วนั้นมารวบรวมไว้ด้วยกัน ซึ่งทำให้ความหมายทั้งหมดที่ปรากฏใช้ในข้อ 3.2.4 นี้จะไปทางตรงข้ามกับข้อ 3.2.3 เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ” ยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

19. 他是个很容易和学生打成一片的老师。

Tā shìgè hěn róngyì hé xuéshēng dǎchéngyīpiàn de lǎoshī.
เขาเป็นครูที่เข้ากับนักเรียนได้ง่าย

อนึ่ง กรณีคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในสำนวน 打成一片 ในประโยค 19 ซึ่งสื่อความหมายว่า “รวมกันเข้าเป็นหนึ่งเดียว” (合为—整体 hé wéi yīzhěngtǐ)¹¹ ก็สามารถถือว่าเป็นสมาชิกในวงความหมายนี้ด้วยเช่นกัน โดยจะเห็นว่ามีกรณำมาใช้ผ่านกระบวนการอุปลักษณะเพื่ออธิบายความรู้สึกหรืออารมณ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่กลมกลืนกันหรือเข้ากันได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนสำนวนดังกล่าวแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

¹¹ ความหมายเดิมในที่นี้คือการคลุกเคล้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ปัจจุบันมักจะใช้หมายถึงความคิด ความรู้สึก หรืออารมณ์ที่กลมกลืนกันหรือเข้ากันได้

3.2.5 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ”

20. 精心施肥浇水，修枝**打**杈。

Jīngxīn shī féi jiāo shuǐ, xiū zhī dǎchà.

รดน้ำใส่ปุ๋ย **ตัดกิ่ง/เล็มกิ่ง**อย่างตั้งใจ

21. **打**胎对女孩的伤害到底有多大?

Dǎtāi duì nǚhái de shānghài dàodǐ yǒu duōdà?

การทำแท้งส่งผลเสียต่อเด็กผู้หญิงมากแค่ไหน?

22. 汽车突然**打**住了。

Qìchē túrán dǎzhù le.

รถ**หยุด**ลงกะทันหัน

23. 天气转暖了，羊毛衫开始**打**折了。

Tiānqì zhuǎn nuǎn le, yángmáooshān kāishǐ dǎzhé le.

อากาศอุ่นขึ้นแล้ว เสื้อกันหนาวไหมพรมเริ่มขาย**ลดราคา**

จากประโยค 20-23 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ” ทำให้วัตถุหรือสิ่งของที่มีอยู่เดิมหมดไป หยุตไป ลดหรือถอยลงไป เช่นในประโยค 20 ที่มีการดูแลตัดหรือเล็มกิ่งไม้ที่มีมากเกินไป หรือในประโยค 21 ที่พูดถึงประเด็นเรื่องการทำแท้ง ก็เป็นการเอาตัวอ่อนหรือทารกที่มีชีวิตออกไปจากครรภ์มารดา สำหรับประโยค 22 รถที่กำลังแล่นอยู่จู่ๆ ก็ต้องหยุดวิ่งลงอย่างกะทันหัน ขณะที่ในประโยค 23 เนื่องจากสภาพอากาศเริ่มอุ่นขึ้นไม่ใช่หนาวอีกต่อไป เสื้อกันหนาวไหมพรมก็ต้องขายลดราคาลงมา เป็นต้น เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ” ยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

อนึ่ง กรณีคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำ 打折 นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ” ข้างต้นแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 3.2.9 ต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีศัพท์และสำนวนอื่นๆ ที่มีคำ 打 dǎ ประกอบอยู่ด้วยที่สะท้อนให้เห็นวงความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ” ได้เช่นกัน อาทิ 打掉 dǎ diào, 打消 dǎ xiāo

ฯ¹² หนึ่ง กรณีคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำ 打消 ที่สื่อความหมายว่า “เลิกหรือขจัดออกไป” จะเห็นว่าถูกนำมาใช้ผ่านกระบวนการอุปลักษณะเพื่ออธิบายความคิด แผนการ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

3.2.6 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ”

24. 解决黄河泥沙和黄河流域水土流失的有效办法是打坝

Jiějué huánghé ní shā hé huánghé liúyù shuǐtǔ liúshī de yǒuxiào bànfǎ shì dǎ bà

วิธีที่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาตะกอนแม่น้ำเหลืองและการพังทลายของดินในลุ่มน้ำเหลืองคือการ**สร้างเขื่อน**

25. 他们打出的剑，剑刃锋利，寒光逼人。

Tāmen dǎ chū de jiàn, jiànrèn fēnglì, hán guāng bī rén.

กระบี่ที่พวกเขา**ตี**ออกมานั้น คมกระบี่แหลมคม ประกายแสงเย็นเยียบ
คุกคามคน

26. 除了做成首饰和硬通货，人们还用黄金**打造**了下面几样古怪的东西。

Chúle zuò chéng shǒushì hé yìng tōnghuò, rénmen hái yòng huángjīn dǎzào le xiàmiàn jǐ yàng gǔguài de dōngxi.

นอกจากการทำเครื่องประดับและเหรียญกษาปณ์แล้ว ผู้คนยังใช้ทองคำ**สร้าง**สิ่งแปลกประหลาดหลายอย่างดังต่อไปนี้

จากประโยค 24-26 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “สร้างหรือผลิต (โดยใช้วิธีการตี ทบ เคาะ ฯลฯ)” และคำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมมีลักษณะเป็น “กรรมที่เป็นผลลัพธ์” หรือก็คือเป็นผลผลิตที่ได้จากการสร้างหรือผลิต (โดยใช้วิธีการตี ทบ ตบ เคาะ ฯลฯ) ดังกล่าวนั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่ได้มาใน

¹² คำ 打掉 สื่อความหมายถึง กำจัด เอาออกไป หรือขจัด (เช่น สิ่งกีดขวาง คู่ต่อสู้ เป็นต้น) ให้เสร็จสิ้น (摆脱、去掉或了结 (如一个障碍、一个对手))

ประโยค 24 ก็คือเงื่อนไขของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผลิตได้มา ก็เป็นรูปของอาวุธกระบี่ในประโยค 25 หรือเครื่องประดับ เหยียดภาษาปักษ์ ฯลฯ ในประโยค 26 เป็นต้น

27. 打草鞋这门传统手艺也渐渐淡出了人们的生活。

Dǎ cǎoxié zhè mén chuántǒng shǒuyì yě jiànjian dàndū
le rénmen de shēnghuó.

งานฝีมือดั้งเดิมในการสานรองเท้าแตะฟางนี้ค่อยๆ จางหายไปจากชีวิต
ของผู้คน

28. 深夜里我还看见妈妈在客厅里面一面打毛衣一面看电视。

Shēnyè lǐ wǒ hái kànjiàn māmā zài kètīng lǐmiàn yīmiàn
dǎ máoyī yīmiàn kàn diànshì.

ยามดึกดื่นฉันยังเห็นแม่ถักเสื้อไหมพรมไปพลางดูทีวีไปพลางอยู่ในห้องนั่งเล่น

29. 让头发吹干了，明天早上再打辫子。

Ràng tóufa chuīgān le, míngtiān zǎoshang zài dǎ biǎnzi.

เป่าผมให้แห้ง พรุ่งนี้เช้าค่อยถักเปีย

จากประโยค 27-29 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็น
วงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “สร้างหรือผลิต (โดยใช้วิธีการสาน ถัก ทอ
 ฯลฯ)” และคำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมมีลักษณะเป็น “กรรมที่เป็นผลลัพธ์” หรือก็คือเป็นผลผลิตที่ได้
จากการสร้างหรือผลิต (โดยใช้วิธีการสาน ถัก ทอ ฯลฯ) ดังกล่าวนั้นเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ในประโยค 25
สิ่งที่ได้จากการสานหรือถักทอฟางหญ้าก็คือรองเท้าแตะฟาง หรือในประโยค 26 เครื่องนุ่งห่มที่ได้จาก
การถักทอไหมพรมก็คือเสื้อไหมพรม ส่วนในประโยค 27 ผมบนศีรษะที่เคยปล่อยไว้เมื่อถูกถักแล้วก็
กลายเป็นเปีย เป็นต้น

30. 接下来，就开始“打格子”。

Jiē xiàlái, jiù kāishǐ “dǎ gézi”.

ต่อไปก็เริ่ม “ตีตาราง”

31. 磨光打蜡这片硬木地板。

Mó guāng dǎ là zhè piàn yìngmù dìbǎn.

ทาแว็กซ์ขัดเงาพื้นไม้เนื้อแข็งนี้

32. 我的护照上打了好多戳子，说明我去过哪些国家。

Wǒ de hùzhào shàng dǎ le hǎoduō chuōzi, shuōmíng wǒ
qùguò nǎxiē guójiā.

หนังสือเดินทางของฉันมีการประทับตราจำนวนมากเพื่อแสดงว่าฉันเคยไป
ประเทศไหนมาบ้าง

จากประโยค 30-32 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็น
วงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “สร้างหรือผลิต (โดยใช้วิธีการวาด ทา พิมพ์
ประทับ ฯลฯ)” และคำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมมีลักษณะเป็น “กรรมที่เป็นผลลัพธ์” หรือก็คือเป็น
ผลผลิตที่ได้จากการสร้างหรือผลิต (โดยใช้วิธีการวาด ทา พิมพ์ ประทับ ฯลฯ) ดังกล่าวนั้นในทำนอง
เดียวกับที่พบในประโยค 24-29 ข้างต้น เช่น ในประโยค 30 สิ่งที่ได้จากการวาดหรือตีก็คือตาราง หรือ
ในประโยค 31 สิ่งที่ทำลงบนพื้นไม้เนื้อแข็งสำหรับขัดเงาก็คือแว็กซ์ ส่วนในประโยค 32 สิ่งที่อยู่บน
หนังสือเดินทางก็คือตราประทับจำนวนมาก เป็นต้น

ในที่นี้จะเห็นว่าคำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในความหมาย
“สร้าง ผลิต ฯลฯ” ดังประโยค 24-32 ข้างต้น มักจะมีลักษณะเป็น “กรรมที่เป็นผลลัพธ์” หรือก็คือเป็น
ผลผลิตที่ได้จากการสร้างหรือผลิตโดยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการตี ทูบ ตบ เคาะ หรือสาน ถัก ทอ
หรือวาด ทา พิมพ์ ประทับ ฯลฯ เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้
ในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ” ดังกล่าวยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมาย
ต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

นอกจากนี้ ยังมีศัพท์และสำนวนอื่นที่คำกริยา 打 dǎ สามารถปรากฏใช้ในความหมาย “สร้าง
ผลิต ฯลฯ” ได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น 打网 dǎ wǎng¹³, 打基础 dǎ jīchǔ¹⁴, 不打不成器 bùdǎ
bùchéngqì ฯลฯ อนึ่ง กรณีคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในสำนวน 不打不成器 จะเห็นว่าถูกนำมาใช้
ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์เพื่อเปรียบกับการสร้างหล่อหลอมหรือผลิตคน (จากเดิมที่สื่อความหมาย
ว่า หากไม่ผ่านการตี ก็ไม่สามารถสร้างขึ้นมาเป็นเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับใช้งานได้) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เด็กและเยาวชนที่ต้องผ่านการสั่งสอน (ซึ่งในบางครั้งอาจมีการทำโทษเสียเนติ) เพื่อให้เติบโตขึ้นมาเป็น

¹³ คำ 打网 สามารถใช้สื่อความว่า ถัก/ทอเป็นแหหรือตาข่าย (织成网状物) หรือ เหยี่ยงหรือโยนแหจับปลา (撒网[打鱼])
หรือ ทำกับดัก, ทำให้ตกลงไปในกับดัก (做圈套, 使人中计)

¹⁴ สามารถใช้ในความหมายว่า เตรียมฐานรากงานก่อสร้าง (为建筑工程准备地基) หรือ ให้การรองรับสนับสนุนอย่างมั่นคง
(使某些事物得到稳固支持) หรือ เตรียมตัวล่วงหน้าสำหรับงานที่ใหญ่กว่า (为迎接更大的任务提前做准备)

ผู้ใหญ่ที่มีคุณประโยชน์ แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ รวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนในสำนวนดังกล่าวแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

3.2.7 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”

33. 敏感肤质打耳洞一定要小心。

Mǐngǎn fūzhì dǎ ěrdòng yīdìng yào xiǎoxīn.

ลักษณะของผิวที่แพ้ง่าย **เจาะ**หูจะต้องระมัดระวัง

34. 医生要他住院，他只接受打针吃药，照样上班、加班。

Yīshēng yào tā zhùyuàn, tā zhǐ jiēshòu dǎ zhēn chī yào, zhàoyàng shàngbān、jiābān.

หมอต้องการให้เขารักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล แต่เขาแค่ยอม**ฉุด**ยาและกินยาเท่านั้น ยังคงไปทำงานและทำงานล่วงเวลาตามเดิม

35. 我是怕你被子弹打穿脑袋。

Wǒ shì pà nǐ bèi zǐdàn dǎ chuān nǎodai.

ฉันกลัวว่าเธอจะโดน**ยิง**เจาะหัว

36. 当一切就绪后，他们立刻着手打井。

Dāng yīqiè jiùxù hòu, tāmen lìkè zhuóshǒu dǎ jǐng.

เมื่อทุกอย่างพร้อม พวกเขา**เริ่มขุดเจาะ**บ่อน้ำทันที

จากประโยค 33-36 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” โดยเมื่อสิ่งที่เป็นเป้าหมายผ่านขั้นตอนการเจาะ/ขุด/ฉุด/ยิงจนทะลุเข้าไป ก็จะเกิดเป็นรูหรือโพรง เช่นประโยค 33-35 สิ่งที่เป็นเป้าหมายก็คือส่วนของร่างกายที่ถูกเจาะเป็นรู ไม่ว่าจะเป็น “หู” ในประโยค 33 หรือว่า “ต้นแขน ตะโพก ฯลฯ” ในประโยค 34 หรือว่า “ศีรษะ” ในประโยค 35 ขณะที่ประโยค 36 สิ่งที่เป็นเป้าหมายที่ถูกเจาะเป็นรูหรือโพรงก็คือพื้นที่ที่จัดเตรียมไว้สำหรับทำเป็นบ่อน้ำเป็นต้น

สำหรับกรณีการ “ฉีดยา” ในประโยค 34 เมื่อนึกถึงขั้นตอนต่อเนื่องภายหลังจากที่เข็มกระบอกฉีดยาเจาะผ่านผิวหนังเข้าไปแล้ว ของเหลวที่อยู่ภายในกระบอกฉีดยาก็จะถูกปล่อย/ระบาย/ส่งออกมาให้เข้าสู่ร่างกายของผู้รับการฉีดยาในที่สุด ดังเช่นการรับ “การหยดยาเข้าหลอดเลือด” ในประโยค 37 ข้างล่าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจัดขั้นตอนการ “เจาะ/ชุด/ฉีด/ยิง (ทะลุ)” ซึ่งสามารถที่จะเชื่อมต่อไปยังขั้นตอนการ “ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา” ให้อยู่ในวงความหมายเดียวกัน ส่วนในประโยค 38 สิ่งที่จะถูกส่งออกไปก็คือข้อความที่ปรากฏในโทรเลข เป็นต้น เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “เจาะ/ชุด/ฉีด/ยิง (ทะลุ); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” ดังกล่าวยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

37. 他如果再持续高烧不退，恐怕就要送医院打点滴了。

Tā rúguǒ zài chíxù gāoshāo bù tuì, kǒngpà jiù yào sòng yīyuàn dǎ diǎndī le.

ถ้าเขายังคงมีไข้สูง เก่งกว่าจะต้องถูกส่งโรงพยาบาลเพื่อรับการหยดยาเข้าหลอดเลือด

38. 你到达时请打电报给我。

Nǐ dàodá shí qǐng dǎ diànbào gěi wǒ.

เมื่อคุณมาถึง กรุณาส่งโทรเลขให้ฉัน

อนึ่ง กรณีคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำ 打雷 dǎléi¹⁵ ฯลฯ ก็ถือว่าอยู่ในวงความหมาย “เจาะ/ชุด/ฉีด/ยิง (ทะลุ); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” ได้เช่นกัน แต่มีความแตกต่างอยู่บ้างในแง่ที่ว่าสิ่งที่ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมานั้นเป็นประจุไฟฟ้าที่เสียดสีแหวกผ่านไปในอากาศ ซึ่งไม่ใช่ลักษณะของวัตถุสิ่งของที่ปรากฏในประโยค 33-38 ข้างต้น แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

¹⁵ เนื่องจากเสียงฟ้าร้องหรือเสียงฟ้าผ่าที่เราได้ยิน “มีผลพวงมาจากฟ้าแลบ หรือสายฟ้า (Lightning) ในขณะที่ประจุไฟฟ้าแหวกผ่านไปในอากาศด้วยอัตราเร็วสูง ทำให้ความดันและอุณหภูมิของอากาศเพิ่มขึ้นอย่างฉับพลัน ทำให้อากาศรอบ ๆ บริเวณนั้นเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทำให้เกิดคลื่น Supersonic Shock Wave ซึ่งสร้าง Acoustic Wave ให้เราได้ยิน และเรียกว่า ฟ้าร้อง (Thunder) นั่นเอง” (อ้างอิงจาก https://weather.rtaf.mi.th/observation/library_files/Read%20botkwm_Thunder.html)

3.2.8 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ยก/ถือ ทาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”

39. 当时，秦淮河两岸及主要街道旁有上千盏这样的明角灯，行人在这些地方夜行不用**打灯笼**。

Dāngshí, Qínhuái hé liǎng' àn jí zhǔyào jiēdào páng yǒu shàng qiān zhǎn zhèyàng de míng jiǎo dēng, xíng rén zài zhèxiē dìfāng yèxíng bù yòng dǎ dēnglóng.

ในตอนนั้น ทั้งสองข้างของแม่น้ำ Qinhuai และด้านข้างของถนนสายหลักมีโคมไฟมุมเปิดแบบนี้หลายพันดวง คนเดินเท้าไม่จำเป็นต้อง**ถือโคมไฟ**ตอนกลางคืนในสถานที่เหล่านี้

40. 今天没有下雨，可街上还有很多人**打伞**了。

Jīntiān méiyǒu xià yǔ, kě jiē shàng hái yǒu hěnduō rén dǎ sǎn le.

วันนี้ฝนไม่ตก แต่ก็ยังมีคนจำนวนมากที่**ถือร่ม**อยู่บนถนน

41. 她**打开了**百叶窗，向外俯视着村里房子的屋顶。

Tā dǎ kāi le bǎiyèchuāng, xiàng wài fǔshì zhe cūnlǐ fángzi de wūdǐng.

เธอ**เปิดมู่ลี่**ตรงหน้าต่างและมองลงไปที่หลังคาบ้านในหมู่บ้าน

42. 请把收音机**打开**。

Qǐng bǎ shōuyīnjī dǎkāi.

กรุณา**เปิดวิทยุ**

43. 这个轮胎越来越瘪了，我来给它**打气**。

Zhège lúntāi yuè lái yuè biě le, wǒ lái gěi tā dǎqì.

ยางนี้แบนลงทุกที ฉันจะมา**เติมลม**ให้มัน

จากประโยค 39-43 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ยก/ถือ ทาง/เปิดออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพไปตามบริบทต่างๆ เช่นในประโยค 39 โคมไฟที่ถืออยู่ในมือสามารถให้ความสว่าง ทำให้สถานที่โดยรอบตัวไม่มีมืด หรือในประโยค 40 ร่มที่ถือทางอยู่ในมือ แม้ในวันที่ไม่มีฝนตก ก็สามารถใช้บังแดดได้ ส่วนในประโยค 41 เมื่อเปิดมู่ลี่ที่บังตาตรงหน้าต่างออก ก็จะสามารถมองเห็นทิวทัศน์ที่อยู่ภายนอกหน้าต่างได้ หรือในประโยค 42 เมื่อใดที่เราเปิดวิทยุก็ได้ยินเสียงที่ส่งกระจายมาตามสาย ส่วนประโยค 43 เมื่อเติมลมเข้าไปให้เต็ม ยางที่เคยแบนอยู่ก็จะ

คืนสภาพกลับมาใช้งานได้ดี เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ใน
ความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” ดังกล่าวยังคงมีคุณสมบัติของ
ความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

อนึ่ง กรณีคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในคำ 打气 ยังสามารถนำมาใช้ในบริบทที่สื่อความ
หมายถึง “ให้กำลังใจ เป็นกำลังใจ” ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ได้ ดังประโยค 44 ข้างล่างนี้

44. 如果你以后需要什么鼓励的话尽管告诉我，我很乐意给你
打打气。

Rúguǒ nǐ yǐhòu xūyào shénme gǔlì de huà jǐnguān gào sù
wǒ, wǒ hěn lèyì gěi nǐ dǎ dǎqì.

หากคุณต้องการกำลังใจใดๆ ในอนาคต ขอเพียงแค่บอกฉัน ฉันยินดีที่จะให้
กำลังใจคุณ

แม้ว่าในการใช้คำ 打气 ในความหมาย “ให้กำลังใจ เป็นกำลังใจ” เราจะไม่เห็นคุณสมบัติของ
ความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่
ชัดเจนแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือ
ปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

3.2.9 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตัก ชี้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ”

45. 打鱼的不离水边，打柴的不离山边。

Dǎ yú de bùlí shuǐ biān, dǎ chái de bùlí shān biān.

คนจับปลา/ชาวประมงไม่ทิ้ง/ห่างจากน้ำ และคนตัดฟืนไม่ทิ้ง/ห่างจากภูเขา

46. 为解决食物问题，一些男孩子去森林打猎，而女孩子则去采摘
野菜。

Wèi jiějué shíwù wèntí, yīxiē nán hái zi qù sēnlín dǎliè,
ér nǚ hái zi zé qù cǎizhāi yěcài.

เด็กผู้ชายส่วนหนึ่งเข้าป่าไปล่าสัตว์ ส่วนเด็กผู้หญิงก็ไปเก็บผักป่าเพื่อแก้ปัญหา
เรื่องอาหาร

47. 我和她所做的一切努力，难道都是竹篮打水一场空。

Wǒ hé tā suǒ zuò de yīqiè nǚlì, nándào dōu shì zhúlán dǎshuǐ yīchǎngkōng.

หรือว่าความพยายามที่ฉันกับเธอทำมาทั้งหมด จะเหมือนกับการตักน้ำด้วย ตะกร้าไม้ไผ่ล้นสูญเปล่าทั้งสิ้น

จากประโยค 45-47 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็น วงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “จับ/ล่า/หา ตัก ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ” ซึ่งการ กระทำหรือปฏิบัติการต่างๆ ในที่นี้ ไม่ว่าจะเป็นการจับ/ล่า/หา ตัก ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ ล้วนเป็นเหตุให้สิ่ง ที่เป็นเป้าหมายเกิดการเคลื่อนย้าย เปลี่ยนถ่าย ถ่ายโอน โอนย้ายจากตำแหน่งแห่งหนที่อยู่เดิม เช่น ใน ประโยค 45 สิ่งที่เป็นเป้าหมายคือ “ปลา” ถูกคนหาปลาหรือชาวประมงจับไปจากแหล่งน้ำที่อยู่อาศัย ขณะที่ประโยค 46 “สัตว์ป่า” ที่ถูกผู้ล่าหรือนายพรานจับไปก็ต้องออกจากป่าที่เป็นถิ่นที่อยู่เดิมของมัน หรือประโยค 47 น้ำในบ่อ/สระ/คลอง/แม่น้ำ ฯลฯ ก็ถูกคนนำภาชนะมาตักออกไปจากแหล่งน้ำนั้นๆ เพียงแต่ในกรณี 竹篮打水 ในประโยค 47 ดังกล่าว ความหมายตามตัวอักษร (literal meaning) ที่ แปลว่า “(เอา/ใช้) ตะกร้าไม้ไผ่ตักน้ำ” ถูกนำมาใช้ในสำนวนจีนที่เรียกว่า 歇后语 xiēhòuyǔ เพื่อ เปรียบเทียบว่าเป็นการกระทำที่เหนื่อยเปล่าไร้ประโยชน์นั่นเอง

48. 八九岁的陈序富就常帮母亲拿鸡蛋换盐或者打酱油。

Bā jiǔ suì de Chén Xùfù jiù cháng bāng mǔqīn ná jīdàn huàn yán huòzhě dǎ jiàngyóu.

ตอน Chen Xufu อายุได้แปดหรือเก้าขวบก็มักจะช่วยแม่เอาไข่ไปแลกเกลือหรือ ซ็อสึอิ้ว

49. 见她这般热情奔波，我真有点过意不去，便打赏一点小费给她。

Jiàn tā zhè bān rèqíng bēnbō, wǒ zhēn yǒudiǎn guòyì bù qù, biàn dǎshǎng yīdiǎn xiǎofèi gěi tā.

เห็นเธอมีน้ำใจวิ่งเต้นเป็นธุระให้ถึงเพียงนี้ ฉันรู้สึกเกรงใจอยู่บ้างจริง ๆ จึงมอบ เงินเล็ก ๆ น้อยๆ แก่เธอเป็นพิเศษ

50. 星期天，妈妈打发我去买菜。

Xīngqītiān, māmā dǎfā wǒ qù mǎi cài.

เมื่อวันอาทิตย์แม่ส่ง/ใช้ให้ฉันไปซื้อผัก/จ่ายตลาด

ส่วนในกรณี 打酱油¹⁶ ในประโยค 48 หรือคำอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน เช่น 打酒 dǎ jiǔ, 打醋 dǎ cù เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากจะสะท้อนถึงสภาพความเป็นอยู่ของสังคมจีนในช่วงเวลาหนึ่งๆ ได้แล้ว (ว่ากันว่าในสมัยก่อนซื้อข้าวไม่ได้บรรจุขายเป็นขวดเหมือนในปัจจุบัน แต่เป็นลักษณะของการขายปลีก (零卖零买 líng mài líng mǎi) เมื่อใดที่ต้องการซื้อข้าว ผู้ซื้อจะต้องพกขวดไปเอง หลังจากบอกกับทางร้านว่าต้องการซื้อข้าวมากน้อยเท่าไรแล้ว ผู้ขายก็จะตักข้าวใส่ขวดให้ตามที่ต้องการ) ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่าง “ตัก” กับ “ซื้อ” รวมไปถึงการกระทำอื่นๆ ที่มีการแลกเปลี่ยน/สับเปลี่ยน (exchange) หรือจัดสรรให้ (allot) ในลักษณะเดียวกับตัวอย่างการ “ตัก-ซื้อ” ดังกล่าว สำหรับประโยค 49 小费 “เงินเล็กๆ น้อยๆ” ที่เคยเป็นกรรมสิทธิ์หรืออยู่ในครอบครองของ 我 “ฉัน” ที่เป็นผู้ให้รางวัล มีการเปลี่ยนมือไปสู่ 她 “เธอ” ที่เป็นผู้รับในที่นี้ ขณะที่ในประโยค 50 我 “ฉัน” ซึ่งแม่ได้จัดสรรงานให้ซื้อผัก/จ่ายตลาด ก็ต้องเคลื่อนย้ายจากจุดที่อยู่เดิมไปยังจุดใหม่ (คือตลาด) ตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “จับ/ล่า/หา ตัก ซื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ” ควรจะอยู่ในวงความหมายเดียวกัน

อนึ่ง เนื่องด้วยคำ 打折 ที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ” ในข้อ 3.2.5 ข้างต้น มักจะปรากฏใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการซื้อขาย ตัวอย่างเช่น 那家商店打折出售所有的服装。Nà jiā shāngdiàn dǎzhé chūshòu suǒyǒu de fúzhuāng. “ร้านค้านั้นขายเสื้อผ้าทั้งหมดในราคาพิเศษ” ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจัดให้คำ 打折 ดังกล่าวอยู่ในวงความหมาย “จับ/ล่า/หา ตัก ซื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ” ในข้อ 3.2.9 นี้ด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตัก ซื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ” ดังกล่าวยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ แม้ว่าในกรณีคำ 打折, 打发 จะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

¹⁶ คำ 打酱油 ยังเป็นศัพท์ที่ใช้ทางอินเทอร์เน็ต (网络用语) โดยนำมาใช้เป็นคำตอบสื่อความในเชิงว่า “แค่ผ่านๆ” (路过) หรือ “ฉันเองไม่เกี่ยวข้อง” (与自己无关) หรือ “ฉันเองไม่รู้อะไรเลย” (自己都不知道)

3.2.10 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบวิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ”

51. 他是在办公室打杂的小男孩。

Tā shì zài bàngōngshì dǎzá de xiǎo nánhái.

เขาเป็นเด็กชายตัวน้อยที่ทำงานจิปาละในสำนักงาน

52. 大海，到底你是矿上打粗的，连一点大公馆的规矩也不懂。

Dàhǎi, dàodǐ nǐ shì kuàng shàng dǎ cū de, lián yīdiǎn dà gōngguǎn de guīju yě bù dǒng.

ต้าไห่ ยังไงแกก็เป็นพวกคนทำงานหนักในเมืองแร่ ถึงไม่เข้าใจกฎของ
คฤหาสน์ใหญ่เลยแม้แต่หน่อย

53. 娶了媳妇，就有了个打里打外的帮手。

Qǔ le xífù, jiù yǒu le gè dǎ lǐ dǎ wài de bāngshǒu.

แต่งงานลูกสะใภ้แล้ว ก็ได้ผู้ช่วยที่ดูแล/จัดการทั้งในบ้านนอกบ้าน

54. 他给记者打比方说，他和那些失母孩子，就像野草一样生长在贫瘠的黄荆乡山间。

Tā gěi jìzhě dǎ bǐfāng shuō, tā hé nàxiē shī mǔ háizi, jiù xiàng yěcǎo yīyàng shēngzhǎng zài pínjí de Huángjīng xiāng shānjiān.

เขาพูดเปรียบเทียบให้นักข่าวว่า เขาและเด็กกำพร้าแม่เหล่านั้ก็เหมือนหญ้า
ป่าที่เติบโตในภูเขาส่งแสงของเมืองหวงจิง

จากประโยค 51-54 จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็น
วงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ
วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ” ในที่นี้สังเกตได้ว่าคำกริยา 打 dǎ มีการเจือจางทาง
ความหมาย (semantic bleaching) กลายเป็นคำกริยาที่มีความหมายกว้างๆ ทั่วๆ ไป ทั้งการใช้ใน
ความหมายว่า “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ (บางสิ่งบางอย่าง)” (do, handle, undertake, deal with
etc.) ไม่ว่าจะเป็น “งานจิปาละ (ในสำนักงาน)” ในประโยค 51 หรือ “งานหนัก (ในเมืองแร่)” ใน
ประโยค 52 หรือ “งาน (ทั้งในและนอกบ้าน)” ในประโยค 53 เป็นต้น หรือการใช้ในความหมายว่า “ใช้
(รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ บางอย่าง)” (adopt/use/take (certain ways, methods, etc.) เช่น ในประโยค
54 ที่ใช้วิธีพูดเปรียบเทียบระหว่าง “เขา” กับ “พวกเด็กกำพร้าแม่” ว่าเหมือนหญ้าป่าที่เติบโตในภูเขาส่งแสง
แห่งแสงของเมืองหวงจิง เป็นต้น

อนึ่ง เนื่องจากคำ 打游击 (战) “การรบหรือทำสงครามแบบกองโจร” ที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ในข้อ 3.2.2 ข้างต้น มักพบใช้ในบริบทการสู้รบหรือทำศึกสงครามในสมรภูมิ จึงอาจถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “การดำเนินการ” หรือ เป็นการ “ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ)” ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดคำ 打游击 (战) ให้อยู่ในวงความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ)” ในข้อ 3.2.10 นี้ด้วยเช่นกัน

55. 警察打手势示意叫人们离开出事地点。

Jǐngchá dǎ shǒushì shìyì jiào rénmen líkāi chūshì dìdiǎn.
ตำรวจ**ทำ**ไม่**ทำ**มือให้คนทั้งหลายออกจากที่เกิดเหตุ

56. 我从恶梦中醒来，吓得直打冷战。¹⁷

Wǒ cóng è mèng zhōng xǐng lái, xià de zhí dǎ lěngzhàn.
ฉันตื่นจากฝันร้าย ตกใจกลัวจน**ตัวสั่นสะท้าน**

57. 不要这么大声打嗝，那样不礼貌。

Bùyào zhème dàshēng dǎgē, nà yàng bù lǐmào.
อย่า**เธอ**เสียงดังขนาดนี้ (ทำ) แบบนั้นไม่สุภาพ

นอกจากนี้ ในกรณีประโยค 55-57 ข้างต้น จะเห็นว่าการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นมักสื่อความถึง “ท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ” ที่เกี่ยวเนื่องกับส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายคนเรา เช่น ในประโยค 55 ตำรวจแสดงอากัปกิริยา/ท่าทางด้วย**มือ**เพื่อส่งสัญญาณให้ผู้คนออกจากที่เกิดเหตุ หรือ ในประโยค 56 “ฉัน” เกิดตกใจกลัวกับสิ่งที่อยู่ในความฝันจนมีอาการ “**ตัว/ร่างกายสั่นสะท้าน**” หรือ ในประโยค 57 การ “**เธอเสียงดัง**” ซึ่งเป็นอาการจากร่างกายขับลมออกจากหลอดอาหาร และจากกระเพาะอาหาร¹⁸ โดยมารยาททางสังคมก็ควรหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขึ้นในที่สาธารณะต่อหน้าผู้อื่น เป็นต้น

ด้วยเหตุที่คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในตัวอย่าง 51-57 มีความหมายเจาะจงจนคล้ายคลึงกับการใช้คำกริยาที่แสดงความหมายกว้างๆ ทั่วไป เช่น “ทำ (do)” และ/หรือคำกริยาอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน ทำให้สิ่งที่เป่าหมาย (ซึ่งในที่นี้ก็คือคำนามทั้งที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมและ

¹⁷ คำ 打冷战 โดยปกติจะใช้บรรยายสภาพร่างกายที่สั่นสะท้านอย่างกะทันหันอันเนื่องจากความหนาวเย็นหรือความกลัว (因寒冷或害怕身体突然抖动)

¹⁸ ซึ่งเกิดร่วมกับมีเสียง (เสียงจากการสั่นของหลอดหลอดอาหาร) และมีกลิ่นการสั่นของหลอดหลอดอาหาร และยังมีกลิ่นของอาหารที่ได้บริโภคและยังค้างอยู่ในกระเพาะอาหาร ทั้งนี้เนื่องจากมีลม หรือแก๊ส หรืออากาศในหลอดอาหาร และในกระเพาะอาหารมากเกินไป (อ้างอิงจาก <https://www.scimath.org/article-science/item/4722-2015-03-18-06-41-59>)

นามธรรมที่อยู่ในตำแหน่งของกรรมข้างหลังกริยา 打 dǎ ดังกล่าว) ขยายขอบเขตไปครอบคลุมสิ่งต่างๆ ในวงที่กว้างขึ้น เป็นผลให้ความหมายของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนที่แตกต่างกัน มีคุณสมบัติความเป็นต้นแบบในระดับที่แตกต่างกันตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว ส่วนคุณสมบัติความหมายต้นแบบในเรื่องการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างก็ยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่

3.2.11 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”

58. 泛指现今各种用手打的球类运动。通常指篮球、排球、乒乓球、羽毛球等。

Fàn zhǐ xiànjīn gè zhǒng yòng shǒu dǎ de qiú lèi yùndòng.
Tōngcháng zhǐ lánqiú, páiqiú, pīngpāngqiú, yǔmáoqiú děng.
โดยทั่วไปหมายถึงกีฬาบอลทุกชนิดที่เล่นด้วยมือ มักจะหมายถึง

บาสเกตบอล วอลเลย์บอล ปิงปอง แบดมินตัน ฯลฯ

59. 今天小编就为大家介绍一下小军鼓打法。

Jīntiān xiǎo biān jiù wéi dàjiā jièshào yīxià xiǎo jūngǔ dǎ fǎ.

วันนี้ผม (บรรณาธิการ) จะแนะนำวิธีการเล่นกลองเต็กให้คุณดูสักหน่อย

60. 我们喜欢在新公园碰面打牌和下象棋。

Wǒmen xǐhuān zài xīn gōngyuán pèngmiàn dǎpái hé xià xiàngqí.

เราชอบที่จะพบกันที่สวนสาธารณะแห่งใหม่เพื่อเล่นไพ่และหมากรุก

จากประโยค 58-60 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทาบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ” โดยผู้วิจัยเห็นว่า การ “เล่น” แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการออกแรง/ลงแรง/ความทุ่มเทพยายาม (เพื่อฝึกฝน) ขณะที่การ “ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” แสดงถึงการเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทางวาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรม การกระทำ นอกจากนี้ การมี “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน” ของคำนามที่เป็นผู้กระทำกริยา (agent) อยู่ในตำแหน่งประธาน ทั้งในรูปแบบของ “ผู้เล่น” และ/หรือ “ผู้ที่ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” จะ

เป็นลักษณะฝ่ายเดียว (unilateral) หรือไม่ใช่ฝ่ายเดียว (non-unilateral) ก็ได้ ในกรณีที่คำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมข้างหลังคำกริยา 打牌 dǎ เป็นส่วนของการรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกีฬา ดนตรี ฯลฯ คำกริยา 打牌 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็จะสื่อความหมายถึงการ “เล่น” เช่น ในประโยค 58 ที่กล่าวถึงกีฬาบอลทุกชนิดที่เล่นด้วยมือ (บาสเกตบอล วอลเลย์บอล ปิงปอง แบดมินตัน ฯลฯ) หรือในประโยค 59 ที่แนะนำวิธีการเล่นเครื่องดนตรีที่เรียกว่ากลองเต็ก หรือในประโยค 60 ที่พูดถึงการเล่นไพ่และเล่นหมากรุกเพื่อสนทนากันเวลาที่ได้พบกันในสวนสาธารณะ เป็นต้น

ในที่นี้จะสังเกตว่าคำ 打牌 หรือศัพท์อื่นในลักษณะเดียวกันเช่น 打赌 dǎ dǔ ยังอาจปรากฏใช้ในบริบทการพนัน (赌博 dǔbó) หรือการเดิมพันแพ้ชนะด้วยทรัพย์สิน (拿财物作注比输赢 ná cáiwù zuòzhù bǐ shūyíng) ได้ด้วย ดังที่เห็นในประโยค 昨天我打牌把钱输光了。Zuótiān wǒ dǎ pái bǎ qián shū guāng le. “เมื่อวานนี้ฉันเสียเงินทั้งหมดไปกับการเล่นไพ่” หรือประโยค 我与你打赌一百元。Wǒ yǔ nǐ dǎ dǔ yī bǎi yuán. “ฉันเดิมพันร้อยเหรียญกับคุณ” เป็นต้น หรืออาจปรากฏใช้ในบริบทการเดิมพันแพ้ชนะด้วยความจริงหรือความถูกต้องของสิ่งบางอย่าง (用一件事物的真相如何或正确与否赌输赢 yòng yī jiàn shìwù de zhēnxiàng rúhé huò zhèngquè yǔfǒu dǔ shūyíng) ดังที่เห็นในประโยค 我敢打赌，他明天肯定不会来。Wǒ gǎn dǎ dǔ, tā míngtiān kěndìng bú huì lái. “ฉันพนันได้เลยว่าพรุ่งนี้เขาจะไม่มา” เป็นต้น

61. 我跟他打招呼，他没搭理我。

Wǒ gēn tā dǎ zhāohū, tā méi dālǐ wǒ.

ฉันทักทายเขา แต่เขาไม่สนใจตอบฉัน

62. 你有没有向老师打我的小报告？

Nǐ yǒu méiyǒu xiàng lǎoshī dǎ wǒ de xiǎo bàogào?

เธอแอบเอาเรื่องฉันไปฟ้อง/รายงานให้อาจารย์รู้หรือเปล่า

63. 教育和旅行使他善于与各种各样的人打交道。

Jiàoyù hé lǚxíng shǐ tā shànyú yǔ gè zhǒng gè yàng de rén dǎ jiāodào.

การศึกษาและการเดินทางทำให้เขาสามารถติดต่อกับผู้คนที่หลากหลายได้ดี

แต่หากคำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมข้างหลังคำกริยา 打牌 dǎ เป็นดังเช่นคำ 招呼, 小报告, 交道 ที่ปรากฏในประโยค 61-63 ข้างต้น ก็จะสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทาง

วาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรมกระทำบางอย่าง เช่น ในประโยค 61 ที่ “ฉัน” เป็นผู้เอ่ยทักทาย ก่อน แต่เขากลับไม่สนใจที่จะตอบ หรือในประโยค 62 ที่ผู้ถามซักถาม “เธอ” ว่าแอบเอาเรื่องราวของผู้ถามไปฟ้องหรือรายงานให้อาจารย์ทราบหรือไม่ หรือในประโยค 63 ที่อ้างถึงการศึกษาและการเดินทางว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ “เขา” มีความสามารถในการติดต่อกับผู้คนได้อย่างหลากหลาย เป็นต้น

อนึ่ง เนื่องจากมีศัพท์บางตัวที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ในข้อ 3.2.2 เช่น 打仗 ที่ปรากฏใช้ในศัพท์ 打嘴 (皮子) 仗 ที่สื่อความว่า “พิพาทหรือโต้เถียงทางวาจา” ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ และ 打官司 ที่สื่อความว่า “สู้คดีความ/ฟ้องร้อง” หรือมีศัพท์บางตัวที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ในข้อ 3.2.3 เช่น 打断 ที่สื่อความว่า “ขัดจังหวะการสนทนา” (打断谈话 dǎ duàn tán huà) มักจะพบใช้ในบริบทที่แสดงถึงการเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทางวาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรมกระทำ จึงอาจถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ” ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดศัพท์ทั้งสามดังกล่าวข้างต้นให้อยู่ในวงความหมายในข้อ 3.2.11 นี้ด้วยเช่นกัน

ในที่นี้สรุปได้ว่า คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในวงความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ” หากเป็นการ “เล่น” ที่แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการออกแรง/ลงแรง/ความทุ่มเทพยายาม (เพื่อฝึกฝน) ผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติความหมายต้นแบบในเรื่องการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน จะขึ้นอยู่กับลักษณะของเป้าหมายที่ปรากฏใช้ร่วมด้วยเป็นสำคัญ แต่หากเป็นการ “ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” ที่แสดงถึงการเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทางวาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรมกระทำ แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติความหมายต้นแบบในเรื่องการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่

3.2.12 คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”

64. 我没有打分，因为我没法打分。

Wǒ méiyǒu dǎfēn, yīnwèi wǒ méi fǎ dǎfēn.

ฉันไม่ได้คิด/ให้คะแนน (分数 scores) เพราะฉันประเมิน/ตีค่าไม่ได้

65. 焦急也没有用，先观察一阵子再做打算吧！

Jiāojí yě méiyǒu yòng, xiān guānchá yīzhènzǐ zài zuò dǎsuàn ba!

วิตกกังวลไปก็ไม่มีประโยชน์ สังเกตการณ์สักพักหนึ่งก่อนแล้วค่อยคิด/วางแผนกัน
อีกทีเถอะ!

66. 他们打定主意第二天一早动身

Tāmen dǎ dìng zhǔyì dì èr tiān yīzǎo dòngshēn

พวกเขาตัดสินใจออกเดินทางในเช้าวันรุ่งขึ้น

67. 爷爷曾被打成“右派”，在逆境中度过了二十年。

Yéyé céng bèi dǎ chéng “yòupài”, zài nìjìng zhōng dùguò le èrshí nián.

คุณปู่เคยถูกตัดสิน/ตราหน้าว่าเป็น “ฝ่ายขวา” และใช้ชีวิตท่ามกลางความ
ยากลำบากอยู่สี่สิบปี

68. 你还想瞒着我，打量¹⁹我不知道？

Nǐ hái xiǎng mán zhe wǒ, dǎliang wǒ bù zhīdao?

เธอยังคิดจะปิดบังฉัน เข้าใจว่าฉันไม่รู้เรื่องหรือไ

จากประโยค 64-68 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ในความหมายว่า “ตี ทบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ” ในที่นี้สังเกตได้ว่าความหมายของคำกริยา 打 dǎ ที่แสดงการกระทำ (action verb) ได้ขยายออกไปใช้ถ่ายทอดสื่อความเกี่ยวกับความนึกคิด ความเข้าใจ การให้เหตุผล วิจารณญาณ ฯลฯ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดอย่างมีสติ เช่น ในประโยค 64 มีทั้งเรื่องของการคิดหรือให้คะแนน (分数 fēnshù scores ในรูปของจำนวนเลข) อย่างเป็นรูปธรรม และเรื่องของการ

¹⁹ คำ 打量 ยังสามารถใช้สื่อความหมายว่า “สังเกต พินิจพิจารณา (เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย รูปลักษณ์ภายนอกของคน)” (观察 (人的衣着、外貌))

ประเมิน (评价 píngjià evaluation) หรือตีค่า (เป็นระดับชั้น) (评分 píngfēn grade) ที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความคิดเห็นหรือมุมมองส่วนตัวของผู้ให้คะแนนด้วย หรือในประโยค 65 มีการเตือนอีกฝ่ายไม่ให้วิตกกังวลใจ ให้ชะลอเรื่องการคิดวางแผนอะไรก็ตามเอาไว้ ก่อนสักระยะหนึ่งเพื่อคอยดูเหตุการณ์ที่อาจมีขึ้นระหว่างนั้น หรือในประโยค 66 เมื่อ “พวกเขา” คิดพิจารณาปัจจัยทั้งหลายที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็ตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป ซึ่งในที่นี้คือการออกเดินทางในตอนเช้าของวันถัดไป ส่วนในประโยค 67 ที่เป็นประโยคกรรมวาจก การที่คุณปู่ซึ่งเป็นประธานของประโยคถูกผู้อื่นตัดสิน/พิพากษา/ตราหน้า (评判 píngpàn judge) ว่าเป็น “ฝ่ายขวา” ทำให้ต้องดำเนินชีวิตด้วยความยากลำบากนานถึง 20 ปี ขณะที่ในประโยค 68 การที่ “เธอ” ปิดบังเรื่องบางอย่างไว้ด้วยคิดว่าหรือเข้าใจว่าอีกฝ่ายหนึ่งคือ “ฉัน” ไม่ทราบเรื่องนั้น ในความเป็นจริงแล้วมันไม่ได้เป็นไปอย่างที่ “เธอ” คิดหรือเข้าใจ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ” ดังกล่าวดูจะไม่ปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายต้นแบบในเรื่องมีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ เนื่องจากการสื่อความหมายเกี่ยวกับความนึกคิด ความเข้าใจ การให้เหตุผล วิจารณ์ ฯลฯ ย่อมมีที่มาจากการใช้สมองไตร่ตรองใคร่ครวญเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายขยายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาจีนกลางสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 3.5: ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาจีนกลาง

ความหมาย		มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ	มีทิศทาง การออกแรง ทิศทางเดียว	มีการกระทบ หรือปะทะกัน ระหว่างสองสิ่ง
ความหมายต้นแบบ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ”	หากผู้กระทำเป็นสิ่งมีชีวิต (ทั้งคนและสัตว์)	✓	✓	✓
ที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ	หากผู้กระทำเป็นสิ่งไม่มีชีวิต	✗	✓	✓

ความหมายของ ด้ dǎ ที่เป็นวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ”	หากใช้ในความหมาย “โจมตี”		✓/ ✕	✓	✓
	หากใช้ในความหมาย “ต่อสู้ สู้รบ”		✓/ ✕	✓/ ✕	✓
ความหมายของ ด้ dǎ ที่เป็นวงความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/ แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”	หากเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่ สามารถจับต้องได้		✓	✓	✓
	หากเป้าหมายเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้		✕	✕	✓
ความหมายของ ด้ dǎ ที่เป็นวงความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ”	หากเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่ สามารถจับต้องได้		✓	✓	✓
	หากเป้าหมายเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้		✕	✕	✓
ความหมายของ ด้ dǎ ที่เป็นวงความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุด ลด ถอย ฯลฯ”	หากเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่ สามารถจับต้องได้		✓	✓	✓
	หากเป้าหมายเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้		✕	✕	✓
ความหมายของ ด้ dǎ ที่เป็นวงความหมาย “สร้าง, ผลิต ฯลฯ”	(โดยวิธีการ ตี พูบ เคาะ; सान ถัก ทอ; วาด ทา พิมพ์ ประทับ ฯลฯ)	ตามการใช้ ภาษาโดยปกติ ทั่วไป	✓	✓	✓
		เมื่อใช้ในโวหาร ภาพพจน์ เปรียบเทียบ	✕	✕	✓
ความหมายของ ด้ dǎ ที่เป็นวงความหมาย “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ ส่งออกมา ฯลฯ”	“เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง ฯลฯ จนทะลุ/ ผ่านเป็นรูหรือโพรง”		✓	✓	✓
	“ปล่อย/ระบาย/ ส่งออกมา ฯลฯ”	หากเป้าหมาย เป็นรูปธรรมที่ สามารถ จับต้องได้	✓	✓	✓
		หากเป้าหมาย เป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้	✕	✕	✓

ความหมายของ 打 dǎ ที่เป็นวงความหมาย	หากเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่ สามารถจับต้องได้	✓	✓	✓
“ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”	หากเป้าหมายเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้	✗	✗	✓
ความหมายของ 打 dǎ ที่เป็นวงความหมาย	“จับ/ล่า/หา ตัก”	✓	✓	✓
“ดัก-ซื้อ”		✓/ ✗	✓/ ✗	✓
“จับ/ล่า/หา ตัก ซื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ”	“ส่ง/มอบ”	✓/ ✗	✓/ ✗	✓
ความหมายของ 打 dǎ ที่เป็นวงความหมาย	“ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ)”	✓/ ✗	✓/ ✗	✓
“ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อาทักปฏิกิริยา ฯลฯ”	“ท่าทาง/อาทักปฏิกิริยา ฯลฯ”	✓/ ✗	✓/ ✗	✓
ความหมายของ 打 dǎ ที่เป็นวงความหมาย	“เล่น”	✓/ ✗	✓/ ✗	✓
“มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/ เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ ไปมาหาสู่) ฯลฯ”	“ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ ไปมาหาสู่”	✗	✗	✓
ความหมายของ 打 dǎ ที่เป็นวงความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”		✗	✗	✗

กล่าวโดยสรุปคือ จากความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้น จะเห็นว่าความหมายอื่นๆ ที่ขยายจากความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) ของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายหลัก “ตี ทุบ ตบ เคาะ ฯลฯ” ในแง่คุณสมบัติของความหมายต้นแบบ (ได้แก่ “ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” “มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว” และ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง”)

ในระดับที่มากน้อยแตกต่างกันไป แม้ในกรณีของสมาชิกชายขอบที่อาจจะไม่ได้มีคุณสมบัติต่างๆ ครบทุกประการเมื่อเปรียบเทียบกับสมาชิกแบบอื่นๆ ก็ยังคงสามารถจัดให้อยู่ภายในกลุ่มเดียวกันได้อยู่ดี เนื่องจากสมาชิกภายในกลุ่มไม่ได้ตัดสินใจจากการมีคุณสมบัติร่วมกัน ทว่าตัดสินใจจากการมีความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “ความคล้ายคลึงในครอบครัว” (郭奇军 Guō Qí jūn, 2009: 48) นอกจากนี้สมาชิกของกลุ่มต่างๆ อาจเกิดทับซ้อนกันหลายกลุ่มได้ โดยแต่ละสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มจะมีระดับชั้นทางมโนทัศน์ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยที่สมาชิกในส่วนที่ไม่ทับซ้อนกันจะสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มได้ดีที่สุดเนื่องจากสามารถแสดงคุณสมบัติของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ดีที่สุด

บทที่ 4

ศึกษาวิเคราะห์ความหมายและการใช้คำกริยา “ดี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนในภาษาไทย

ในการศึกษาวิเคราะห์คำ “ดี” ในภาษาไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ดี” เท่านั้น ไม่รวมถึงคำหรือหน่วยคำอื่นๆ ในภาษาไทยที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกับคำ “ดี” เช่น “ทาบ” “เคาะ” ฯลฯ ยกเว้นในกรณีเมื่อคำหรือหน่วยคำเหล่านี้ปรากฏร่วมกับ “ดี” เท่านั้น

4.1 ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา “ดี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

เท่าที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้ความหมายของคำ “ดี” ที่ใช้เป็นคำกริยา ตามที่ปรากฏในตารางข้างล่างนี้¹

ตาราง 4.1: ความหมายต่างๆ ของคำ “ดี” ที่ใช้เป็นคำกริยา

ก. เอมือหรือไม่เป็นต้นฟาดหรือเข่นลงไป เช่น ดีเด็ก ดีดาบ, ตบเบาๆ เช่น ดีฟุง
ก. ปล่อยให้เข้ารูป เช่น ดีชัน ดีบาตร
ก. แฉ่ให้แบน เช่น ดีทอง
ก. ทำให้เกิดเสียง เช่น ดีระฆัง
ก. กด, ประทับ, เช่น ดีพิมพ์ ดีตรา
ก. ทำให้เข้ากัน เช่น ดีเกลียวเชือก
ก. กำหนด เช่น ดีราคา
ก. ทิ้งให้เห็น เช่น ดีไฟ
ก. ชักว้าวให้ไปในทิศทางที่ตนต้องการ เช่น ดีว้าวไปทางซ้าย ดีว้าวหนี ดีว้าวแยกกัน

ส่วนศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่มีคำ “ดี” ประกอบอยู่ด้วยซึ่งผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นศัพท์และสำนวนที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป เช่น ดีจาก เขียนดี ดีฟุง ดีทะเบียน ดีชิงวิ่งราว เป็นต้น

¹ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำ “ดี” ที่ใช้เป็นคำนามและเป็นภาษาปาก ไว้ว่า เป็นวิธีนับเวลาในเวลากลางคืน หลังเที่ยงคืน ตั้งแต่ ๑ นาฬิกา ถึง ๖ นาฬิกา เรียกว่า ดี ๑ ถึง ดี ๖, แต่ดี ๖ นิยมเรียกว่า ย่ำรุ่ง ซึ่งจะไม่รวมอยู่ในงานวิจัยนี้

โดยพบว่าแม้ศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ดี” ประกอบอยู่ด้วยในภาษาไทยจะมีปริมาณไม่มากเท่ากับศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ประกอบอยู่ด้วยในภาษาจีน แต่ศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ดี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ก็สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 รูปแบบเช่นเดียวกับคำ 打 dǎ ในภาษาจีนที่มีลักษณะเดียวกัน ได้แก่ 1) ศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่คำ “ดี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือตำแหน่งพยางค์แรก ตัวอย่างเช่น ดีได้ ดีปึก ฯลฯ และ 2) ศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่คำ “ดี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือตำแหน่งพยางค์หลัง ตัวอย่างเช่น โบายดี รุมดี เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างที่แต่ละพยางค์ของศัพท์และสำนวนภาษาไทยประกอบกันขึ้นมา ในกรณีรูปแบบ คำ “ดี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือตำแหน่งพยางค์แรก พบว่าสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทเช่นเดียวกับในภาษาจีน ดังตารางที่เห็นข้างล่างนี้

**ตาราง 4.2: โครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบใน
ศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ดี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์
ในรูปแบบที่คำ “ดี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์แรก**

1) “ดี” + คำนาม เช่น ดีข่าว ดีผึ้ง เป็นต้น
2) “ดี” + คำกริยา เช่น ดีพิมพ์ ดีกลับ เป็นต้น
3) “ดี” + คำคุณศัพท์ เช่น ดีเสมอ ดีห่าง เป็นต้น

ในกรณีศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ดี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ในรูปแบบที่คำ “ดี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือตำแหน่งพยางค์หลัง พบว่าหากพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ระหว่างคำ “ดี” กับคำหรือพยางค์ที่ประกอบอยู่ด้านหน้า “ดี” ก็ดูเหมือนจะมีความความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันได้ กล่าวคือ บางครั้งอาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบ ส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正结构) เช่นเดียวกับในกรณีคำ 打 dǎ ที่มีลักษณะเดียวกันในภาษาจีน เพียงแต่ถ้าโดยทั่วไปส่วนหลักในภาษาไทยจะวางอยู่ข้างหน้าส่วนขยาย² ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่ความหมาย จะเห็นว่าความหมายหลักของศัพท์และสำนวนเหล่านั้นก็จะอยู่ที่คำหรือพยางค์ที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งแรกข้างหน้าคำ “ดี” เป็นสำคัญ หรือบางครั้งความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ระหว่างคำ “ดี” กับคำหรือพยางค์ที่ประกอบอยู่ข้างหน้าคำ “ดี” อาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบ

² ดังตัวอย่าง พุดเก่ง เดินช้าๆ นั่งบนโต๊ะ ฯลฯ จะเห็นว่าส่วนหลักคือ คำกริยาต่าง ๆ เช่น พุด เดิน นั่ง จะวางอยู่ข้างหน้าส่วนขยาย ได้แก่ เก่ง ช้าๆ และ บนโต๊ะ ตามลำดับ

โครงสร้างขนาน (并列/联合结构) ที่น้ำหนักขององค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนมีน้ำหนักเท่าๆ กัน ดังตารางที่เห็นข้างล่างนี้

ตาราง 4.3: ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่พบใน ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ “ดี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ในรูปแบบที่คำ “ดี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง

แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正结构)	แบบโครงสร้างขนาน (并列/联合结构)
เช่น เฝียนติ โบายติ ต๋อยติ ตบติ เป็นต้น	เช่น ไ่โล่ติ รุมติ บุกติ เข้าติ เป็นต้น

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ดี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของคำกริยา “ดี” ในภาษาไทยที่ปรากฏในตารางแสดงความหมายต่างๆ ในข้อ 4.1 ข้างต้น รวมทั้งตัวอย่างการใช้คำกริยา “ดี” เท่าที่รวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยหลักการโดยคร่าวๆ ของแนวคิดเรื่องคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy) ของ Tyler and Evans (2003) มาเป็นเกณฑ์ในการแยกความหมายต่างๆ ของคำกริยา “ดี” เช่นเดียวกัน ในที่นี้ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถจัดแบ่งความหมายของคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทยได้เป็น 12 กลุ่ม ดังนี้

4.2.1 ความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา “ดี”

ในงานวิจัยของชุดิซล เอมดิษฐ์ (2551: 112) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยา ‘ดี’ กับระบบปริธานของผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาขมุเพื่อพิสูจน์สมมติฐานวอร์ฟ มีการกำหนดความหมายของคำกริยา ‘ดี’ ‘ทูป’ ‘ตบ’ และ ‘เคาะ’ ไว้ดังนี้

- คำกริยา ‘ดี’ หมายถึง “การตีวัตถุด้วยมือ หรืออุปกรณ์ และลงน้ำหนักในการตีมาก”
- คำกริยา ‘ทูป’ หมายถึง “การตีวัตถุด้วยกำปั้น หรืออุปกรณ์ที่มีลักษณะใหญ่ และลงน้ำหนักในการตีมากที่สุด”

- คำกริยา ‘ตบ’ หมายถึง “การตีวัตถุด้วยฝ่ามือหรืออุปกรณ์ที่มีลักษณะแบน และลงน้ำหนักในการตีมาก”
- คำกริยา ‘เคาะ’ หมายถึง “การตีวัตถุด้วยข้อนิ้วมือหรืออุปกรณ์ เพื่อทำให้เกิดจังหวะหรือเสียง”

เมื่อนำความหมายของคำ ‘ตี’ ‘ทุบ’ ‘ตบ’ และ ‘เคาะ’ ดังกล่าวข้างต้นที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมากในระบบปริธานของผู้พูดภาษาไทย มาเปรียบเทียบกับความหมายของคำ 打 dǎ ในงานวิจัยของ รติ รังสิวุฒาภรณ์ (2556: 124) ที่กล่าวไว้แล้วในข้อ 3.2.1 ก็จะทำให้เห็นว่ามีคุณสมบัติหรือใกล้เคียงกันค่อนข้างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” เป็นความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) ของคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย ดังตัวอย่าง

1. ถ้าเป็นลูกผม ผม**ตี**ตายเลย
2. คนบางคน คุณสามารถ**ตบตี**เขาได้
3. พวกเด็กๆ ก็**เคาะตี**กละมังไปตามภาษา
4. เขา**เมียนตี**คนใช้ราวกับเป็นทาสในเรือนเบี้ย
5. พ่อเลี้ยงหัวร้อน**ทุบตี**ลูกเลี้ยงวัยขวบเศษเสียชีวิต
6. ได้ยินเสียงเจ้าตัวผู้**ตี**ปีกพับๆ แล้วก็ขึ้นเสียงใสขึ้นอีก

จากประโยค 1-6 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา “ตี” (ซึ่งในที่นี้รวมไปถึงศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ตี” ประกอบอยู่ด้วยเช่น ตบตี เคาะตี เมียนตี ทุบตี ตีปีก เป็นต้น) ต่างแสดงถึงการที่ผู้กระทำ (agent) ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต (ทั้งคนและสัตว์) และอยู่ในตำแหน่งประธานของประโยค ได้ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ ออกแรง “ตี” ไปที่ “เป้าหมาย” ซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำหรือผู้รับการกระทำ (patient) และอยู่ในตำแหน่งกรรมของคำกริยา “ตี” อนึ่ง ในกรณีคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ใน “ตีปีก” นอกจากจะเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.10 ต่อไป

แม้กรณีที่ผู้กระทำไม่ได้เป็นมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีอวัยวะ “มือ” ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม แต่ด้วยกระบวนการอุปลักษณะที่สมมติให้สิ่งต่างๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์มีกิริยาท่าทางเหมือนมนุษย์ (หรือก็คือ

บุคลาธิษฐาน) ทำให้พบการใช้ในประโยค 4 ที่พูดถึงขณะที่นั่งมอเตอร์ไซด์ ก็จะมี “ลม” ดี (พัดมาปะทะ/กระทบ) กับใบหน้า

7. นั่งมอเตอร์ไซด์ให้ลมดีหน้าทั้งวัน

ดังนั้น เช่นเดียวกับกรณีของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน ความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) ของคำกริยา “ตี” ในภาษาไทยที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นในที่นี้ นอกจากจะสื่อความหมายตรงที่ใช้กันโดยทั่วไปว่า “ตี” (“to hit, to strike”) แล้ว ยังรวมถึงความหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยง เช่น “ตบ เคาะ เหยียบ ทบ กระพือ ปะทะ/กระทบ ฯลฯ” ซึ่งถือได้ว่าอยู่ภายใต้มนทัศน์เดียวกันอีกด้วย โดยสามารถสรุปคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา “ตี” ได้ 3 ประการเช่นเดียวกับคำกริยา 打 dǎ ดังนี้

[+ ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ]

[+ มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว]

[+ มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง]

ทั้งนี้ คุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้นจะถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยต่อไป

4.2.2 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ”

8. ข้าศึกต่อตีเข้ามาถึงหน้าค่าย

9. ตชด.ตีได้ทหารต่างชาติที่บุกเข้ามาให้พันชายแดน

10. ผมขออย่างเดียวเท่านั้น อย่าเข้ามาตีรันฟันแทงกันภายในหมู่บ้านก็แล้วกัน

11. เคลื่อนกองทัพเข้าโจมตีข้าศึก

12. จนถึงวันที่สี่ พระนเรศวรทรงเข้าตีเมืองจนสำเร็จ

จากประโยค 8-12 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา “ตี” ในความหมายว่า “ตี ทบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ที่ค่อนข้างเป็น

รูปธรรมหรือเป็นเชิงกายภาพ เช่น ข้าศึกที่เข้ามาต่อสู้ประจันหน้าในประโยค 8 หรือการต่อสู้ตอบโต้ทหารต่างชาติเพื่อขับไล่ให้พ้นชายแดนในประโยค 9 หรือการห้ามไม่ให้เข้ามาทะเลาะต่อสู้กันด้วยอาวุธภายในหมู่บ้านในประโยค 10 หรือกองทัพที่เคลื่อนเข้าโจมตีข้าศึกในประโยค 11 หรือสมเด็จพระนเรศวรที่ทรงรุกเข้าโจมตีเมืองที่เป็นเป้าหมายในการทำศึกได้สำเร็จในประโยค 12 เป็นต้น อนึ่ง กรณีกำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.11 ต่อไป

ในกรณีกำ “โจมตี” ยังพบว่าสามารถใช้กับสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ได้ ดังเช่นกรณี “ค่าเงินบาท” ที่ปรากฏใช้ในประโยค 13 และ “พระพุทธศาสนาและสถาบันหลักของชาติ” ในประโยค 14 ข้างล่าง

13. หนึ่งในเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยปี 2540 'พัง' อย่างราบคาบ คือ **การโจมตีค่าเงินบาท**จากบรรดา 'เฮดจ์ฟันด์'
14. **พระพุทธศาสนาและสถาบันหลักของชาติ** ถูกคุกคาม ถูก**โจมตี** ทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนี้ ยังมีศัพท์และสำนวนอื่นๆ ที่มีคำ “ตี” ประกอบอยู่ด้วยที่สะท้อนให้เห็นวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ได้เช่นกัน เช่น ตีถอยร่น ตีฝ่า เป็นต้น อนึ่ง ในกรณีของคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ใน “ตีถอยร่น” นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” นี้แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.5 ต่อไป

ในที่นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเช่นเดียวกับกรณีกำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนที่ปรากฏใช้ในข้อ 3.2.2 คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ยังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” ดูค่อนข้างไม่ชัดเจน เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว” พบว่าหากเป็นการใช้ในวงความหมาย “โจมตี” (attack, charge) ดูจะยังคงปรากฏคุณสมบัติ “มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว” ดังกล่าว แต่หากใช้ใน

ความหมาย “ต่อสู้ สู้รบ” (fight, battle) แม้อาจมีแนวโน้มที่ทิศทางการออกแรงจะมาจากทั้งสองฝ่าย หรือหลายฝ่าย แต่ก็มีความเป็นไปได้เช่นกันที่จะมีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว

4.2.3 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”

15. ลูกชายไอศกรีมถูก**ตีหัวแตก**เลือดท่วม
16. 'หนุ่มหัวร้อน' อยากกราบขอโทษ 'นักเพาะกาย' อ้างป้องกันตัวเอง**เหล็กตี**
แขนหัก
17. เมื่อวานกว่าทีมไทยจะ**ตีไข่แตก**ได้ก็เกือบจะหมดครึ่งแรกแล้ว เล่นเอาใจหาย
นึกว่าจะไม่ได้สักแต้ม
18. กองทัพข้าศึกถูก**ตีแตกกระเจิดกระเจิง**ไป
19. สำหรับรางวัลนักแสดงนำหญิงดีเด่น ตกเป็นของ "ใหม่ เจริญปุระ" **ผู้ตีบท**
แตกกระจุย

จากประโยค 15-19 จะเห็นว่าคำกริยา “ตี” ในความหมายว่า “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่ลักษณะของการ “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ทำให้สภาพเดิมของวัตถุหรือสิ่งของมีการแยกหรือแตกหักออกเป็นชิ้นเป็นเสี่ยงหรือกระจัดกระจายออกจากกันเช่น ในประโยค 15 เป็นส่วนของกะโหลกศีรษะที่ถูกกระทบกระเทือนจนเกิดอาการแตกร้าว หรือในประโยค 16 เป็นกระดูกส่วนแขนที่ได้รับแรงกระทบอย่างรุนแรงจนทำให้กระดูกแตกออกจากกัน หรือในประโยค 17 “ตีไข่แตก” ที่เป็นสำนวนไทยสื่อความหมายถึง “ทำแต้มได้เป็นครั้งแรกหลังจากที่เสียแต้มมามาก” หากดูจากความหมายตามตัวอักษรก็คือ ไข่ที่ถูกเคาะตีเปลือกให้แตกออกมา หรือในประโยค 18 เราสามารถมองเห็นภาพกองทัพของข้าศึกศัตรูที่ถูกตีจนแตกหนีไปคนละทิศละทาง เมื่อพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ ก็จะทำให้เห็นว่าส่วนที่เป็นกริยาหลักของภาคแสดง (predicate) ได้แก่ “ตีแตก” “ตีหัก” และ “ตีแตกกระเจิดกระเจิง” ล้วนอยู่ในรูปของ “กริยา-ส่วนเสริม” เช่นเดียวกับที่เราพบในกรณีการใช้คำ 打破, 打散, 打碎 และ 打断 ในข้อ 3.2.3 เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

อนึ่ง กรณี “ตีบทแตกกระจุย” ในประโยค 19 ที่สะท้อนถึงความเป็นนักแสดงเจ้าบทบาทของ ดาราหญิงดังกล่าว นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมายของ “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” นี้แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงใน ข้อ 4.2.11 ต่อไป แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏ คุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

4.2.4 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน ควบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ”

20. ใส่น้ำตาล มัสตาร์ด เกลือ และพริกป่น **ตี**ด้วยความเร็วสูงประมาณ 30 วินาที
21. **ตี**ไข่ขาวและไข่แดงยังไข่ให้กลายเป็นครีม
22. เถาวัลย์บางชนิดมีความแข็งแรงและทนทาน นำมา**ตีเกลียว**เป็นเชือกผูกมัด สัตว์ได้³
23. ขาย/ให้เช่าอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น 2 คูหา **ตีทะเล**ถึงกัน ทำเลดีมาก

จากประโยค 20-23 จะเห็นว่าคำกริยา “ตี” ในความหมายว่า “ตี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็น วงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่ลักษณะของการ “ผสม/คนเข้าด้วยกัน ควบ รวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ” ทำให้สภาพเดิมของวัตถุหรือสิ่งของที่เคยอยู่กันคนละที่ได้มารวมเข้าด้วยกัน ซึ่ง จะเห็นได้ทั้งในประโยค 20 ที่นำวัตถุดิบหลายๆ ชนิด ทั้งน้ำตาล มัสตาร์ด เกลือ และพริกป่นมาปั่น ผสมเข้าด้วยกัน (ด้วยเครื่องปั่น) หรือ ในประโยค 21 ที่นำส่วนที่เป็นไข่ขาวกับส่วนที่เป็นไข่แดงมาผสม ตีให้เข้ากันจนกลายเป็นลักษณะเนื้อครีม หรือในประโยค 22 ที่นำเถาวัลย์มาหมุนบิดให้ควบรวมเป็น เส้นเขม็งขึ้นเพื่อทำเป็นเชือกไว้ใช้ผูกมัดสัตว์ หรือในประโยค 23 ที่อาคารพาณิชย์ที่เคยเคยเป็น 2 คูหาถูกรวมรวมเชื่อมเข้าด้วยกัน เป็นต้น ซึ่งความหมายที่ใช้ในกรณีนี้ดูจะเป็นความหมายในทาง ตรงข้ามกับข้อ 4.2.3

อนึ่ง กรณีคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในคำ “ตีทะเล (ถึงกัน)” นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวง ความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน ควบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ” ข้างต้นแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับ ซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.7 ต่อไป

³ ในที่นี้ หากนำวัสดุเช่น ป่านหรือปอ ฯลฯ มาตีเกลียวให้เป็นเชือก ก็จะเรียกว่า “พันเชือก”

ในที่นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “ผสม/คนให้เข้ากัน ควบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ” ในประโยค 20-23 ยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

4.2.5 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุด ลด ถอย ฯลฯ”

24. ฝ่ายสัมพันธมิตรยังคงดำเนินการรุกต่อไปในอิตาลีจนกระทั่งกองทัพเยอรมันถูก**ดี**
ถอยร่นไปยังแนวป้องกันสุดท้าย
25. อ้อ พอเธอมีแฟนแล้วก็จะ**ดีจาก**เพื่อนนั้นสิ

จากประโยค 24-25 จะเห็นว่าคำกริยา “ดี” ในความหมายว่า “ดี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “เอาออกไป ตัด หยุด ลด ถอย ฯลฯ” โดยสิ่งที่กระทำลงไปเป็นผลให้มีการหยุดยั้ง/หยุดไป ตัด ลด หรือทิ้งไป เช่น ในประโยค 24 “ดีถอยร่น” แสดงให้เห็นผลของการรุกรบในแนวรบของฝ่ายสัมพันธมิตรที่สามารถหยุดยั้งและกดดันกองทัพเยอรมันให้ถอยร่นจากที่มั่นไปยังแนวป้องกันสุดท้าย หรือในประโยค 25 คำ “ดีจาก” ก็สื่อความเชิงตัดพ้อว่าพอมีแฟนแล้ว ก็ตัดหรือทิ้งเพื่อนๆ ที่เคยคบกันไป แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

อนึ่ง กรณีคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏใช้ในคำ “ดีจาก” นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมายของ “เอาออกไป ตัด หยุด ลด ถอย ฯลฯ” นี้แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ดี” ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.11 ต่อไป

4.2.6 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ”

26. รั้วระแนงไม่มีให้เลือกใช้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการ**ดีระแนง**แนวตั้ง
แนวนอน แนวเฉียง
27. ยึดเอางาน**ดีหม้อ**เป็นงานเลี้ยงชีพ
28. กระโปรงผ้าลินินสีขาวพิมพ์ลาย**ดีเกล็ด**รอบตัว

29. ลานจอดรถยนต์แห่งหนึ่ง**ดี**ตารางแบ่งช่องเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านขนานจำนวน 80 ช่อง
30. บริษัทต่างประเทศที่มีสาขาในกรุงเทพฯจะส่งจดหมายเอง โดย**ดี**ตราประทับของบริษัทตน และฝากส่งลงเรือไปยังสิงคโปร์

จากประโยค 26-30 จะเห็นว่าคำกริยา “ดี” ในความหมายว่า “ดี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวง ความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “สร้างหรือผลิต” ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน โดย อาจใช้วิธีการดี ทูบ เคาะ ฯลฯ เช่น ในประโยค 26 สิ่งที่ได้มาจะเป็นรั้วระแนงในรูปแบบที่เลือกเอง ส่วน ประโยค 27 ภาชนะเครื่องใช้ที่ทำขึ้นมาก็คือหม้อ หรืออาจเป็นการ “สร้างหรือผลิต” ด้วยวิธีการตัดเย็บ ฯลฯ เช่น ในประโยค 28 ชุดเสื้อผ้าที่ตัดเย็บขึ้นมาก็คือกระโปรงที่ดีเก๋รัดรอบตัว หรืออาจเป็นการ “สร้างหรือผลิต” ด้วยวิธีการวาด ทา พิมพ์ ประทับ ฯลฯ เช่น ในประโยค 29 สิ่งที่ได้จากการดีหรือวาดก็ คือตารางแบ่งช่องจอดรถ ส่วนประโยค 30 สิ่งที่อยู่บนจดหมายก็คือตราประทับของบริษัทต่างประเทศ ดังกล่าว เป็นต้น

ในที่นี้จะเห็นว่าคำนามที่อยู่ตำแหน่งกรรมของคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ” ดังประโยค 26-30 ข้างต้น มักจะมีลักษณะเป็น “กรรมที่เป็นผลลัพธ์” หรือก็คือเป็น ผลผลิตที่ได้จากการสร้างหรือผลิตโดยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการดี ทูบ ตบ เคาะ หรือตัดเย็บ หรือ วาด ทา พิมพ์ ประทับ ฯลฯ เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ” ดังกล่าวยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมาย ต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

นอกจากนี้ ยังมีศัพท์และสำนวนอื่นที่คำกริยา “ดี” สามารถปรากฏในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ” ได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ดีตราสาร ดีรั้วล้อม ดีกรอบ ฯลฯ อนึ่ง กรณีคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏใช้ใน คำ “ดีตราสาร” นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ” นี้แล้ว ยังสามารถ เชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ดี” ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.9 ต่อไป

31. คุณสร้างความหวังในขณะเดียวกันคุณก็**ดีรั้วล้อม**ความหวังนั้น ถ้าจะหาผู้ชาย ที่สมบุญหรือยเปอร์ขึ้นดีตามที่คุณต้องการ บางทีชีวิตนี้ทั้งชีวิตคุณอาจไม่เคย เลยก็ได้
32. เราบ่นว่าไม่ชอบกรอบ แต่เราดันไป**ดีกรอบ**ให้ตัวเราเอง

สำหรับกรณี “ตีรั้วล้อม” “ตีกรอบ” ในประโยค 31-32 จะเห็นว่าถูกนำมาใช้ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์เพื่อสื่อความเปรียบเทียบว่าทั้งรั้วที่ปิดล้อมหรือปิดกั้นความหวัง และกรอบที่จำกัดวงในการใช้ชีวิตล้วนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาจากใจ ซึ่งในที่นี้เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ (จากเดิมที่สื่อความหมายถึงสร้างหรือผลิตสิ่งของหรือวัตถุที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม) แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ รวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนในสำนวนดังกล่าวแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

4.2.7 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “ทะลุ/ผ่าน; ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”

33. พี่กำลังจะตีสายตะแลปแก๊ปไปหาหนูพอดีเลย

จากประโยค 33 จะเห็นว่าคำกริยา “ตี” ในความหมายว่า “ตี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ทะลุ/ผ่าน; ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” ในที่นี้การ “ตีสายตะแลปแก๊ป” ก็หมายถึงการส่งโทรเลขนั่นเอง ดังนั้นสิ่งที่กำลังจะถูกส่งออกไปก็คือข้อความที่ปรากฏในโทรเลข อนึ่ง กรณี “ตีทะลุ (ถึงกัน)” ในประโยค 23 ที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน ควบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ” ในข้อ 4.2.4 หากพิจารณาแต่เพียงโครงสร้างผิวนอกที่ประกอบขึ้นจากกริยา-ส่วนเสริม (ตี-ทะลุ) ก็อาจมองว่าเชื่อมโยงกับวงความหมาย “(ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” ได้ แต่ในความเป็นจริงมักจะพบใช้ในบริบทที่เน้นสื่อความหมายการถูกควบรวมเชื่อมเข้าด้วยกันของอาคารสิ่งปลูกสร้างดังที่กล่าวแล้วข้างต้น เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “ทะลุ/ผ่าน; ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” ในประโยค 33 ยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

4.2.8 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”

34. การตีเข้าถือว่าเป็นอาวุธที่อันตรายและทรงพลังอาวุธหนึ่งของมวยไทย
35. ช่างทองตีทองได้บางราวแผ่นกระดาษ
36. ผู้หญิงคนนั้นชอบทำผมตีฟูเหมือนหัวสิงโต

จากประโยค 34-36 จะเห็นว่าคำกริยา “ดี” ในความหมายว่า “ดี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวง ความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ยก/ถือ กาง/เปิดออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” ซึ่ง การกระทำดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพไปตามบริบทต่างๆ เช่นในประโยค 34 การดีเข้าของ มวยไทยก็คือการอเข้ายกขึ้นกระแทกเป้าหมายที่เล็งไว้ หรือประโยค 35 ช่างทองก็นำทองคำมาตีแผ่ จนเป็นแผ่นบางราวกับแผ่นกระดาษ ส่วนในประโยค 36 ทรงผมที่ถูกดีให้พวยมพองตัวขึ้นจนดู เหมือนกับขนบนหัวของสิงโตเพศผู้ เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏใช้ใน ความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” ดังกล่าวยังคงมีคุณสมบัติของ ความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ

นอกจากนี้ ยังมีศัพท์และสำนวนอื่นที่คำกริยา “ดี” สามารถปรากฏใช้ในความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิดออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” ได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ดีโป่ง⁴ ดีแผ่ ฯลฯ อนึ่ง ในกรณีคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏใช้ในคำ “ดีโป่ง” นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมายของ “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” นี้แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ดี” ที่ผู้วิจัย จะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.11 ต่อไป

37. การดีแผ่ประเด็นปัญหาจริงที่ส่งผลต่อชีวิตของผู้คนในสังคมเกาหลีใต้

สำหรับกรณีคำ “ดีแผ่” ในประโยค 37 จะเห็นว่าถูกนำมาใช้ผ่านกระบวนการอุปลักษณะเพื่อ เปรียบกับการเปิดเผยรายละเอียดหรือขยาย “ประเด็นปัญหา” ออกมาอย่างชัดแจ้ง (จากที่เคยพบใช้ ในบริบทที่ทองคำถูกตีแผ่จนเป็นแผ่นบางราวกับแผ่นกระดาษที่กลวแล้วข้างต้น) แม้ว่าเราจะไม่เห็น คุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรง ทิศทางเดียวที่ชัดเจนแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มี การกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

⁴ เป็นวิธีการ “เล่นน้ำ” อย่างหนึ่ง หากเป็นเด็กผู้หญิงที่นุ่งผ้าถุงหรือถุงใส่อง ก็จะได้เล่น “ดีโป่ง” โดยพูนน้ำเข้าไปในโป่ง กล่าวคือในผ้าถุงทำ ให้มีอากาศ ผ้าจะโป่งพองขึ้น สำหรับเด็กผู้ชายก็อาจใช้ผ้าขาวม้าทำเป็นโป่งได้เหมือนกัน อาการที่ผ้าโป่งลอยไป โดยมีเจ้าของอยู่ข้างใน นี้ดูคล้ายหมาเฝ้าลอยน้ำจึงได้เรียกการเล่นชนิดนี้ว่า “หมาเฝ้าลอยน้ำ” (อ้างอิงจาก <https://www.naewna.com/local/326400>)

4.2.9 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ชื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ”

38. เข้าสู่เดือนห้าของทุกปี พวกผมกับลุงๆ จะรวมตัวกันเพื่อเตรียมตัวไปตีผึ้ง
39. พ่อออกไปตีอวนตั้งแต่เช้า ได้ปลามาพอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องพวกเราได้อีกวัน
40. ประชามติวาระ 3 นั้น เป็นการตีปลาน้ำไข ใช้วิธีคาดการณ์เอาเองเพื่อมา
โจมตี ส.ว. โดยที่ยังไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น

จากประโยค 38-40 จะเห็นว่าคำกริยา “ตี” ในความหมายว่า “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวง
ความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ชื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ” ซึ่ง
การกระทำหรือปฏิบัติการต่างๆ ในที่นี้ ไม่ว่าจะเป็นการจับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ชื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ ล้วน
เป็นเหตุให้สิ่งที่เป็นเป้าหมายเกิดการเคลื่อนย้าย เปลี่ยนถ่าย ถ่ายโอน โอนย้ายจากตำแหน่งแห่งหนที่
อยู่เดิม เช่น ในประโยค 38 สิ่งที่เป็นเป้าหมายคือ “รังผึ้ง” ซึ่งคนหาผึ้งจะใช้วิธีเอาควมรุมไล่ตัวผึ้ง แล้ว
ตัดหรือปาดเอารังออกมาจากแหล่งที่อยู่ ขณะที่ประโยค 39 “ปลา” ที่ถูกพ่อใช้อวนจับไปก็ต้องออกจาก
แหล่งน้ำที่อยู่อาศัย หรือประโยค 40 “ปลา” ที่ถูกชาวบ้านวางไซตามทางน้ำไหลเพื่อดักจับก็ต้องออก
จากแหล่งน้ำที่อยู่อาศัยเช่นเดียวกัน เพียงแต่ในกรณี **ตีปลาน้ำไข** ในประโยค 40 ดังกล่าว
ความหมายตามตัวอักษรที่แปลว่า “(เอา/ใช้) ไซดักจับปลา” ถูกนำมาใช้เป็นสำนวนในภาษาไทยที่สื่อ
ความหมายว่า “พูดหรือทำให้กิจการของผู้อื่นซึ่งกำลังดำเนินไปด้วยดีกลับเสียไป” นั่นเอง

41. ก่อนขึ้นรถไฟไปตีตัวก่อนนะ
42. ตัวนั่งเต็มหมดแล้ว เขาจึงต้องตีตัวอื่นเพื่อชมคอนเสิร์ต
43. เด็กที่สูงไม่ถึง 150 ซม. ต้องตีตัวเด็ก
44. ระยะเวลาในการตีตราสารนับจากวันทำสัญญานั้นภายใน 15 วัน นับวันหยุด
ด้วยไหมคะ
45. อัยการตีกลับสำนวนฟ้อง"กระดิก"ให้การเท็จ ส่งตำรวจสอบเพิ่ม

ส่วนกรณี “ตีตัว” ในประโยค 41 หรือคำอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน เช่น “ตีตัวอื่น” ในประโยค
42 “ตีตัวเด็ก” ในประโยค 43 เป็นต้น⁵ ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากจะสะท้อนถึงสภาพความเป็นอยู่ของ

⁵ “ตีตัวอื่น” ในที่นี้หมายความว่าอาจจะมีบัตรเข้าชมภาพยนตร์/มหรสพ หรือบัตรโดยสารแต่จะไม่มีที่นั่งให้ ส่วนการ “ตีตัวเด็ก” หมายถึง
อาจจะสามารถซื้อตั๋วหรือบัตรครั้งราคาได้

สังคมไทยในช่วงเวลาหนึ่งๆ ได้แล้ว (ว่ากันว่าตัวที่ใช้ในสมัยก่อนเป็นตัวกระดาดขึงหนา พิมพ์ชื่อสถานีและราคาไว้บนตัว มีสีเส้นต่างๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่ระบุบนตัวก็คือ วันที่เดินทาง เมื่อถึงคราวจะต้องใช้เพื่อจำหน่าย เจ้าหน้าที่ก็จะนำตัวหนาแข็งนั้นมาเข้าเครื่องประทับวันที่ (หรือก็คือ เครื่อง stamp ตัวหนา) เพื่อตีตราวันที่เดินทางลงไป ซึ่งก็เป็นที่มาของคำว่า “ตีตัว” นั่นเอง)⁶ ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างคำกริยา “ตี” ที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมายของ “สร้าง ผลิต ฯลฯ” (ด้วยวิธีการวาด ทา พิมพ์ ประทับ ฯลฯ) กับ คำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้ที่สามารถใช้สื่อความหมายว่า “ซื้อ” ซึ่งในที่นี้ยังรวมไปถึงการกระทำอื่นๆ ที่มีการแลกเปลี่ยน/สับเปลี่ยน (exchange) หรือจัดสรรให้ (allot) ในลักษณะเดียวกับตัวอย่างการ “ตีตราประทับ-ซื้อ” ดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากกรณีการ “ตีตราสาร” ในประโยค 44 ที่ “ผู้มีหน้าที่เสียอากรแสตมป์หรือผู้ทรงตราสารจะต้องเสียอากรแล้วจึงยื่นตราสารเพื่อให้จ่ายเงิน รับรอง สลากหลัง โอนหรือถือเอาประโยชน์ได้”⁷ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสะท้อนเรื่องการแลกเปลี่ยนดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ขณะที่ในประโยค 45 “อัยการ” ซึ่งเป็นผู้ดูแลสำนวนฟ้องก็ต้องพิจารณาว่าเอกสารหลักฐานคำฟ้องที่ได้รับมานั้นแนหนาพอแล้วหรือไม่ หากเห็นว่ายังแนหนาไม่พอ ก็จะต้องส่งเอกสารดังกล่าวนั้นคืนกลับไปให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทำมาใหม่ ในที่นี้จึงสะท้อนให้เห็นการเคลื่อนย้ายของเอกสารย้อนกลับไปยังหน่วยงานที่เป็นจุดตั้งต้นเดิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าคำกริยา “ตี” ในความหมายว่า “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ซื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ” ควรจะอยู่ในวงความหมายเดียวกัน

อนึ่ง กรณีของคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ใน “ตีกลับ” นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ซื้อ ส่ง/มอบ ฯลฯ” นี้แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” (ดังตัวอย่างประโยค “เมื่อเราตีไป ลูกเทนนิสอยู่ในคอร์ทเค้า ขึ้นกับเค้าตีกลับมาไง” ซึ่งปรากฏใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเล่นกีฬา) ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.11 ต่อไป

⁶ อ้างอิงจากเฟซบุ๊กทีมพิชการรถไฟแห่งประเทศไทย

https://m.facebook.com/pr.railway/photos/a.135499539798259/1024674754214062/?type=3&locale2=pt_BR

⁷ คำ “ตราสาร” ตามประมวลรัษฎากรหมายถึง เอกสารที่ต้องเสียอากรแสตมป์ ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราอากรแสตมป์ ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด 28 ลักษณะตราสาร เช่น ตราสารเช่าที่กับโรงเรือน เช่าซื้อทรัพย์สิน จ้างทำของ ฎี๋เงิน ฯลฯ อากรแสตมป์เป็นภาษีอากรที่จัดเก็บจากการกระทำตราสาร โดยคำว่า กระทำ หมายความว่า การลงลายมือชื่อตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนวิธีการเสียอากรแสตมป์สำหรับการทำตราสาร เรียกว่า “ปิดแสตมป์บริบูรณ์” (อ้างอิงจากกรมสรรพากร

<https://www.rd.go.th/764.html>)

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา “ดี” ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ชื่อ ส่ง/มอบ ฯลฯ” ดังกล่าวยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็น วงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ แม้ว่าในกรณีคำ “ตีกลับ” จะไม่เห็นคุณสมบัติของ ความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ ชัดเจนแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือ ปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

4.2.10 คำกริยา “ดี” ในความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ”

46. กระบะหัวร้อนดีคู่ตะโกนด่ารถบรรทุกแซงขวา
47. มั่นใจช่วงเวลาที่เหลือจะทำให้ได้คะแนนนิยมดีคืนแม้เป็นมวยรอง
48. ดีว้าวไปทางซ้าย
49. เมื่อใดก็ตามที่มีผู้เล่นจั่วเอียวจากกอง ผู้เล่นคนนี้สามารถจะดีโพล่งมา "กินล้มเอียว"
50. สาวสุดแสบเข้าดีสนิทช่วยดูแล 2 ตายายเกษียณอายุราชการ แล้วใช้ แอปธนาคารโอนเงินเข้าบัญชีตัวเองกว่า 3 ล้านบาท
51. รุกน้ำเมาส่ง 60 ยี่ห้อยดีตลาด

จากประโยค 46-51 จะเห็นว่าคำกริยา “ดี” ในความหมายว่า “ดี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวง ความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ” โดยที่คำกริยา “ดี” อาจใช้ในความหมายว่า “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ (บางสิ่งบางอย่าง)” (do, handle, undertake, deal with etc.) เช่น ในประโยค 46 สิ่ง ที่คนขับรถกระบะหัวร้อนกระทำก็คือขับรถแล่นขึ้นไปกับประกรรถบรรทุกที่อยู่เลนขวาแต่ขับช้าเพื่อ ตะโกนด่าทอ ส่วนในประโยค 47 ฝ่ายที่เป็นมวยรอง (กล่าวคือฝ่ายที่ในสายตาของคนอื่นอาจจะถูก มองว่าไม่เก่งหรือไม่มีความสามารถเท่าอีกฝ่ายที่เป็นคู่แข่ง) มั่นใจว่าในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ ตัวเองจะ สามารถดำเนินการให้คะแนนนิยมดีขึ้นหรือก็คือจากที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบกลับฟื้นตัวขึ้นมาได้ เป็น ต้น หรืออาจใช้ในความหมายว่า “ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ บางอย่าง)” (adopt/use/take (certain

ways, methods, etc.) เช่น การ “ตีว่าว” ในประโยค 48 มีความต่างจากการ “ชักว่าวหรือเล่นว่าว” อยู่บ้างในเรื่องเน้นให้ทักษะบังคับให้ว่าวไปในทิศทางตามที่ต้องการ เช่นเดียวกับการ “ตีไฟ” ในประโยค 49 ก็ต่างจากการ “เล่นไฟ” อยู่บ้างในเรื่องเน้นเล่นไฟขณะโดยการทิ้งชุดไฟที่เอาชนะชุดอื่นได้ ส่วนประโยค 50 การที่หญิงสาวผู้ไม่ประสงค์ดีสามารถหลอกคู่สามีภรรยาวัยหลังเกษียณให้โอนเงินไปเข้าในบัญชีของตัวเองได้ก็โดยการเข้ามาทำตัวสนิทสนมกับเหยื่อวัยชราให้เกิดความไว้วางใจแล้วไปทำธุรกรรมดังกล่าว หรือในประโยค 51 ที่พูดถึงความต้องการรุกเข้ามาทำตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยการเตรียมผลักดันเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบรนด์ต่างๆ รวม 60 แบรินด์ เป็นต้น

อนึ่ง กรณีของคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ใน “ตีว่าว” “ตีไฟ” นอกจากจะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกริยา ฯลฯ” นี้แล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ 4.2.11 ต่อไป

52. เขาทะเลาะกับภรรยา แต่กลับมาตีหน้ายักษ์ใส่ผม
53. ทำอะไรมาฉันรู้นะ ไม่ต้องมาตีหน้าเซ่อเลย
54. คนอื่นๆ ที่ได้ยินเรื่องนี้พากันหัวเราะอหาย แต่เขาตีหน้าตาย

นอกจากนี้ ในกรณีประโยค 52-54 ข้างต้น จะเห็นว่าการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นมักสื่อความถึง “ท่าทาง/อากัปกริยา ฯลฯ” ที่เกี่ยวเนื่องกับส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายคนเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงออกทางใบหน้า เช่น ในประโยค 52 แม้ว่าคนที่เขาทะเลาะด้วยคือภรรยาของเขาเอง แต่ “เขา” กลับมาทำหน้าถ่มมึงทิ้งแสดงอาการเกรี้ยวกราดดุต้นใส่ผม หรือ ในประโยค 53 การที่อีกฝ่ายหนึ่งแกล้งทำหน้าเซ่อเหมือนไม่รู้เรื่อง “ฉัน” ก็รู้เท่าทันความหลอกลวงนั้น หรือในประโยค 54 ถึงแม้จะได้ยินเรื่องราวที่เป็นที่ขบขันสำหรับทุกคน แต่ตัวเขากลับทำหน้าเฉยเหมือนไม่มีความรู้สึก เป็นต้น

อนึ่ง เนื่องจากคำ “ตีปีก” ที่เป็นสมาชิกในวงความหมายต้นทาง “ตี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ในข้อ 4.2.1 ที่เป็นวงความหมายต้นทาง สามารถพบใช้ในบริบทการแสดงอาการลิงโลดด้วยความดีใจได้ เช่น “สธ.เตือนตัวเลขผู้ป่วยโควิดรายใหม่ต่ำร้อยละ อย่ายิ่งตีปีกดีใจ ทำตัวตามสบาย” ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดคำ “ตีปีก” ให้อยู่ในวงความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ)” ในข้อ 4.2.10 นี้ด้วยเช่นกัน

ด้วยเหตุที่คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในตัวอย่าง 46-54 มีความหมายเจาะจงลงค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ทำให้สิ่งที่เป็นเป้าหมาย (ซึ่งในที่นี้ก็คือคำนามทั้งที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมและนามธรรมที่อยู่ในตำแหน่งของกรรม ข้างหลังกริยา “ตี” ดังกล่าว) ขยายขอบเขตไปครอบคลุมสิ่งต่างๆ ในวงที่กว้างขึ้น เป็นผลให้ความหมายของคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนที่แตกต่างกัน มีคุณสมบัติความเป็นต้นแบบในระดับที่แตกต่างกันตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ รวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว ส่วนคุณสมบัติความหมายต้นแบบในเรื่องการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างก็ยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่

4.2.11 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”

55. นอกจากจะต้องวิ่งทุกวันแล้ว คุณสมศักดิ์ยังต้อง**ตีแบดมินตัน**ทุกวันด้วย
56. บ้างเป้าปี**ตีกลอง** บ้างร้องรำทำเพลงเป็นที่เอิกเกริกคึกครื้น
57. ตอนนี่เขาต้อง**ตีว่าว**หีนี
58. ระวังไป**ตีไฟ**กับฝรั่งและคุณมีไฟตัว เอส (Ace) แต่ไปบอกฝรั่งว่า I have aids (เอดส์)!

จากประโยค 55-58 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา “ตี” ในความหมายว่า “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ” และเช่นเดียวกับกรณีคำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.11 ผู้วิจัยเห็นว่าการ “เล่น” แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการออกแรง/ลงแรง/ความทุ่มเทพยายาม (เพื่อฝึกฝน) ขณะที่การ “ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” แสดงถึงการเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทางวาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรมกระทำ นอกจากนี้ การมี “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน” ของคำนามที่เป็นผู้กระทำกริยา (agent) อยู่ในตำแหน่งประธาน ทั้งในรูปแบบของ “ผู้เล่น” และ/หรือ “ผู้ที่ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” จะเป็นลักษณะฝ่ายเดียว (unilateral) หรือไม่ใช่ฝ่ายเดียว (non-unilateral) ก็ได้ ในกรณีที่คำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมข้างหลังคำกริยา “ตี” เป็นสันตนากรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกีฬา ดนตรี ฯลฯ คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็จะสื่อความ

หมายถึงการ “เล่น” เช่น ในประโยค 55 ที่กล่าวถึงกีฬาแบดมินตัน หรือประโยค 56 ที่นำเครื่องดนตรีกลองมาตีเพิ่มบรรยากาศให้ครึกครื้นเอิกเกริก ส่วนคำ “ตีว่าว” ในประโยค 57 และ “ตีไฟ” ในประโยค 58 ในที่นี้ก็สามารถเชื่อมโยงกับวงความหมาย “ส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน” ที่สื่อความหมายถึงการ “เล่น” ได้ (ดังที่อธิบายแล้วในตัวอย่างประโยค 48 และ 49 ในข้อ 4.2.10 ข้างต้น)

59. อย่ามัวแต่ตีฝีปากอยู่เลย ผมว่าคุณแสดงฝีมือออกมาเลยดีกว่า
60. แ่ถูกต่อว่าเพียงนิดเดียวเธอก็ตีโพยตีพายเป็นการใหญ่
61. บันทึกสุดมันส์ของหนุ่มไทยที่ไปคลุกคลีตีโมงอยู่ในอุตสาหกรรมบันเทิง
ยักษ์ใหญ่แห่งเกาหลี
62. หากมีคนในครอบครัวป่วยเป็นโรคซึมเศร้า อย่าบอกรับหรือตีตัวออกห่าง

แต่หากคำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมข้างหลังคำกริยา “ตี” เป็นดังเช่นคำ “ฝีปาก” ในประโยค 59 และคำในลักษณะเดียวกันเช่น “โวหาร” “สำนวน” ฯลฯ หรือเป็นสำนวนบางสำนวนที่มีคำกริยา “ตี” ประกอบอยู่ด้วย เช่น “ตีโพยตีพาย”⁸ “คลุกคลีตีโมง”⁹ “ตีตัวออกห่าง/ตีตัวออกห่าง”¹⁰ เป็นต้น ก็จะสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทางวาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรมกระทำบางอย่าง เช่น ในประโยค 60 ที่บรรยายพฤติกรรมแก่งรื้อหรือทำไวยวายเกินสมควรของ “เธอ” แม้ถูกต่อว่าเพียงเล็กน้อย หรือในประโยค 61 ที่หนุ่มไทยบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการได้ร่วมคลุกคลีกับวงการบันเทิงเกาหลี หรือในประโยค 62 ที่ห้ามไม่ให้ปลื้มตัวแยกจากสมาชิกในครอบครัวที่ป่วยเป็นโรคซึมเศร้า (หรือก็คือห้ามปล่อยใจให้คนในครอบครัวที่ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าอยู่ตามลำพังคนเดียว) เป็นต้น

อนึ่ง เนื่องจากมีศัพท์บางตัว (เช่น “ตีได้”) ที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ในข้อ 4.2.2 หรือมีศัพท์บางตัว (เช่น “ตีกลับ”) ที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “จับ/ล่า/หา ตีตรา ประทับ ชื่อ ส่ง/มอบ ฯลฯ” ในข้อ 4.2.9 หรือมีศัพท์บางตัว (เช่น “ตีคู่” และ “ตีตื้น”) ที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ” ในข้อ 4.2.10 มักจะพบใช้ในบริบทการแข่งขันกีฬาหลายๆ ประเภท หรือว่ามีศัพท์บางตัว (เช่น “ตีโป่ง”) ที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” ในข้อ 4.2.8 ก็ยังใช้

⁸ ในที่นี้อาจใช้สื่อความหมายว่า “แก่งรื้อหรือทำไวยวายเกินสมควร” หรือ “แสดงความเสียอกเสียใจจนเกินเหตุ”

⁹ ในที่นี้ใช้สื่อความหมายว่า “มั่วสุมหรืออยู่ร่วมคลุกคลีพัวพันกันอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา”

¹⁰ ในที่นี้อาจใช้สื่อความหมายว่า “ไม่คบหาสมาคมด้วยเหมือนเดิม” หรือ “ปลื้มตัวออกไปโดยไม่อยากคบหาด้วย”

หมายถึงวิธีการ “เล่นน้ำ” อย่างหนึ่ง โดยพุน้ำเข้าไปในโปงหรือในผ้าถุงทำให้มีอากาศ ผ่าก็จะโปงพองขึ้น หรือว่ามีศัพท์บางตัว (เช่น “ตีบทแตกกระจุย”) ที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ในข้อ 4.2.3 ซึ่งหากพิจารณาแต่เพียงโครงสร้างผิวนอกที่ประกอบขึ้นจากกริยา-ส่วนเสริม (ตี-แตกกระจุย) ก็อาจมองว่าเชื่อมโยงกับวงความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ในข้อ 4.2.3 แต่ในความเป็นจริง โดยทั่วไปก็จะพบใช้ในบริบทการเล่นหรือการแสดง (play, performance) เพื่อสื่อความหมายว่าสวมบตบาทของตัวละครได้อย่างสมจริงที่สุด¹¹ หรือว่ามีศัพท์บางตัว (เช่น “ตีจาก”) ที่เป็นสมาชิกในวงความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ” ในข้อ 4.2.5 ก็ยังใช้สื่อความหมายว่า หยุตไปมาหาสู่หรือเลิกคบหากัน ในที่นี้จึงอาจถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ” ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดศัพท์ต่างๆ เหล่านี้ให้อยู่ในวงความหมายในข้อ 4.2.11 นี้ด้วยเช่นกัน

ในที่นี้สรุปได้ว่า คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในวงความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ” หากเป็นการ “เล่น” ที่แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการออกแรง/ลงแรง/ความทุ่มเทพยายาม (เพื่อฝึกฝน) ผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติความหมายต้นแบบในเรื่องการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน จะขึ้นอยู่กับลักษณะของเป้าหมายที่ปรากฏใช้ร่วมด้วยเป็นสำคัญ แต่หากเป็นการ “ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” ที่แสดงถึงการเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทางวาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรมกระทำ แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติความหมายต้นแบบในเรื่องการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่

¹¹ ในที่นี้คล้ายกับกรณี “ตีทะเล” หากพิจารณาแต่เพียงโครงสร้างผิวนอกที่ประกอบขึ้นจากกริยา-ส่วนเสริม (ตี-ทะเล) จะจัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน ควบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ” ในข้อ 4.2.4 แต่หากพิจารณาถึงบริบทการใช้ในความเป็นจริงที่สื่อความหมายการถูกควบรวมเชื่อมเข้าด้วยกันของอาคารสิ่งปลูกสร้าง ก็สามารถจัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “(ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” ในข้อ 4.2.7

4.2.12 คำกริยา “ตี” ในความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”

63. ธนาคาร**ตีราคา**บ้านหลังนั้นไว้ที่ราคาสองล้านบาท
64. บางครั้งเราก็มักจะคิดว่าตัวเราเองนั้นไม่ดีพอ ซึ่งบางทีก็อาจจะเป็นการประเมินหรือ**ตีค่า**ตัวเองต่ำเกินกว่าความเป็นจริง
65. เด็กจะ**ตีความหมาย**ของรูปร่างสิ่งของแตกต่างกันไปตามอายุของเขา
66. ค่อนข้างมีปัญหากับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรียนยังไม่**ถึง**ก็**ตีโจทย์**ไม่แตก ไม่เข้าใจซะที
67. วิชาฟิสิกส์ หมายถึงการรู้จักแยกประเด็นแยกเรื่อง ไม่**ตี**ขลุ่ยรวมๆ กันไป ไม่ว่าจะเป็นการมองหรือตอบปัญหา
68. ตอนนี้คงต้องทำความเข้าใจเรื่องสร้างเงื่อนไขให้กับชาวบ้านเสียก่อน เพราะตอนนี้พวกเขาต่างพากัน**ตีตนก่อน**ไขหวาดกลัวปัญหาต่าง ๆ นานา โดยไม่มีมูลความจริงเลย

จากประโยค 63-68 ข้างต้น จะเห็นว่าคำกริยา “ตี” ในความหมายว่า “ตี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ” ในที่นี้สังเกตได้ว่าความหมายของคำกริยา “ตี” ที่แสดงการกระทำ (action verb) ได้ขยายออกไปใช้ถ่ายทอดสื่อความเกี่ยวกับความนึกคิด ความเข้าใจ การให้เหตุผล วิจารณ์ญาณ ฯลฯ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดอย่างมีสติ ไม่ว่าจะเป็นการคิดประเมิน (evaluation) ที่ออกมาในรูปของจำนวนเลขอย่างเป็นรูปธรรมในประโยค 63 หรือในรูปสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมไม่สามารถให้ค่าหรือตีค่าเป็นเงินทองได้ในประโยค 64 ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความคิดเห็นหรือมุมมองส่วนตัวของผู้ให้การประเมินด้วย หรือการทำความเข้าใจเพื่อจะกำหนดความหมายในประโยค 65 หรือเพื่อจะแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในประโยค 66 หรือการที่หักเหรวมเอาเองโดยไม่แยกแยะประเด็นในประโยค 67 หรือการที่หักตัดสินเอาเองว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ประโยค 68 เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ” ดังกล่าวดูจะไม่ปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายต้นแบบในเรื่องมีการใช้

มือหรืออุปกรณ์ในมือ เนื่องจากการสื่อความหมายเกี่ยวกับความนึกคิด ความเข้าใจ การให้เหตุผล
 วิจารณ์ญาณ ฯลฯ ย่อมมีที่มาจากการใช้สมองไตร่ตรองใคร่ครวญเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง
 ของคำกริยา “ดี” กับความหมายขยายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

**ตาราง 4.4: ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ดี”
 กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทย**

ความหมาย		มีการใช้มือหรือ อุปกรณ์ในมือ	มีทิศทาง การออกแรง ทิศทางเดียว	มีการกระทบ หรือปะทะกัน ระหว่างสองสิ่ง
ความหมายต้นแบบ “ดี ทูบ เคาะ ตบ ฯลฯ”	หากผู้กระทำเป็นสิ่งมีชีวิต (ทั้งคนและสัตว์)	✓	✓	✓
ที่เป็นวงความหมายต้นทาง ของคำกริยา “ดี”	หากผู้กระทำเป็นสิ่งไม่มีชีวิต	✗	✓	✓
ความหมายของ “ดี”	หากใช้ในความหมาย “ใจดี”	✓ / ✗	✓	✓
ที่เป็นวงความหมาย “ต่อสู้ ใจดี สู้รบ ฯลฯ”	หากใช้ในความหมาย “ต่อสู้ สู้รบ”	✓ / ✗	✓ / ✗	✓
ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจาก ส่วนรวม ฯลฯ”	หากเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่ สามารถจับต้องได้	✓	✓	✓
	หากเป้าหมายเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้	✗	✗	✓
ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน ควรรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ”	หากเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่ สามารถจับต้องได้	✓	✓	✓
	หากเป้าหมายเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้	✗	✗	✓
ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “เหวออกไป ดัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ”	หากเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่ สามารถจับต้องได้	✓	✓	✓
	หากเป้าหมายเป็นนามธรรมจับ ต้องไม่ได้	✗	✗	✓

ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “สร้าง, ผลิต ฯลฯ”	(โดยวิธีการ ดี ทบ เคาะ; ตัดเย็บ; วาด ทา พิมพ์ ประทับ ฯลฯ)	ตามการใช้ ภาษาโดยปกติ ทั่วไป	✓	✓	✓
		เมื่อใช้ในโวหาร ภาพพจน์ เปรียบเทียบ	✗	✗	✓
ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “ทะลุ/ผ่าน; ปล่อย/ระบาย/ ส่งออกมา ฯลฯ”	“ทะลุ/ผ่าน”		✓	✓	✓
	“ปล่อย/ระบาย/ ส่งออกมา ฯลฯ”	หากเป้าหมาย เป็นรูปธรรมที่ สามารถ จับต้องได้	✓	✓	✓
		หากเป้าหมาย เป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้	✗	✗	✓
ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”	หากเป้าหมายเป็นรูปธรรมที่ สามารถจับต้องได้		✓	✓	✓
	หากเป้าหมายเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้		✗	✗	✓
ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “จับ/ล่า/หา ดีตราประทับ ชื่อ ส่ง/มอบ ฯลฯ”	“จับ/ล่า/หา ดีตราประทับ”		✓	✓	✓
	“ดีตราประทับ-ชื่อ”		✓/ ✗	✓/ ✗	✓
	“ส่ง/มอบ”		✓/ ✗	✓/ ✗	✓
ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำทาง/อาภักปิริยา ฯลฯ”	“ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ)”		✓/ ✗	✓/ ✗	✓
	“ทำทาง/อาภักปิริยา ฯลฯ”		✓/ ✗	✓/ ✗	✓

ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/ เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ ไปมาหาสู่) ฯลฯ”	“เล่น”	✓ / ✕	✓ / ✕	✓
	“ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ ไปมาหาสู่”	✕	✕	✓
ความหมายของ “ดี” ที่เป็นวงความหมาย “คำนวณ คิด คาดคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”		✕	✕	✕

กล่าวโดยสรุปคือ เช่นเดียวกับกรณีความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีนในบทที่ 3 จากความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ดี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้น จะเห็นว่าความหมายอื่นๆ ที่ขยายจากความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) ของคำกริยา “ดี” ในภาษาไทย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายหลัก “ดี ทูบ ตบ เคาะ ฯลฯ” ในแง่คุณสมบัติของความหมายต้นแบบ (ได้แก่ “ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” “มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว” และ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง”) ในระดับที่มากขึ้นน้อยแตกต่างกันไป แม้ในกรณีของสมาชิกชายขอบที่อาจจะไม่ได้มีคุณสมบัติต่างๆ ครบทุกประการเมื่อเปรียบเทียบกับสมาชิกแบบอื่นๆ ก็ยังคงสามารถจัดให้อยู่ภายในกลุ่มเดียวกันได้อยู่ดี เนื่องจากสมาชิกภายในกลุ่มไม่ได้ตัดสินจากการมีคุณสมบัติร่วมกัน ทว่าตัดสินจากการมีความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “ความคล้ายคลึงในกรอบคร่าว” (郭奇军, 2009: 48) นอกจากนี้ สมาชิกของกลุ่มต่างๆ อาจเกิดทับซ้อนกันหลายกลุ่มได้ โดยแต่ละสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มจะมีระดับขั้นทางมโนทัศน์ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยที่สมาชิกในส่วนที่ไม่ทับซ้อนกันจะสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มได้ดีที่สุดเนื่องจากสามารถแสดงคุณสมบัติของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ดีที่สุด

บทที่ 5

ศึกษาเปรียบเทียบความหมายและการใช้ คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน และคำกริยา “ตี” ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำการศึกษาวិเคราะห์คำกริยา 打 dǎ ในบทที่ 3 และการศึกษาวิเคราะห์คำกริยา “ตี” ในบทที่ 4 มาวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นความเหมือนและความต่างทั้งในแง่ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ และ “ตี” รวมทั้งในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน และความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

5.1 เปรียบเทียบความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีนและคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

จากแหล่งข้อมูลที่รวบรวมมาพบว่า ความหมายของคำ 打 dǎ ที่ใช้เป็นคำกริยาในภาษาจีนตามที่ปรากฏในพจนานุกรม《现代汉语词典》(2002 年增补本) มีอยู่หลากหลายถึง 25 ความหมาย (รายละเอียดดังปรากฏในตารางข้อ 3.1) ขณะที่ความหมายของคำ “ตี” ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 มีให้ไว้เพียง 9 ความหมาย (รายละเอียดดังปรากฏในตารางข้อ 4.1)

ตาราง 5.1: เปรียบเทียบความหมายต่างๆ ของ คำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนและคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย ที่อ้างอิงจากพจนานุกรมหลักในแต่ละภาษา

ความหมายต่างๆ ของ คำกริยา 打 dǎ ใน ภาษาจีน	1. 用手或器具撞击 物体 2. 器皿，蛋类等因 撞击而破碎 3. 殴打，攻打	10. 涂抹，画，印 11. 揭，凿开 12. 举，提 13. 放射，发出 14. 付给或领取 (证件)	19. 用割，砍等动作 来收集) 20. 定出，计算 21. 做，从事 22. 做某种游戏
---	---	---	---

	4. 发生与人交涉的行为 5. 建造，修筑 6. 制造（器物，食品） 7. 搅拌 8. 捆 9. 编织	15. 除去 16. 舀取 17. 买 18. 捉（禽兽等）	23. 表示身体上的某些动作 24. 采取某种方式 25. 定（某种罪名）
ความหมายต่างๆ ของคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย	1. เอามือหรือไม้เป็นต้น ฟาดหรือเข่นลงไป 2. บุกให้เข้ารูป 3. แผ่ให้แบน	4. ทำให้เกิดเสียง 5. กด, ประทับ 6. ทำให้เข้ากัน	7. กำหนด 8. ingsให้เห็น 9. ชักกว่าให้ไปในทิศทางที่ตนต้องการ

นอกจากนี้ ยังพบว่าปริมาณศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ มีจำนวนมากกว่าศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่มีคำ “ตี” ประกอบอยู่ด้วยค่อนข้างมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ อื่นๆ ที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์มีปริมาณมากที่สุด โดยสามารถแบ่งย่อยเป็น 1) ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือตำแหน่งพยางค์แรก และ 2) ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือตำแหน่งพยางค์หลัง ส่วนศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ตี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ก็สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 รูปแบบเช่นกัน ได้แก่ 1) ศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือตำแหน่งพยางค์แรก และ 2) ศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือตำแหน่งพยางค์หลัง

ในที่นี้ หากดูจากโครงสร้างที่แต่ละพยางค์ประกอบกันขึ้นมาในศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ทั้ง 2 รูปแบบ พบว่าจะสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทย จะเห็นว่ามีเพียงกรณีที่รูปแบบ คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือตำแหน่งพยางค์แรกเท่านั้นที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทเช่นเดียวกับคำ 打 dǎ ในภาษาจีน ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 5.2: เปรียบเทียบโครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบใน
ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ และ
ศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ตี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์

ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์		ศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ ประกอบด้วยคำ “ตี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์
รูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏใน ตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือ พยางค์แรก	รูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏใน ตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือ พยางค์หลัง	รูปแบบที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่ง พยางค์ที่ 1 หรือพยางค์แรก
1) 打 dǎ + คำนาม	1) คำนาม + 打 dǎ	1) “ตี” + คำนาม
2) 打 dǎ + คำกริยา	2) คำกริยา + 打 dǎ	2) “ตี” + คำกริยา
3) 打 dǎ + คำคุณศัพท์	3) คำคุณศัพท์ + 打 dǎ	3) “ตี” + คำคุณศัพท์

ในกรณีรูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือตำแหน่งพยางค์หลัง หากดูจากความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ระหว่างคำ 打 dǎ กับคำหรือพยางค์ที่ประกอบอยู่ด้านหน้า คำ 打 dǎ พบว่าบางครั้งอาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正结构) หรือบางครั้งอาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบโครงสร้างขนาน (并列/联合结构) เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยก็พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บางครั้งความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ระหว่างคำ “ตี” กับคำหรือพยางค์ที่ประกอบอยู่ด้านหน้าคำ “ตี” อาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正结构) หรืออาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบโครงสร้างขนาน (并列/联合结构) เช่นเดียวกัน ดังตารางแสดงข้างล่างนี้

ตาราง 5.3: เปรียบเทียบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาจีนในรูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง และในศัพท์และสำนวนภาษาไทยในรูปแบบที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง

	ศัพท์และสำนวนภาษาจีนในรูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง	ศัพท์และสำนวนภาษาไทยในรูปแบบที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือพยางค์หลัง
แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正结构)	✓	✓
แบบโครงสร้างขนาน (并列/联合结构)	✓	✓

5.2 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน กับความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

จากข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีนและคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทยเท่าที่รวบรวมได้ ผู้วิจัยได้อาศัยหลักการโดยคร่าวๆ ของแนวคิดเรื่องคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy) ของ Tyler and Evans (2003) ดำเนินการแยกความหมายต่างๆ ของคำกริยา 打 dǎ และคำกริยา “ตี” ดังกล่าวข้างต้น และกำหนดให้ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” เป็นความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) ของทั้งคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนและคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย เพราะนอกจากจะใช้สื่อความหมายที่รับรู้เข้าใจกันโดยทั่วไปแล้ว ยังถือได้ว่าอยู่ภายใต้มโนทัศน์เดียวกันอีกด้วย เมื่อรวมกับวงความหมายอื่นๆ ของ 打 dǎ และ “ตี” เท่าที่พบจากการปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีนและในศัพท์และสำนวนภาษาไทยตามลำดับ ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถจัดแบ่งความหมายของคำกริยา 打 dǎ และคำกริยา “ตี” ออกเป็น 12 กลุ่ม ดังนี้

ตาราง 5.4: ความหมายต่างๆ ของคำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน และความหมายต่างๆ ของคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

ความหมายต่างๆ ของคำกริยา 打 dǎ	ความหมายต่างๆ ของคำกริยา “ตี”
1. “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ”	1. “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ”
2. “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ”	2. “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ”
3. “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”	3. “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”
4. “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/พันเพื่อรวบรวม ฯลฯ”	4. “ผสม/คนเข้าด้วยกัน คบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ”
5. “เอาออกไป ตัด หยุด ลด ถอย ฯลฯ”	5. “เอาออกไป ตัด หยุด ลด ถอย ฯลฯ”
6. “สร้าง ผลิต ฯลฯ”	6. “สร้าง ผลิต ฯลฯ”
7. “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”	7. “ทะลุ/ผ่าน; ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”
8. “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”	8. “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”
9. “จับ/ล่า/หา ตัก ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ”	9. “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ”
10. “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบวิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อาภักปกริยา ฯลฯ”	10. “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบวิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อาภักปกริยา ฯลฯ”
11. “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”	11. “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”
12. “คำนวณ คิด คาคคเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”	12. “คำนวณ คิด คาคคเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”

จากตารางแสดงความหมายฯ ข้างต้น จะเห็นว่าความหมายต้นแบบ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีนและคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย มีการขยายความหมายไปสู่วงความหมายอื่นๆ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ความคล้ายคลึงในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางกับวงความหมายอื่นๆ ของคำกริยา 打 dǎ และความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางกับวงความหมายอื่นๆ ของคำกริยา “ตี” ดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าปราศจากข้อแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง จากผลการศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับวงความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีนในบทที่ 3 และผลการ

ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับวงความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทยในบทที่ 4 ในที่นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะแบ่งกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ ของคำกริยา 打 dǎ และความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ ของคำกริยา “ตี” เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ 1) กลุ่มที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ คล้ายคลึงกันมาก (highly similar); 2) กลุ่มที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ คล้ายคลึงกันปานกลาง (moderately similar) มีรายละเอียดของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

5.2.1 กลุ่มที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ คล้ายคลึงกันมาก

จากกลุ่มความหมายต่างๆ ทั้ง 12 กลุ่มของคำกริยา 打 dǎ และคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนของภาษาจีนและภาษาไทยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แน่ใจว่าความหมายต้นแบบ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” (ซึ่งในที่นี้ถือได้ว่าอยู่ภายใต้มนทัศน์เดียวกัน) ที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นวงความหมายต้นทางของทั้งคำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.1 และคำกริยา “ตี” ในข้อ 4.2.1 มีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในบริบทที่ประธานผู้กระทำเป็นสิ่งที่มีชีวิต (ทั้งคนและสัตว์) หรือแม้แต่สิ่งที่ไม่มีชีวิต โดยที่คุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของทั้งคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน และคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย จะมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) [+ ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ], 2) [+ มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว] และ 3) [+ มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง] และคุณสมบัติทั้งสามประการนี้ก็ได้อีกใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ และคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ต่อไป

ตาราง 5.5: 打 dǎ และ “ตี” กับความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.1	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.1
打, 捶打, 敲打, 抽打, 打了一掌, 拍打	ตี ตบตี เคาะตี เขี่ยตี ทุบตี ตีปีก

กลุ่มความหมายถัดมาที่ผู้วิจัยเห็นว่าในด้านความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ ก็มีความคล้ายคลึงกันมาก ได้แก่ คำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.2 และคำกริยา “ตี” ในข้อ 4.2.2 ที่มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ไม่ว่าจะเป็นการกระทำต่อสิ่งที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม/ในเชิงกายภาพ หรือต่อสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ขณะที่คุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” ค่อนข้างไม่ชัดเจน ส่วนคุณสมบัติ “มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว” อาจต้องพิจารณาแยกกันระหว่างคำ “โจมตี” (attack, charge) กับ คำ “ต่อสู้ สู้รบ” (fight, battle)

ตาราง 5.6: 打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวน ภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวน ภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.2 厮打, 攻打, 打击, 假打, 打假, 打私, 打黑, 打骗, 打架, <u>打游击 (战)</u> , <u>打仗</u> , <u>打官司</u>	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.2 ต่อสู้ <u>ตีโต้</u> ตีรันฟันแทง โจมตี ตีเมือง <u>ตีถอยร่น</u>

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาจีนและภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ต่อสู้ โจมตี สู้รบ ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ และคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น 打游击 (战), 打仗, 打官司 ในภาษาจีน หรือ คำ “ตีโต้” ในภาษาไทย

5.2.2 กลุ่มที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ คล้ายคลึงกันปานกลาง

ในกรณีกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันปานกลาง ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

5.2.2.1 แบบที่ถูกจัดอยู่ในวงความหมายขยายเดียวกัน แต่ไม่ได้ครอบคลุม ทุกความหมายที่ระบุไว้

กลุ่มความหมายที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ มี
ลักษณะดังกล่าวนี้ ประกอบด้วย

1) คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”
(ข้อ 3.2.3) และคำกริยา “ตี” ในความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” (ข้อ 4.2.3) โดย
การกระทำดังกล่าวทำให้สภาพเดิมของวัตถุหรือสิ่งของมีการแยกหรือแตกหักออกเป็นชิ้น/เป็นเสี่ยง
หรือกระจัดกระจายออกจากกัน แต่เป็นที่สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้
ไม่ได้ครอบคลุมส่วนของความหมาย “ผ่า ตัด” ดังที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน ในส่วนของคุณสมบัติของ
ความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ
“มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือ
หรืออุปกรณ์ในมือ” รวมทั้ง “ทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน” ขึ้นอยู่กับว่าเป้าหมายที่ปรากฏ
ร่วมกันมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้หรือเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้

ตาราง 5.7: 打 dǎ ในความหมาย “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”
และ “ตี” ในความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวน ภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวน ภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.3 打柴 , 打散, 打碎, 打断 , 打破, 鸡飞蛋打	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.3 ตีหัวแตก ตีแขนหัก ตีไข่แตก ตีแตกกระเจิดกระเจิง ตีบแตกกระจุย

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาจีนบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ผ่า
ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” รวมทั้งศัพท์และสำนวนภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิก
ในวงความหมาย “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวง
ความหมายอื่นของคำ 打 dǎ และคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น 打柴, 打断 ในภาษาจีน หรือ “ตีบแตก
กระจุย” ในภาษาไทย

2) คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ” (ข้อ 3.2.4) และคำกริยา “ตี” ในความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน คบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ” (ข้อ 4.2.4) โดยการกระทำดังกล่าวทำให้สภาพเดิมของวัตถุหรือสิ่งของที่เคยอยู่กันคนละที่ได้มารวมเข้าด้วยกัน แต่เป็นที่สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้ ไม่ได้ครอบคลุมส่วนของความหมาย “มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม” ดังที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” รวมทั้ง “ทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน” ขึ้นอยู่กับว่าเป้าหมายที่ปรากฏร่วมกันนั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้หรือเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้

ตาราง 5.8: 打 dǎ ในความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ” และ “ตี” ในความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน คบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.4 打馅, 搅打, 打包, <u>打柴</u> , 打草, 打成一片	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.4 ตี (ส่วนผสมต่างๆ) ตีไข่ขาวและไข่แดง ตีเกลียว <u>ตีทะเล</u> (ถึงกัน)

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาจีนบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/ฟันเพื่อรวบรวม ฯลฯ” รวมทั้งศัพท์และสำนวนภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ผสม/คนเข้าด้วยกัน ทบ/คบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ และคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น 打柴 ในภาษาจีน หรือ “ตีทะเล (ถึงกัน)” ในภาษาไทย

3) คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ/ผ่าน); ปลอ่ย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” (ข้อ 3.2.7) และคำกริยา “ตี” ในความหมาย “ทะลุ/ผ่าน; ปลอ่ย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” (ข้อ 4.2.7) โดยในกรณีคำ 打 dǎ เมื่อสิ่งที่เป็นเป้าหมายผ่านขั้นตอนการเจาะ/ขุด/ฉุด/ยิงจนทะลุเข้าไป ก็จะเป็นรูหรือโพรง แต่เป็นที่สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้

ไม่ได้ครอบคลุมส่วนของความหมาย “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง” ดังที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน และจากขั้นตอนการ “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ)” ก็สามารถจะเชื่อมต่อไปยังขั้นตอนการ “ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา” ได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจัดขั้นตอน “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ)” ที่ตามมาด้วยขั้นตอน “ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา” ให้อยู่ในวงความหมายเดียวกัน ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่าสำหรับขั้นตอนการ “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ)” ยังคงมีคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ ขณะที่ขั้นตอนการ “ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา” ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” รวมทั้ง “ทิศทางการออกแรง ทิศทางเดียวที่ชัดเจน” ขึ้นอยู่กับว่าเป้าหมายที่ปรากฏรวมนั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้หรือเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้

ตาราง 5.9: 打 dǎ ในความหมาย “เจาะ/ขุด/ฉุด/ยิง (ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” และ “ตี” ในความหมาย “ทะลุ/ผ่าน; ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวน ภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวน ภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.7 打耳洞, 打针, 打穿脑袋, 打井, 打点滴, 打电报, 打雷	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.7 ตีสายตะแลปแก๊ป ตีทะลุ (ถึงกัน)

อนึ่ง กรณี “ตีทะลุ (ถึงกัน)” ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทย หากพิจารณาแต่เพียงโครงสร้างผิวนอกที่ประกอบขึ้นจากกริยา-ส่วนเสริม (ตี-ทะลุ) ก็อาจมองว่าเชื่อมโยงกับวงความหมาย “(ทะลุ/ผ่าน); ปล่อย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ” ได้ แต่โดยทั่วไปมักพบใช้ในบริบทที่เน้นสื่อความหมายการถูกควมรวมเชื่อมเข้าด้วยกันของอาคารสิ่งปลูกสร้าง

4) คำกริยา 打 dǎ ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ดัก ซ้ำ ส่ง/มอบ ฯลฯ” (ข้อ 3.2.9) และ คำกริยา “ตี” ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ซ้ำ ส่ง/มอบ ฯลฯ” (ข้อ 4.2.9) โดยการกระทำหรือปฏิบัติการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจับ/ล่า/หา ดัก ซ้ำ ส่ง/มอบ ฯลฯ ล้วนเป็นเหตุให้สิ่งที่เป็นเป้าหมายเกิดการเคลื่อนย้าย เปลี่ยนถ่าย ถ่ายโอน โอนย้ายจากตำแหน่งแห่งหนที่อยู่เดิม แต่เป็นที่

สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้ ไม่ได้ครอบคลุมส่วนของความหมาย “ตัก” ดังที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน แต่มีการใช้คำ “ตีตราประทับ” มาแทน ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่าสำหรับคำ “จับ/ล่า/หา ตัก” ยังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ ขณะที่คำ “ตัก-ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ” ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” รวมทั้ง “ทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน” ขึ้นอยู่กับว่าเป้าหมายที่ปรากฏร่วมกันนั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้หรือเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้

ตาราง 5.10: 打 dǎ ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตัก ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ” และ “ตี” ในความหมาย “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.9 打鱼, 打猎, 打水, 打酱油, 打酒, 打醋 打赏, 打发, <u>打折</u>	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.9 ตีฝั่ง ตีอวน ตีปลาหน้าไซ ตีตัว ตีตัวยืน ตีตัวเด็ก <u>ตีตราสาร</u> <u>ตีกลับ</u>

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาจีนบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “จับ/ล่า/หา ตัก ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ” รวมทั้งศัพท์และสำนวนภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ช้อน ส่ง/มอบ ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ และคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น 打折 ในภาษาจีน หรือ “ตีตราสาร” “ตีกลับ” ในภาษาไทย

5.2.2.2 แบบที่ถูกจัดอยู่ในวงความหมายขยายเดียวกัน ครอบคลุมความหมายตามที่ระบุไว้ แต่ต่างกันในระยะเฉียดปลายอื่น

กลุ่มความหมายที่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบกับวงความหมายอื่นๆ มีลักษณะดังกล่าวนี้นี้ ประกอบด้วย

1) คำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.5 และคำกริยา “ตี” ในข้อ 4.2.5 ที่มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ” โดยการกระทำดังกล่าวเป็นผลให้มีการหยุตยั้ง/หยุตไป ตัด ลด หรือทิ้งไป แต่เป็นที่สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้พบใช้ในบริบทที่มีขอบเขตค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” รวมทั้ง “ทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน” ขึ้นอยู่กับว่าเป้าหมายที่ปรากฏร่วมกันมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้หรือเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้

ตาราง 5.11: 打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.5 打杈, 打胎, 打住, <u>打折</u> , 打掉, 打消	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.5 <u>ตีถอยร่น</u> <u>ตีจาก</u>

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาจีนและภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ และคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น 打折 ในภาษาจีน หรือ “ตีถอยร่น” “ตีจาก” ในภาษาไทย

2) คำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.6 และคำกริยา “ตี” ในข้อ 4.2.6 ที่มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “สร้าง, ผลิต ฯลฯ” ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน โดยอาจใช้วิธีการตี ทุบ เคาะ ฯลฯ ดังที่ปรากฏใช้ในทั้งสองภาษา หรืออาจเป็นการ “สร้างหรือผลิต” โดยใช้วิธีการสาน ถัก ทอ ฯลฯ แต่เป็นที่สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้ อาจเป็นการ “สร้างหรือผลิต” ด้วยวิธีการตัดเย็บ ฯลฯ แทนการ “สร้างหรือผลิต” โดยใช้วิธีการสาน ถัก ทอ ฯลฯ ดังที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน หรืออาจเป็นการ “สร้างหรือผลิต” โดยใช้วิธีการวาด ทา พิมพ์ ประทับ ฯลฯ ดังที่ปรากฏใช้ในทั้งสองภาษา ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่าหากเป็นการ

ใช้ภาษาโดยปกติทั่วไป ยังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางครบทั้ง 3 ประการ แต่เมื่อใช้ในโวหารภาพพจน์เปรียบเทียบกับสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ รวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจนในสำนวนดังกล่าวแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบที่มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างอยู่

ตาราง 5.12: 打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.6 打坝，打剑，打造， 打草鞋，打毛衣，打辫子 打格子，打蜡，打戳子，不打不成器	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.6 ตีระแนง ตีหม้อ ตีเกล็ด ตีตาราง ตีตราประทับ <u>ตีตราสาร</u>

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในความหมาย “สร้าง ผลิต ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น “ตีตราสาร”

3) คำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.8 และคำกริยา “ตี” ในข้อ 4.2.8 ที่มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” โดยการกระทำดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพไปตามบริบทต่างๆ แต่เป็นที่สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้ พบใช้ในบริบทที่มีขอบเขตค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” รวมทั้ง “ทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน” ขึ้นอยู่กับว่าเป้าหมายที่ปรากฏร่วมกันนั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้หรือเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้

ตาราง 5.13: 打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย
“ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.8 打灯笼，打伞， 打开，打气	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.8 ตีเข้า ตีทอง ตีฟู ตีโป่ง ตีแผ่

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น “ตีโป่ง”

4) คำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.10 และคำกริยา “ตี” ในข้อ 4.2.10 ที่มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกริยา ฯลฯ” ในที่นี้สังเกตได้ว่าคำกริยา 打 dǎ มีการเจือจางทางความหมาย (semantic bleaching) กลายเป็นคำกริยาที่มีความหมายกว้างๆ ทั่วๆ ไป ทั้งการใช้ในความหมายว่า “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ (บางสิ่งบางอย่าง)” หรือการใช้ในความหมายว่า “ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ บางอย่าง)” หรืออาจใช้สื่อความถึง “ท่าทาง/อากัปกริยา ฯลฯ” ที่เกี่ยวเนื่องกับส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายคนเรา ส่วนความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้ ก็มีความหมายเจือจางลงค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ทำให้สิ่งที่เป็เป้าหมายขยายขอบเขตไปครอบคลุมสิ่งต่างๆ ในวงที่กว้างขึ้น เป็นผลให้ความหมายของคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังเป็นที่สังเกตว่า การกระทำต่างๆ ที่อาจใช้สื่อความถึง “ท่าทาง/อากัปกริยา ฯลฯ” ที่เกี่ยวเนื่องกับส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายคนเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงออกทางใบหน้า ไม่ได้ครอบคลุมส่วนของร่างกายอื่นๆ ดังที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบ “มีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” รวมทั้ง “ทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน” ขึ้นอยู่กับว่าเป้าหมายที่ปรากฏร่วมกันนั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้หรือเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้

ตาราง 5.14: 打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย
 “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.10 打杂, 打粗, 打里打外, 打比方, <u>打游击 (战)</u> 打手势, 打冷战, 打嗝	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.10 ตีคู่ ตีตื้น ตีว่าว ตีไฟ ตีสนิท ตีตลาด ตีหน้ายักษ์ ตีหน้าเซ่อ ตีหน้าตาย ตีปึกดีใจ

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาจีนและภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อากัปกิริยา ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ และคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น 打游击 (战) ในภาษาจีน หรือ “ตีว่าว” “ตีไฟ” “ตีปึกดีใจ” ในภาษาไทย

5) คำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.11 และคำกริยา “ตี” ในข้อ 4.2.11 ที่มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ” โดยผู้วิจัยเห็นว่า การ “เล่น” แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการออกแรง/ลงแรง/ความทุ่มเทพยายาม (เพื่อฝึกฝน) ขณะที่การ “ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” แสดงถึงการเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทางวาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรมกระทำ นอกจากนี้ การมี “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน” ของคำนามที่เป็นผู้กระทำกริยา (agent) อยู่ในตำแหน่งประธาน ทั้งในรูปแบบของ “ผู้เล่น” และ/หรือ “ผู้ที่ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” จะเป็นลักษณะฝ่ายเดียว (unilateral) หรือไม่ใช่ฝ่ายเดียว (non-unilateral) ก็ได้ ในกรณีที่คำนามที่อยู่ในตำแหน่งกรรมข้างหลังคำกริยา 打 dǎ เป็นสันหนการรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกีฬา ดนตรี ฯลฯ คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็จะสื่อความหมายถึงการ “เล่น” แต่เป็นที่สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้ โดยเฉพาะการใช้สื่อความหมายว่า “เล่น” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ “ตี” ได้มากกว่าคำ 打 dǎ ที่ปรากฏในภาษาจีน ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ หากเป็นการ “เล่น” ที่แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการออกแรง/ลงแรง/ความทุ่มเทพยายาม (เพื่อฝึกฝน) ผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติความหมายต้นแบบในเรื่องการกระทบหรือ

ปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่ ส่วนคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน จะขึ้นอยู่กับลักษณะของเป้าหมายที่ปรากฏใช้ร่วมด้วยเป็นสำคัญ แต่หากเป็นการ “ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่” ที่แสดงถึงการเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันในทางวาจา/คำพูดและ/หรือพฤติกรรมกระทำ แม้ว่าเราจะไม่เห็นคุณสมบัติของความหมายต้นแบบในเรื่องการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือรวมทั้งเรื่องทิศทางการออกแรงทิศทางเดียวที่ชัดเจน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติความหมายต้นแบบในเรื่องการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่งอย่างยังคงปรากฏให้เห็นได้อยู่

ตาราง 5.15: 打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย
“มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.11 打球，打小军鼓，打牌，打赌， 打招呼，打小报告，打交道 <u>打嘴（皮子）仗，打官司，打断</u>	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.11 ตีแบดมินตัน ตีกลอง <u>ตีว่าว ตีไฟ</u> ตีฝีปาก ตีโพยตีพาย คลุกคลีตีโมง ตีตัวออกห่าง <u>ตีคู่ ตีดิน ตีโป่ง ตีบทแตกกระจุย ตีจาก</u>

ในที่นี้พบว่าศัพท์และสำนวนภาษาจีนและภาษาไทยบางคำที่จัดเป็นสมาชิกในวงความหมาย “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ” ยังสามารถเชื่อมโยงหรือทับซ้อนกับวงความหมายอื่นของคำ 打 dǎ และคำ “ตี” ได้ ตัวอย่างเช่น 打嘴（皮子）仗，打官司，打断 ในภาษาจีน หรือ “ตีว่าว” “ตีไฟ” “ตีคู่” “ตีดิน” “ตีโป่ง” “ตีบทแตกกระจุย” “ตีจาก” ในภาษาไทย

6) คำกริยา 打 dǎ ในข้อ 3.2.12 และคำกริยา “ตี” ในข้อ 4.2.12 ที่มีการขยายวงความหมายไปสู่การ “คำนวณ คิด คาคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ” ในที่นี้สังเกตได้ว่าความหมายของคำกริยา 打 dǎ ที่แสดงการกระทำ (action verb) ได้ขยายออกไปใช้ถ่ายทอดสื่อความเกี่ยวกับความนึกคิด ความเข้าใจ การให้เหตุผล วิจารณญาณ ฯลฯ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดอย่างมีสติ แต่เป็นที่สังเกตว่า ความหมายของคำกริยา “ตี” ในวงความหมายนี้ไม่ได้

ครอบคลุมส่วนของความหมาย “การคิดวางแผน” ดังที่ปรากฏใช้ในภาษาจีน ในส่วนของคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการ ผู้วิจัยเห็นว่าดูจะไม่ปรากฏคุณสมบัติของความหมายต้นแบบทั้งสามประการแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายต้นแบบในเรื่องมีการใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ เนื่องจากการสื่อความหมายเกี่ยวกับความนึกคิด ความเข้าใจ การให้เหตุผล วิจาร์ณญาณ ฯลฯ ย่อมมีที่มาจากการใช้สมองไตร่ตรองใคร่ครวญเป็นสำคัญ

ตาราง 5.16: 打 dǎ และ “ตี” ในความหมาย
“คำนวณ คิด คาคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”

คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย
ตัวอย่างจากข้อ 3.2.12 打分, 打算, 打定主意, 打成 (右派), 打量	ตัวอย่างจากข้อ 4.2.12 ตีราคา ตีค่า ตีความหมาย ตีโจทย์ ตีขลุ่ม ตีตนก่อนใช้

กล่าวโดยสรุปคือ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคำกริยา 打 dǎ และคำกริยา “ตี” ในประเด็นความเหมือนและความต่างทั้งในแง่ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ และ “ตี” รวมทั้งในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน และความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทยในบทที่ 5 ข้างต้น จะพบว่าแม้ศัพท์และสำนวนที่มีคำ “ตี” ประกอบอยู่ด้วยในภาษาไทยจะมีปริมาณไม่มากเท่ากับศัพท์และสำนวนที่มีคำ 打 dǎ ประกอบอยู่ด้วยในภาษาจีนก็จริงอยู่ แต่หากดูจากการจัดแบ่งกลุ่มความหมายโดยอาศัยหลักการโดยคร่าวๆ ของแนวคิดเรื่องคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy) ของ Tyler and Evans (2003) ตามที่นำเสนอในบทที่ 3 และบทที่ 4 จะเห็นว่าคำ 打 dǎ ในภาษาจีนและคำ “ตี” ในภาษาไทยมีความหมายและการใช้ที่หลากหลายใกล้เคียงกันมาก ซึ่งค่อนข้างต่างจากสมมติฐานที่เคยตั้งไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับวงความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน เปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับวงความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย ซึ่งพบว่าสามารถแบ่งเป็นแบบที่คล้ายคลึงกันมาก และแบบที่คล้ายคลึงกันปานกลาง

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน และคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำ 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน กับคำ “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสัมพันธ์และ/หรือการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างกันของความหมายของคำกริยา dǎ คำกริยา “ตี” ที่แตกต่างหลากหลายเหล่านั้น โดยการประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีต้นแบบ (prototype theory) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในภาษาจีน กับความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางของคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏในภาษาไทย มีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1) วิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาจีน และคำกริยา “ตี” ที่ปรากฏในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

ในส่วนของนิยามความหมายต่างๆ ที่อ้างอิงจากพจนานุกรมหลักในแต่ละภาษา จะเห็นว่าความหมายของคำกริยา 打 dǎ มีมากกว่าความหมายของคำกริยา “ตี” ค่อนข้างมาก แต่หากพิจารณาจากโครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบในศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ และศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ตี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์เช่นกัน จะเห็นว่า โครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ในกรณี คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์แรก และในกรณีที่คำ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์แรก ต่างมีรูปแบบที่เหมือนกัน ดังนี้

ตาราง 6.1: เปรียบเทียบโครงสร้างองค์ประกอบแต่ละพยางค์ที่พบใน ศัพท์และสำนวนภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำ 打 dǎ และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ และศัพท์และสำนวนภาษาไทยที่ประกอบด้วยคำ “ตี” และเป็นลักษณะ 2 พยางค์ ในรูปแบบที่คำ 打 dǎ และ “ตี” ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์แรก

1) 打 dǎ + คำนาม	1) “ตี” + คำนาม
2) 打 dǎ + คำกริยา	2) “ตี” + คำกริยา
3) 打 dǎ + คำคุณศัพท์	3) “ตี” + คำคุณศัพท์

นอกจากนี้ ในกรณีรูปแบบที่คำ 打 dǎ ปรากฏในตำแหน่งพยางค์ที่ 2 หรือตำแหน่งพยางค์หลัง หากดูจากความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ระหว่างคำ 打 dǎ กับคำหรือพยางค์ที่ประกอบอยู่ด้านหน้าคำ 打 dǎ พบว่าบางครั้งอาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正结构) หรือบางครั้งอาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบโครงสร้างขนาน (并列/联合结构) เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยก็พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บางครั้งความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ระหว่างคำ “ตี” กับคำหรือพยางค์ที่ประกอบอยู่ด้านหน้าคำ “ตี” อาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก หรืออาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์แบบโครงสร้างขนาน เช่นเดียวกัน

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา 打 dǎ กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน กับความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบของคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายหลักของคำกริยา 打 dǎ และ คำกริยา “ตี” พบว่าคำทั้งสองต่างก็มีความหมายและมโนทัศน์ที่เหมือนกัน คือ “ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือกระทำเป้าหมาย โดยมีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว และมีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” โดยคำ 打 dǎ และ “ตี” ต่างก็สามารถสื่อถึงการ “ทุบ” “ตบ” “เคาะ” ได้เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” เป็นความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) ของคำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน และคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางกับวงความหมายอื่นของคำกริยา 打 dǎ และ “ตี” ในทั้งสองภาษานั้น พบว่าความหมายที่ขยายออกมาส่วนใหญ่จะมีความ

เชื่อมโยงกับความหมายต้นแบบ “ตี ทุบ ตบ เคาะ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทาง ในแง่ที่ว่ายังมี คุณสมบัติของความหมายต้นแบบสามประการ ได้แก่ “ใช้มือหรืออุปกรณ์ในมือ” “มีทิศทางการออกแรงทิศทางเดียว” และ “มีการกระทบหรือปะทะกันระหว่างสองสิ่ง” เพียงแต่อาจมาน้อยต่างกันไป

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นแบบ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” ที่เป็นวงความหมายต้นทางของทั้งคำกริยา 打 dǎ และคำกริยา “ตี” กับความหมายอื่นๆ ที่ปรากฏใช้ใน ศัพท์และสำนวนภาษาจีน และศัพท์และสำนวนภาษาไทย พบว่าความหมายต้นแบบ “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ” มีการขยายวงความหมายไปสู่ความหมายอื่นๆ รวม 12 กลุ่ม ดังนี้

ตาราง 6.2: เปรียบเทียบความหมายต้นแบบที่เป็นวงความหมายต้นทางกับ การขยายวงความหมายไปสู่ความหมายอื่นๆ ของคำกริยา 打 dǎ และคำกริยา “ตี”

คำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน	คำกริยา “ตี” ในภาษาไทย
1. “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ”	1. “ตี ทุบ เคาะ ตบ ฯลฯ”
2. “ต่อสู้อย่างจริงจัง สู้รบ ฯลฯ”	2. “ต่อสู้อย่างจริงจัง สู้รบ ฯลฯ”
3. “ผ่า ตัด ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”	3. “ทำให้แตก/แยกออกจากส่วนรวม ฯลฯ”
4. “ผสม/คน มัด/ห่อเข้าด้วยกัน ตัด/พันเพื่อรวบรวม ฯลฯ”	4. “ผสม/คนเข้าด้วยกัน คบรวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ”
5. “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ”	5. “เอาออกไป ตัด หยุต ลด ถอย ฯลฯ”
6. “สร้าง ผลิต ฯลฯ”	6. “สร้าง ผลิต ฯลฯ”
7. “เจาะ/ขุด/ขีด/ยิง (ทะลุ/ผ่าน); ปลอ่ย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”	7. “ทะลุ/ผ่าน; ปลอ่ย/ระบาย/ส่งออกมา ฯลฯ”
8. “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”	8. “ยก/ถือ กาง/เปิด/เผยออก ทำให้พองตัวขึ้น ฯลฯ”
9. “จับ/ล่า/หา ตัก ช้อน ส่งมอบ ฯลฯ”	9. “จับ/ล่า/หา ตีตราประทับ ช้อน ส่งมอบ ฯลฯ”
10. “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อาภักิริยา ฯลฯ”	10. “ทำ/ดำเนินการ ดูแล/จัดการ ใช้ (รูปแบบ วิธีการ ฯลฯ); ทำท่าทาง/อาภักิริยา ฯลฯ”
11. “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”	11. “มีส่วนร่วม/เกี่ยวข้อง/เกี่ยวพัน (เล่น; ติดต่อสื่อสาร/คบค้า/ไปมาหาสู่) ฯลฯ”
12. “คำนวณ คิด คาคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”	12. “คำนวณ คิด คาคะเน ประเมิน กำหนด/ตัดสิน ถือว่า/เข้าใจว่า ฯลฯ”

6.2 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์จะศึกษาวิเคราะห์ความหมายและบริบทการใช้คำกริยา 打 dǎ ในภาษาจีน และคำกริยา “ตี” ในภาษาไทย เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำ 打 dǎ ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาจีน กับคำ “ตี” ที่ปรากฏใช้ในศัพท์และสำนวนภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสัมพันธ์และ/หรือการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างกันของความหมายของคำกริยา 打 dǎ คำกริยา “ตี” ที่แตกต่างหลากหลายเหล่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ยังคงมีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถศึกษาต่อยอดต่อไปในอนาคต เช่น ศึกษาความหมายและบริบทการใช้คำหลายความหมายคำอื่นในภาษาจีน และ/หรือคำหลายความหมายคำอื่นในภาษาไทย หรือศึกษาเปรียบเทียบคำหลายความหมายคำอื่นในภาษาจีนกับคำหลายความหมายคำอื่นในภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาไทย เช่น อังกฤษ ญี่ปุ่น ฯลฯ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีหรือมุมมองทางภาษาศาสตร์ที่ต่างกันไป เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กชณิกา วิทยปรีชา. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบคำกริยา “kàn” ในภาษาจีนกลางกับคำว่า “ดู” ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรชนก นันทกนก และเบญจวรรณ สุขวัฒน์. (2562). การศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์ของ คำว่า “ค่อย” ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทย. มังรายสาร 7(1): 1-12.
- จิตรนนท์ กลิ่นน้อย. (2558). การศึกษาคำศัพท์การเตรียมอาหารตามทฤษฎีต้นแบบ. ในการประชุมวิชาการ และเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2, หน้า 344-352. จังหวัดนครราชสีมา อำเภอเมือง: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- จิรัชย์ หิรัญรัตน์. (2550). การศึกษาความหมายของคำว่า ‘เอา’ ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชต์ ศรลัมพ์. (2553). ภาษาศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยวัฒน์ ไชยสุข และสมเกียรติ รักษ์มณี. (2559). กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมบันเทิงคดีของมกุฏ อรฤดี. รวมสาร 14(1): 55-64.
- ชุตินันท์ เอมดิษฐ์. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างระบบคำกริยา ‘ตี’ กับระบบประธานของผู้พูดภาษาไทยและผู้ฟังภาษาแม่: การทดสอบสมมติฐานนอร์ฟ. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชิดชัย อุดมพันธ์. (2555). อุปลักษณะเกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บัณฑิตกาญจก ตั้งภากรณ์. (2561). การประยุกต์ความรู้ทางวรรณคดีปริทัศน์กับการสอนคำหลายความหมายในภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 37(1): 74-87.

- ประเสริฐ ณ นคร. (2552). ศิลจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช. ใน 90 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร, หน้า 33-40. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร. (2560). นามนัยในภาษาไทย. วารสารวรรณวิทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 17(1): 188-218.
- พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร. (2544). สำเภาสยาม ตำนานเจ๊กบางกอก. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ภัทรา พิเชษฐศิลป์. (2556). มโนทัศน์ของ “XIN” ในภาษาจีนและ “ใจ” ในภาษาไทย: การศึกษาตาม แนวทางอรรถศาสตร์ปริชาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2561). “Thai National Corpus”. Retrieved 8 มกราคม 2562, from <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/tnc3/>
- มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. (2546). การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รตี รังสิวุฒาภรณ์. (2556). การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打 (dǎ) ในภาษาจีนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย-จีน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- รุ่งทิพย์ รัตนภานุสร, พรเพ็ญ ไผศาลสุณิมิต, กุสุมา นະสาณี. (2559). การมีหลายความหมายของ คำกริยา เห็น ในภาษาไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 4(1): 178-197.
- ศรีวรา ผาสุขดี. (2561). พหุณัยของคำกริยาเคลื่อนที่ идти /idti/ - ходить /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษา รัสเซีย ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์. 37(2): 23-38.
- ศุภชัย ตีระวิชัย. (2556). การขยายความหมายคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฉบับพิเศษ: 24-41.
- สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์, อัญชลี สิงห์น้อย และละมณทิรา ตาเมือง. (2556). ระบบคำเรียกสัมผัสและทัศนคติเกี่ยวกับคำเรียกสัมผัสของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือตอนล่าง. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภาษาไทย

- 北京大学 Běijīng Dàxué. (2021). “北京语料库 Běijīng Yǔliàokù.” Retrieved 8 January 2019, from http://ccl.pku.edu.cn:8080/ccl_corpus/
- 曹先擢 Cáo Xiānzhuó. (1996). “打”字的语义分析 “Dǎ” Zì De Yǔyì Fēnxī. 辞书研究 Císhū Yánjiū 6: 34-44.
- 陈望道 Chén Wàngdào. (1935). 关于刘半农先生的所谓“混蛋字” Guānyú Liú Bànnóng Xiānsheng De Suǒwèi Húndàn Zì. 陈望道文集第三卷 Chén Wàngdào Wénjí Dì Sān Juǎn. 北京 Běijīng: 人民出版社 Rénmín Chūbǎnshè.
- _____. (1981). 陈望道文集 (第三卷) Chén Wàngdào Wénjí (Dì Sān Juǎn). 上海 Shànghǎi: 上海人民出版社 Shànghǎi Rénmín Chūbǎnshè.
- 郭奇军 Guō Qíjūn. (2009). 现代汉语词类研究的新探索 Xiàndài Hànyǔ Cílèi Yánjiū De Xīn Tànsuǒ. 语文学刊 Yǔwén Xuékān 10:48-50.
- 刘半农 Liú Bànnóng. (1932). 打雅 Dǎ Yǎ, 半农文集 Bànnóng Wénjí. 北京 Běijīng: 中国戏剧出版社 Zhōngguó Xìjù Chūbǎnshè.
- 刘珊 Liú Shān. (2005). 动词“打”的语义分析及其在二语教学中的偏误分析 Dòngcí “Dǎ” De Yǔyì Fēnxī Jí Qí Zài èryǔ Jiàoxué Zhōng De Piānwù Fēnxī. 陕西师范大学 Shǎnxī Shīfàn Dàxué. 硕士学位论文 Shuòshì Xuéwèi Lùnwén.
- [宋 Sòng] 欧阳修 Ōuyáng Xiū. (1985). 归田录 Guī Tián Lù, 欧阳修文选 Ōuyáng Xiū Wénxuǎn. 北京 Běijīng: 人民文学出版社 Rénmín Wénxué Chūbǎnshè.
- 张永言 Zhāng Yǒngyán、汪维辉 Wāng Wéihuī. (1995). 关于汉语词汇史研究的一点思考 Guānyú Hànyǔ Cíhuìshǐ Yánjiū De Yìdiǎn Sīkǎo. 中国语文 Zhōngguó Yǔwén 6: 401-413.
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室 Zhōngguó Shèhuì Kēxuéyuàn Yǔyán Yánjiūsuǒ Cídiǎn Biānjíshì. (2002). 《现代汉语词典 2002 年增补本》 Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn 2002 Nián Zēngbǔběn. 北京 Běijīng: 商务印书馆 Shāngwù Yìnshūguǎn.
- 祝建军 Zhù Jiànjūn. (2004). “打 V”之“打”的语法化深析 “dǎV” Zhī “Dǎ” de Yǔfǎhuà Shēnxī. 汉语言文字学 Hànyǔyán Wénzìxué. 河南大学 Hénán Dàxué. 硕士学位论文 Shuòshì Xuéwèi Lùnwén.

ภาษาอังกฤษ

- Croft, W. and Cruse, D. Alan. (2004). Cognitive Linguistic. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johnson, M. (1987). The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lakoff, George. (1987). Women, Fire, and Dangerous Things. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lakoff, George and Johnson, Mark. (1980). Metaphors We Live By. Chicago: The University of Chicago Press.
- Matlin, M. (1983). Cognition. New York: CBS College Publishing.
- Ravin, Y. and C. Leacock. (2003). Polysemy: An Overview. In Yael Ravin and Claudia Peacock (eds.), Polysemy: Theoretical and Computational Approach, pp. 1-20. Oxford University Press.
- Taylor, John R. (1995). Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Tyler, A. and Evans (2003). The Semantics of English Preposition: Spatial Scenes, Embodied Meaning and Cognition. Cambridge: Cambridge University Press.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์). (2543). สำนวนไทย. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2538). การศึกษามโนทัศน์ของคำว่า “เข้า”. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นมลรัตน์ แยมวงศ์. (2562). การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打 dǎ ในภาษาจีนเพื่อการสอน นักศึกษาต่างชาติ. วารสารจีนวิทยา 13(1): 76-97.
- นิวัฒน์ นิมมานวรวงษ์. (2552). คำว่า “打 dǎ” จากหลักฐานไวยากรณ์. วารสารจีนศึกษา 2(2): 67-74.
- สุริยา รัตนกุล. (2544). อรรถศาสตร์เบื้องต้น. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาจีน

- 李园 Lǐ Yuán. (2017). “打”字惯用语研究及在对外汉语教学中的应用 “Dǎ” Zì Guànyòngyǔ Yánjiū Jí Zài Duìwài Hànyǔ Jiàoxué Zhōng de Yìngyòng. 汉语国际教育 Hànyǔ Guójì Jiàoyù. 国际文化教育学院 Guójì Wénhuà Jiàoyù Xuéyuàn. 硕士学位论文 Shuòshì Xuéwèi Lùnwén.
- 刘俊丽 Liú Jùnlì. (2007). 汉语动词“打”字研究综述 Hànyǔ Dòngcí “dǎ” Zì Yánjiū Zōngshù. 洛阳工业高等专科学校学报 Luòyáng Gōngyè Gāoděng Zhuānkē Xuéxiào Xuébào 17(1), 85-89.
- 孙冬梅 Sūn Dōngméi. (2008). 手部动词“打”的语义语法学研究 Shǒubù Dòngcí “dǎ” de Yǔyì Yǔfǎxué Yánjiū. 语言学及应用语言学 Yǔyánxué Jí Yìngyòng Yǔyánxué. 南京师范大学 Nánjīng Shīfàn Dàxué. 硕士学位论文 Shuòshì Xuéwèi Lùnwén.
- 王葆华 Wáng Bǎohuá. (2006). 动词的词汇语义与论元表达之关系 Dòngcí de Cíhuì Yǔyì Yǔ lùnyuán Biǎodá Zhī Guānxi—兼谈动词意义的原型效应和家族相似性 Jiāntán Dòngcí Yǔyì de Yuánxíng Xiàoyìng Hé Jiāzú Xiāngsìxìng. 汉语学报 Hànyǔ Xuébào 13 (1), 76-96.
- _____. (2008). 汉语接触动词的语义与论元表达 Hànyǔ Jiēchù Dòngcí de Yǔyì Yǔ Lùnyuán Biǎodá—从词汇语义学的角度探讨—Cóng Cíhuì Yǔyìxué de Jiǎodù Tàntǎo. 语言研究 Yǔyán Yánjiū 28 (3), 66-73.

- _____. (2013). 位移介质动词的语义与论元表达 *Wèiyí Jièzhì Dòngcí de Yǔyì Yǔ Lùnyuán Biāodá*. 江苏大学学报（社会科学版） *Jiāngsū Dàxué Xuébào (Shèhuì Kēxué Bǎn)* 15 (5), 88-92.
- 徐琳琳 Xú Línlín. (2010). 原型理论对一词多义现象的解释及其对词汇习得的启示 *Yuánxíng Lílùn Duì Yì Cí Duō Yì Xiànxàng De Jiěshì Jí Qí Duì Cíhuì Xídé De Qǐshì*. 考试周刊 *Kǎoshì Zhōukān* 35: 36-37.
- 祝建军 Zhù Jiànjūn. (2002). 近代汉语动词“打”的语义泛化 *Jìndài Hànyǔ Dòngcí “Dǎ” de Yǔyì Fànhuà*. 烟台大学学报 *Yāntái Dàxué Xuébào* (哲学社会科学版 *Zhéxué Shèhuì Kēxué Bǎn*) . 15 (3), 354-360.

ภาษาอังกฤษ

- Dash, Niladri Sekhar. (2008). “Context and Contextual Word Meaning”. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*. Vol. 5. No. 2. Pp. 21-31.
- Jakesova, Lucie. (2018). Verb *da* in Mandarin Chinese – Different Meanings of the Verb Depending on Noun that Follows. M.A. Thesis. Masaryk University.
- Nida, Eugene A. (1979). A Componential Analysis of Meaning: An Introduction to Semantic Structures. The Hague: Mouton.
- Unchalee Singnoi. (2006). Eating Terms: What the Category Reveals About the Thai Mind. *Manusya: Journal of Humanities* 9(1): 82-109.

ภาคผนวก

การแปลสรุปความวิทยานิพนธ์เป็นภาษาจีน

含有“打”的汉语词语与含有“TI”的泰语对应词语之比较研究

第一章

引言

1.1 研究动机

Chachawadee Sornlum (2553: 187) 在《语言学导论》一书中指出多义词 (polysemy) 的本质是一个具有一种语言形式的词，但又不止一个含义。并且各种含义是相互关联的，且/或可以相互联系的。基于此理论，“打”这个汉字也是多义词，因为“打”在语言形式上表现为一个词，指由人的手部所参与的一种动作，但其语义则根据使用语境的变化而变化。虽然其语义会发生变化，但是每个义项之间是互相联系的，且/或可从各义项之间找到关联。《现代汉语词典》(2002 年增补本) 词典给出了用作动词的“打”的含义，例如：

1. 讲到这，赵蒙生两手攥成拳捶打着头，泪涌如注。
2. 沿街商店弹痕累累，玻璃窗全部被打碎了。
3. 由于家境贫寒，大学时期贝卢斯科尼不得不一边打工一边学习。
4. 如果用太阳来打比方，明朝是西下的夕阳，而大金则是东升的旭日。

从这四个例句可以看出，虽然每个例句中都含有“打”，但是每个“打”的含义都不同。例句 1 中，动词“打”表示用拳头捶打着头；例句 2 中，从“弹痕累累”和“窗户被打碎的情况”可以推理出动词“打”表示“用弹丸射击”之意；例句 3 中，“打工”中的动词“打”表示“做工”之意。跟例句 1、2 不同的是本例句中的动词“打”已经不能体现“手部参与的动作或行为”；例句 4 中“打比方”中的动词“打”与之前的所有例句都不同，因为不但没有表示手部动作，反而还和我们所熟知的意思有所不同。正是这些看似相同，实则具有较大差异的语言现象，成为笔者研究的兴趣所在。

对比泰语中的“ti”一词，发现泰语中的“ti”也是多义词。从 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) 《皇家学会泰语词典》(皇家学会, 2554) 给出了“ti”的各种含义，例如：

5. **ตี**ฟอนข้าวลงพื้นลานตรงหน้าแรง ๆ เม็ดข้าวจะหลุดออก
 ti fon khao long phuen lan trongna raeng raeng maletkhao cha
 lut ok
 将一捆稻子在前面的场地上重重地**敲打**，使其脱粒。
6. เขา**ตี**ตารางบนกระดาษเปล่า
 khao ti tarang bon kratat plao
 他在空白纸上**打格**。
7. เราจะ**ตี**ราคาเองนะ ใช้การวัดราคาด้วยสายตา
 rao cha tirakha eng na chaikan wat rakha duai saita
 我们会自己**估价**，用眼睛来评估。

从上面的三个例句可以看出，每个句子中的动词“ti”都有不同的意思。例句5中的动词“ti”是指“将一捆稻子在场地上重重地敲打，使其脱粒”；例句6，从“格子”一词可以推理出动词“ti”是指“画”，即通过使用铅笔、钢笔等各种文具画出格子；例句7中的动词“ti”则是指“评价或估算”之意，这与例句5、6中的动词“ti”的含义都不同，因为例句7中的动词“ti”不但没有表示手部动作，反而还和我们所熟知的意思有所不同。

从上面的例句我们可以看出，虽然汉泰语分属于不同的语系，但是其多义词在义项的引申和变化方面存在着许多的相似性。笔者将汉泰语含“打/ti”词语的各种含义之间的区别和联系作为本研究的重点，通过所收集的数据来进行相应的分析和比较。

从笔者收集到的已有的研究资料来看，尚未发现对“打/ti”这个词的意义和用法进行分析和阐述的文章，特别是从汉泰语含“打/ti”的各种意义之间的关系的角度进行分析的文章更是没有被找到。

因此，笔者将基于原型理论(prototype theory)来分析汉泰语含“打/ti”词汇的词义、用法以及各义项之间的关联等内容，进一步地探究汉泰语含“打”与“ti”的原型义与其他义项的关系的异同。

1.2 研究目的

1.2.1 研究含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的词义与用法。

1.2.2 分析与比较含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的异同之处。

1.3 研究假设

虽然含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的意义大部分都表示“to hit”或“to strike”，但是汉语中的“打”的词义与用法比泰语中“ti”更丰富。

1.4 研究范围

本文的研究对象是汉泰语中含有“打”和“ti”的词语，研究范围并不涉及到汉语和泰语中其他语义相近的词语，如汉语中的“击”、“敲”和泰语中的“ทุบ(thup)”、“เคาะ(kho)”等，除非这二者出现在含有动词“打”和“ti”的词或短语中。

1.5 研究方法

- 1) 收集汉语含“打”语料：语料来源于《现代汉语词典》(2002年增补本)和北京大学语料库。
- 2) 收集泰语含“ti”语料：语料来源于 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) 《皇家学会泰语词典》(皇家学会, 2554) 和 THAI NATIONAL CORPUS (泰国朱拉隆功大学泰语语料库)。
- 3) 收集、整理、分析与本研究相关的文献。
- 4) 通过从书籍、词典以及语料库所收集的资料，确定汉语“打”的原型义的属性，分析其词义、用法以及各义项之间的关联。
- 5) 通过从书籍、词典以及语料库所收集的资料，确定泰语“ti”的原型义的属性，分析其词义、用法以及各义项之间的关联。
- 6) 分析与比较含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的异同之处。
- 7) 结论

1.6 研究的意义

- 1.6.1 了解汉泰语含“打/ti”词语的意义及用法。
- 1.6.2 了解汉泰语含“打/ti”词语的异同。
- 1.6.3 对汉泰语二语学习者提供有益的帮助。

第二章

理论基础

2.1 研究的理论基础

2.1.1 认知语义学 (Cognitive Semantics)

认知心理学家 Margaret W. Matlin (1983:2) 认为“认知”是指人们在处理所想的知识和信息方面的抽象思维活动, 包括感知问题、收集或实施、识别或推理此类信息的诸多过程。这与泰国学者 Bunsikan Tangpakorn (2561:76) 对 “ปริชาน (parichan 认知)” 的定义相一致。

认知语义学是认知语言学 (cognitive linguistics) 的一部分, 是一门强调语义研究的科学, 将心理和心理过程因素应用于语言研究 (Kotchanipar Wichayapreechar, 2556:21)。认知语言学的研究方法来自一位名叫乔治·莱科夫 (Lakoff, 1987) 的语言学家, 他提出了一个概念, 即语言知识与人类语言系统密不可分。此外, 语言的含义反映了人类对世界的认识机制, 并与人类的经验紧密相连 (Jirat Hiranras, 2550: 9)。因此, 认知语言学旨在研究人类的过程。从身体感官对万物的感知, 到经验的体现, 再到大脑中感知处理的思考阶段。学习和理解一件事, 然后把一个概念与其他概念联系起来, 形成一个概念系统。

此外, 认知语义学是一种研究方法, 侧重于研究词语的含义, 而不是句子的含义。因此, 认知语义学中各种理论概念可以作为解释一个词基本义和引申义的标准或指南 (Bunsikan Tangpakorn, 2561: 78)。

2.1.2 多义词 (Polysemy)

多义词是指具有一种语言图像, 但具有多个含义的单词, 并且各种含义相互关联, 且/或可以找到它们之间的关系 (Chatchawadee Saralamba, 2553:187), 这与同音异义词 (homonymy) 不同, 两个词单元具有相同的图像, 但无法找到它们之间的关系。此外, 两种概念在词源方面也不同。威廉·克罗夫特和艾伦·克鲁斯 (Croft and Cruse, 2004) 指出, 同义词或同音异义词来自不同的词源 (通过语言的改变或借用过程)。多义词产生的机制和隐喻 (metaphor) 和转喻 (metonymy) 有关 (Jirat Hiranras, 2550: 9)。

自古希腊哲学家时代到 18 世纪, 人们对于多义词的研究多基于一种传统方法 (classical approach) 或亚里士多德 (Aristotelian) 方法的研究, 该方法认

为多义词可以在充分必要条件 (in terms of necessary and sufficient conditions) 上确定, 换言之, 一个词可以包含许多含义, 只要有充分必要条件。在 20 世纪 20 年代, 人们开始指出传统方法的局限, 这些局限皆依赖于这种充分必要条件, 即维特根斯坦 (Wittgenstein, 1953 转引自 Ravin and Leacock, 2003), 他分析了“游戏”一词在“卡游戏、板游戏、球类游戏、奥林匹克游戏”等概念中的含义。结果发现找不到任何所有意义的元素, 只找到“重叠和交叉的复杂相似性网络: 有时是整体相似性, 有时是细节的相似性” (a complicated network of similarities overlapping and criss-crossing: sometimes overall similarities, sometimes similarities of detail)。不同的游戏似乎只是由模糊的“家族相似性 (family resemblance)”组合在一起, 换言之, 它们共同的含义来自一组基于每个元素的组件, 这些元素取决于适用的上下文, 例如, 成员 A 可能包含类似于成员 B 中的 bc 元素的 ab 元素, 类似于成员 C 的 cd 元素等。该示例中的成员具有不明确的语义边界 (fuzzy boundary)。在 20 世纪 70 年代, 埃莉诺·罗奇 (Eleanor Rosch) 再次使用了“家族相似性”这一概念。对多义词的研究也从传统的方法转向了所谓的原型理论 (prototype theory) 研究, 该部分的内容将在 2.1.5 章节作进一步的解释。

2.1.3 隐喻和转喻 (Metaphor and Metonymy)

2.1.3.1 隐喻 (Metaphor)

乔治·莱科夫和马克·约翰逊 (George Lakoff and Mark Johnson) 是认知语言学的创立者, 并在《我们赖以生存的隐喻》 (Metaphors We Live By (1980, 2003)) 一书中指出: 人类固有的思维基础与隐喻的模式相同。概念隐喻 (conceptual metaphor) 就是用一种事物去理解另一种事物。而隐喻不仅是一种语言现象或修辞手段, 更是一种基本的思维方式和认知工具 (Cherdchai Udomphan, 2555:25)。

隐喻过程是一种从源域 (source domain) 到目标域 (target domain) 映射的过程 (Lakoff and Johnson, 1980:5; Johnson, 1987:15)。换言之, 隐喻就是用一个相对清晰的具体的概念去建构和理解另一个缺乏内部结构的抽象概念。可以分为三类: 1) 结构隐喻 (structural metaphor)。2) 方位隐喻 (orientation metaphor/spatial orientation)。3) 本体隐喻 (ontological metaphor)。除了上述的隐喻的三种类型之外, 使用比喻的方式将非人的事物拟人化 (personification) 在莱科夫和约翰逊看来也是隐喻的一种。

2.1.3.2 转喻 (Metonymy)

转喻是词义引申的重要途径，与隐喻派生的基础是相似性不同，转喻产生的基础是事物的相关性，即依据相接近或相关联的认知联想，用一个突显事物替代另一个事物 (Kotchanipar Wichayapreechar, 2556:30)。转喻有很多类型，如部分代替整体 (the part for the whole)、地点代替机构 (the place for the institution)、子事件代替整个事件 (sub event for whole event) 等 (Palita Phonpradapphet, 2560:194-195)。

隐喻和转喻均是词义扩展的重要机制，使语言中的单义词变成多义词。但二者的作用机制完全不同，前者是基于事物的相似性，后者是基于事物的相关性。

2.1.4 语法化 (Grammaticalization)

语法化是指意义实在的词转化为无实在意义、表示语法功能的成分这样一种过程或现象。例如，名词、动词转变为介词。语法化过程是一个单向过程

(Suphachai Tawichai, 2556:31)，换言之，它总是从语法程度较低的形式或结构向语法程度较高的形式或结构发展。语法化的过程包括 1) 语义泛化 (generalization)；2) 语义虚化或淡化 (semantic bleaching)；3) 隐喻拓展 (metaphorical extension)；4) 语境吸收 (absorption of contextual meaning)。

2.1.5 原型范畴理论 (Prototype Theory)

跟上述的多义词研究 (传统分类概念) 相同，柏拉图 (Plato) 将一套充分必要条件 (a set of necessary and sufficient conditions) 看做是概念分类的依据。判断一个概念是否属于这个范畴，是对其自身属性的分析。如果具有共同属性则被划分为同一范畴，反之则不属于同一范畴。由此可见，范畴的界限是明确的 (Supatra Jiranathanaporn, Unchalee Singnoi, Monthira Tamuang, 2556:7)。具体如下图所示：

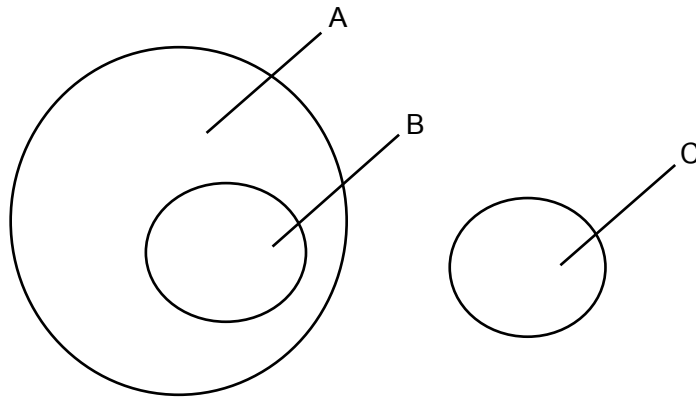

图 2.1 传统或柏拉图的分法

从上图中可以看出，B 是 A 范畴的成员，因为它具有与 A 范畴完全一致的属性。而 C 则不被视为该范畴的成员，因为它可能不具有与 A 范畴完全一致的属性。

20 世纪，出现了一种新的分类概念方式，这种分类方式与传统分类概念大不相同。维特根斯坦（Wittgenstein）提出了一个关于范畴成员之间关系的概念，其中成员没有完全相同，但有亲属关系，这种关系被称为“家族相似性（family resemblance）”，如 A 相似于 B，B 相似于 C，C 相似于 D 等。虽然 A 和 D 可能不具有什么相似性，但它仍然是一个家族，因为这些概念之间彼此存在联系。具体如下所示：

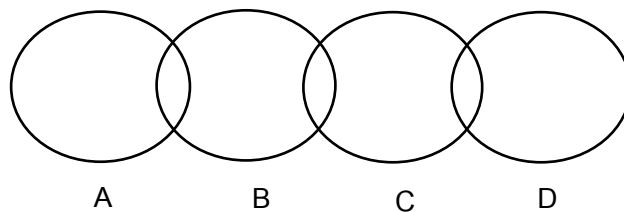

图 2.2 家族相似性理论的分法

从上图中可以看出，A B C 和 D 具有重叠的部分，因此存在与完全分离的传统分类概念完全不同的模糊边界(fuzzy boundary)。

心理学家埃莉诺·罗奇 (Eleanor Rosch) 在《认知与范畴化》 (Cognition and Categorization) 一文中提出了另一种分类概念方式—原型范畴理论 (Rosch, 1977 转引自 Ravin and Leacock, 2003:15)。

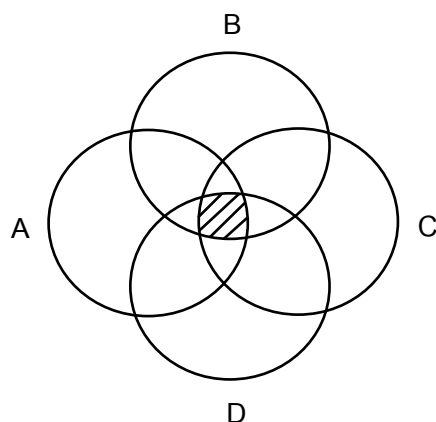

图 2.3 原型范畴理论的分类法

从上图中可以看出，成员 A、B、C 和 D 代表着不同的范畴。范畴之间可能会互相重叠，一个范畴内成员之间的地位不平等，而不重叠的范畴内的成员是范畴中最有代表性，因为最能显示出大部分成员的属性，即“原型/典型成员 (prototype)” (Supatra Jirananthanaporn 等, 2556:8-9)。

原型范畴理论认为范畴是由其中的典型成员即原型决定和赋予特征的，是一种原型范畴。这种范畴是由于原型相似性的成员构成。同时，范畴有一定的结构，典型成员（原型）处于中心，非典型成员处于边缘位置，范畴的界限有时是模糊的 (fuzzy boundary)。

范畴的划分可以帮助语言学习者对概念的系统认知。我们可以利用原型范畴理论来对多义词的词义进行研究，并揭示其共同属性。

2.1.6 辐射概念模型 (Radial Conceptual Model)

莱考夫 (Lakoff, 1987 转引自 Ravin and Leacock, 2003:19) 在认知模型理论的考察中提出了“中心与边缘图式”。该图式基于人的躯体和手足等身体基础的原始体验，范畴结构是由中心成员 (central member) 和边缘成员 (peripheral member) 构成的抽象结构。

第三章

汉语含“打”词汇的意义和用法研究

本文的研究内容仅限于汉语中含有动词“打”的词或短语中，与其含义接近的“击”、“敲”不作为本文的研究内容，除非这二者出现在含有动词“打”的词或短语中。

3.1 汉语含“打”词汇的意义和使用语境

通过此前的研究，笔者将汉语“打”用作动词的含义汇总如下：

表 3.1 汉语动词“打”的含义

1. 用手或器具撞击物体： 如：打门，打鼓	2. 器皿，蛋类等因撞击而破碎： 如：碗打了，鸡飞蛋打
3. 殴打，攻打： 如：打架，打援	4. 发生与人交涉的行为： 如：打官司，打交道
5. 建造，修筑： 如：打坝，打墙	6. 制造（器物，食品）： 如：打刀，打家具
7. 搅拌： 如：打馅儿，打糰子	8. 捆： 如：打包裹，打铺盖卷儿
9. 编织： 如：打草鞋，打毛衣	10. 涂抹，画，印： 如：打蜡，打墨线
11. 揭，凿开： 如：打开盖子，打井	12. 举，提： 如：打旗子，打灯笼
13. 放射，发出： 如：打雷，打电话	14. 付给或领取（证件）： 如：打介绍信
15. 除去： 如：打旁杈	16. 舀取： 如：打水，打粥
17. 买： 如：打油，打酒	18. 捉（禽兽等）： 如：打鸟，打鱼
19. 用割，砍等动作来收集： 如：打柴，打草	20. 定出，计算： 如：打主意，打草稿
21. 做，从事： 如：打杂儿，打游击	22. 做某种游戏： 如：打球，打扑克
23. 表示身体上的某些动作： 如：打手势，打嗝儿	24. 采取某种方式： 如：打官腔，打比喻
25. 定（某种罪名）： 如：他曾被打成右派	

研究发现，本研究中所涉及的汉语含“打”的词汇均为 2 个或 2 个以上的音节，例如：打击，击打、打火，打交道，打成一片，不打不成器等，其中又以双音节词为主要的组成部分。根据“打”在词语中所处的位置，可以将其分成以下两种形式：1) “打+X”，“打”出现在第一个音节的位置，例如：打败、打印、打气；2) “X+打”，“打”出现在第二个音节的位置，例如：攻打，鞭打，宽打等。

这两种类型的含“打”词汇又可以进一步地细分为以下三种结构类型：

表 3.2 汉语含“打”双音节词汇结构类型

类型一：“打+X”	类型二：“X+打”
1) “打” + 名词 如：打针，打胎，打圈圈（儿）	1) 名词 + “打” 如：鞭打，鬼打，双打
2) “打” + 动词 如：打扫，打射，打算	2) 动词 + “打” 如：拍打，敲打，猜打
3) “打” + 形容词 如：打粗，打青，打散	3) 形容词 + “打” 如：毒打，乱打，痛打

从短语的结构类型的角度进行分析，汉语含“打”词汇有两种结构类型：1) “打”在词汇中居于中心地位，前面的动词或语素充当前缀，作状语，构成状中结构的偏正短语，例如：乱打，猛打等；2) “打”在词汇中与前面的语素处于平等的位置，从而构成并列结构的联合短语，例如：击打，殴/欧打等。如下表：

表 3.3 汉语含“打”双音节词汇结构类型二：“X+打”

偏正结构	并列/联合结构
如：鞭打，抽打，猜打，诊打	如：追打，逼打，拷打，冲打

3.2 汉语含“打”词汇的原型义和引申义

基于 Tyler 和 Evans (2003) 的原则性多义 (principled polysemy) 理论 (即“词义标准 (meaning criterion)”、“概念阐述标准 (concept elaboration criterion)”、“语法标准 (grammatical criterion)”这三条原则作为区分各个词义的标准)，结合 3.1 段所列举的汉语含“打”词汇的语义，可以把汉语“打”的词汇的含义分成以下 12 组：

3.2.1 汉语含“打”词汇的原型义

对于汉语动词“打”的含义人们首先想到的是“打、捶、敲、拍”等。这一点跟泰国学者 R-tee Rungsiwuttapond (2556:124) 的研究相一致, 如下:

“打”的本义是指“用手或手中器具撞击目标”,
而且还可以表示与泰语中有相同概念的“敲打”、
“拳打”和“拍打”。

为此, 笔者将“打、捶、敲、拍”等定义为汉语动词“打”的源域(source domain)的原型义, 举例说明如下:

1. 他总寻衅闹事, **打**人骂人。
2. 我猛然站起身, 踢开小板凳, 用手**捶打**面前一棵树的树身。
3. 晒时他要用木棍**敲打**, 把地毯里的灰尘弹出。
4. 海明威竟用手背**抽打**她一个耳光。
5. 丹巴刚一转身, 却被棕熊**打**了一掌。
6. 为什么鸟类飞行时要**拍打**翅膀, 而飞机的机翼却可以固定不动?

从上面的例句 1-6 可以看出, 汉语含“打”词汇均具有如下特征: 处于句子主语位置的人或物作为“打”这个动作行为的发出者(施事)都是有生命的; 用手或手中器具“击中”处于宾语位置的“目标”——动作行为的接受者(受事)。

“打”这一动作行为的施事可以是生物也可以是非生物, 人类可以通过隐喻, 将非生物的动作行为赋予人性, 换言之, 使用比喻的方式将非人的事物拟人化, 如成语“风吹雨**打**”以及例句 7 中的“寒风**打**脸”。

7. 刺骨的凛冽的寒风**打**在她的脸上。

综上所述, 汉语动词“打”的源域的原型义除了可以表示“to hit”或“to strike”之外, 还可以表示与其有相同概念的“捶打、拍打、拳打、敲打、相碰/相撞”等含义。此外, 笔者将汉语动词“打”的原型义概括为以下三个方面:

- [+ 用手或手中器具]
- [+ 单向发力]
- [+ 两者相接触或碰撞]

而上述三个属性将作为本研究的判断汉语动词“打”原型义与引申义关系的主要依据标准。

3.2.2 动词“打”的“攻打、殴打、战斗、攻击”义

8. 童建华下车对工程车上人员进行辱骂，后杜辉亦加入，双方发生**厮打**。
9. 关羽**攻打**樊城时，被毒箭射中右臂。

从上面的 8-9 例句中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出的“攻打、殴打、战斗、攻击”义等义项。

10. 手中货币的购买力会下降，同时股票市场也会**受到沉重打击**。
11. **打假**绝对不能**假打**，要真打，有了真凭实据，就要穷追不舍，一打到底，决不手软。

从例句 10 可以看出，汉语动词“打”除了可以用于具体的事物之外，还可以通过隐喻的方式应用到其他的事物之上。而由“打+形容词或动词”格式构成的词汇则可以用来指“打击与镇压与非法活动有关的人群、物体行为或行动。”如：“打假”、“打黑”、“打拐”、“打骗”等等。

此外，汉语动词“打”出现在“打游击（战）、打仗、打官司”等词汇中，除了含有“攻打、殴打、战斗、攻击”等义项之外，还可以与“打”的其他义项相联系或有交叉，笔者将在后续章节中（3.2.10 和 3.2.11）予以详尽的论述。

综上所述，汉语动词“打”的“攻打、殴打、战斗、攻击”等义项具有原型义中的其中一个属性，即“两者相接触或碰撞”，而“用手或手中器具”的属性则不能清楚地看到。至于“单向发力”的属性，可以分成两种情况，1）“打”的“攻打、攻击(attack, charge)义”具有“单向发力”的属性，而 2）“打”的“打架、战斗(fight, battle)义”则可能是由两个或两个以上发力，也有可能是单向发力。

3.2.3 动词“打”的“割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义

12. 她除了种地之外，一有空就扛着斧头上山去**打柴**。
13. 这套瓷器不要**打散**了。

- 14. 他在客厅玩球，不小心**打碎**一只花瓶。
- 15. 这一击**打断**了他的手臂。

从上面的 12-15 例句中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出的“割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义等义项。除了例句 12 中的“打柴”属于动宾结构的短语之外，例句 13、14、15 中的“打散”、“打碎”和“打断”等作为句子中谓语部分的主要动词也均属于动补结构的短语。此外，在“打柴”、“打断”中“打”除了含有“割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义之外，还与“打”的其他义项相联系或有交叉，笔者将在后续章节（3.2.4 和 3.2.11）中予以详尽论述。

此外，包含“割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义等义项的词语，例如：“打破”、“鸡飞蛋打”等。

表 3.4 动补结构“打破”的例子

宾语是具体的、摸得着的事物	宾语是抽象的、摸不着的事物
(a) 我 打破 了 杯子 。	(b1) 这次校运会上他 打破 了一项 省纪录 。 (b2) 职工中也有一些人不愿意进行改革，他们怕 打破铁饭碗 ，害怕竞争，怕失去自己的既得利益。

从上面的例句可以看出，动补结构的含“打”词汇“打破”既可以用于具体事物，如：杯子；也可以用于抽象事物，如“省记录”。当“打”的宾语是具体的、摸得着的事物时，其原型义的三个属性会比抽象的、摸不着的事物更能清楚地看到。换言之，在例子（a）中，“打破”仍然具有原型义的三个属性，即“用手或手中器具+单向发力+两者相接触或碰撞”；而在例句（b）中，虽然原型义的其中两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在（这里所谓的“碰撞”是指“新、旧省纪录之间的碰撞”）。

3.2.4 动词“打”的“搅拌、捆绑、包、用割/砍动作来收集”义

- 16. 详细讲解**打馅**、和面以及包饺子的手法
- 17. 加入鸡蛋，橙汁和橙皮末**搅打**均匀。
- 18. 现在越来越多的人把吃剩的饭菜**打包**。

从上面的例句 16-18 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出的“搅拌、捆绑、包、用割/砍动作来收集”义等义项。无论是“打馅儿”还是“搅打”等均是不同状态的事物混合在一起。而在上文中出现的“打柴”和“打草”也可以划归在该范畴，因为在现实中当我们把柴或草砍或割下来后也会把它们收集起来、放在一起。笔者认为该范畴的成员都具有“打”原型义的三个基本属性。

19. 他是个很容易和学生**打成一片**的老师。

此外，例句 19 中的“打成一片”也被认为是该范畴的成员，含有“融为一体”意思。由于将抽象概念，即“老师和学生之间的感情”比喻成具体真实的事物，因此这里“打”原型义的其中两个属性，即“用手或手中器具”和“单向发力”不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

3.2.5 动词“打”的“除掉、切断、停止、减少”义

20. 精心施肥浇水，修枝**打杈**。

21. **打胎**对女孩的伤害到底有多大？

22. 汽车突然**打住**了。

23. 天气转暖了，羊毛衫开始**打折**了。

从上面的例句 20-23 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出的“除掉、切断、停止、减少”义等义项。无论是“打杈”、“打胎”、“打住”或“打折”等都具有动词“打”的原型义的三个基本属性。此外，在例句 23 中的“打折”一词除了含有“减少”义之外，还与后文中的“购买”义有联系，具体内容，笔者将在后续文章中（3.2.9）予以详尽说明。

除此之外，“打掉”和“打消”也含有“除掉、切断、减少”义，所以可以划归同一范畴。当“打消”的宾语是抽象的事物（如“念头”、“计划”）时，虽然原型义的其中两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

3.2.6 动词“打”的“制造、生产”义

24. 解决黄河泥沙和黄河流域水土流失的有效办法是**打坝**。

25. 他们**打出**的剑，剑刃锋利，寒光逼人。

26. 除了做成首饰和硬通货，人们还用黄金**打造**了下面几样古怪的东西。

从上面的例句 24-26 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出的“制造、生产”义等义项。例句中的“坝”、“剑”和“古怪的东西”都是通过“打”这一动作行为生产、制造出来的。

27. **打草鞋**这门传统手艺也渐渐淡出了人们的生活。

28. 深夜里我还看见妈妈在客厅里面一面**打毛衣**一面看电视。

29. 让头发吹干了，明天早上再**打辫子**。

从上面的例句 27-29 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出使用“编织”、“针织”等方法进行“制造、生产”草鞋、毛衣和辫子等。

30. 接下来，就开始“**打格子**”。

31. 磨光**打蜡**这片硬木地板。

32. 我的护照上**打**了好多**戳子**，说明我去过哪些国家。

从上面的例句 30-32 中，我们可以清晰地看出，人们不仅可以通过“打”、“针织”、“编织”等形式进行“生产”、“制造”，还可以通过“绘画”、“印刷”和“冲压”等方法进行“生产”和“制造”。

纵观例句 24-32 中的含“打”词汇，都具有“制造”、“生产”的含义，一般会带“结果宾语”；区别在于制造、生产的方式不同。笔者认为该范畴的成员都具有“打”原型义的三个基本属性。

除此之外，“打网”、“打基础”以及“不打不成器”也含有“制造、生产”义，所以可以划归同一范畴。在“不打不成器”一词中，运用比喻的手法来喻指通过“打”的方式来使少年儿童成才（原是指“不经过打磨就不能成为有用的器物”）。由于将抽象概念比喻成具体真实的事物，因此这里“打”原型义的其中两个属性，即“用手或手中器具”和“单向发力”不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

3.2.7 动词“打”的“钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）；释放/传递”义

33. 敏感肤质**打耳洞**一定要小心。

34. 医生要他住院，他只接受**打针**吃药，照样上班、加班。

35. 我是怕你被子弹**打穿脑袋**。

36. 当一切就绪后，他们立刻着手**打井**。

从上面的例句 33-36 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出“钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）；释放/传递”义等义项。

例句 34 中的“打针”一词是指将“针”插入人体，然后将注射器内的液体注入到人的身体当中；例句 38 中的“打电报”一词则是指通过手指敲击代码从而“传递”相关的信息。笔者认为该范畴的成员都具有“打”原型义的三个基本属性。

37. 他如果再持续高烧不退，恐怕就要送医院**打点滴**了。

38. 你到达时请**打电报**给我。

此外，“打雷”一词也可以划归同一范畴，但是跟例句 33-38 中的词语都不同，打雷的现象所发出的是“电荷”。虽然原型义的其中两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

3.2.8 动词“打”的“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义

39. 当时，秦淮河两岸及主要街道旁有上千盏这样的明角灯，行人在这些地方夜行不用**打灯笼**。

40. 今天没有下雨，可街上还有很多人**打伞**了。

41. 她**打开了**百叶窗，向外俯视着村里房子的屋顶。

42. 请把收音机**打开**。

43. 这个轮胎越来越瘪了，我来给它**打气**。

从上面的例句 39-43 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义等义项。无论是“打灯笼”、“打伞”、“打开”，还是例句 43 中的“打气”仍然具有汉语“打”范畴的三个基本属性。

另外，“打气”一词还可以通过隐喻的方式来表达“鼓动、鼓励”的义项，如下文第 44 句所示。

44. 如果你以后需要什么鼓励的话尽管告诉我，我很乐意给你**打打气**。

虽然在“鼓动，鼓励”这一义项中我们不能清楚地看到“用手或手中器具”和“单向发力”的属性，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

3.2.9 动词“打”的“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义

- 45. 打鱼的不离水边，打柴的不离山边。
- 46. 为解决食物问题，一些男孩子去森林**打猎**，而女孩子则去采摘野菜。
- 47. 我和她所做的一切努力，难道都是竹篮**打水**一场空。

从上面的例句 45-47 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义等义项。而这些动作都使目标（“鱼”、“野生动物”、“水”）从原来的地方转移到另外一个地方。只不过，例句 47 中，“**竹篮打水**”的字面意义(literal meaning)是指“用竹子做出来的篮子去舀水”，而这里则被用来喻指“白费力气，没有效果，劳而无功”。

- 48. 八九岁的陈序富就常帮母亲拿鸡蛋换盐或者**打酱油**。
- 49. 见她这般热情奔波，我真有点过意不去，便**打赏**一点小费给她。
- 50. 星期天，妈妈**打发**我去买菜。

研究发现，“打酱油”、“打酒”、“打醋”等词语反映了中国社会在特定时期的生活状况（以前的酱油都是零买零卖，自己拿着瓶子去商店，要多少，人家就给称多少。）由于购买酱油的时候，要先把酱油“舀取”后装入瓶中，因此，“打”的“舀取”义跟“购买”义有着紧密的联系，包括其他动作，如“交换(exchange)”和“分配(allot)”。至于例句 49 和 50 中的“打赏”和“打发”，虽然其意思与例句 45-48 中的“打鱼”、“打猎”、“打水”以及“打酱油”的意思大不相同，但是这些动作同样使目标（“小费”、“我”）从原来的地方转移到另外一个地方。因此，笔者认为动词“打”的“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义等义项应该被划归同一范畴。

此外，“打折”这个词在上文第 3.2.5 条中被归类为“除掉、切断、停止、减少”义范畴，但由于该词语经常和买卖有关，如“那家商店**打折**出售所有的服装”。因此，笔者认为也应该将其划归到“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义范畴。

“打”的“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义等义项仍然具有原型义的三个属性。尽管在“打折”、“打发”等词语中不能清楚地看到“用手或手中器具”和“单向发力”的两个属性，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的这一属性仍然存在。

3.2.10 动词“打”的“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义

- 51. 他是在办公室**打杂**的小男孩。
- 52. 大海，到底你是矿上**打粗**的，连一点大公馆的规矩也不懂。
- 53. 娶了媳妇，就有了个**打里打外**的帮手。
- 54. 他给记者**打比方**说，他和那些失母孩子，就像野草一样生长在贫瘠的黄荆乡山间。

从上面的例句 51-54 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上（经过“语义虚化(semantic bleaching)”）引申出“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义等义项。例句 51 中的“打杂”是指“做杂事，如拖地、擦桌子”；例句 52 中的“打粗”是指“干粗活，即费力的工作”；例句 53 中的“打里打外”是指“又要管家里的事，又要对付外面的事”；例句 54 中的“打比方”则是“通过比喻的修辞方法来说明事物特征的一种方法”。

此外，在文章第 3.2.2 段中的“打游击（战）”一词不仅属于“攻打、殴打、战斗、攻击”的范畴，同时还属于该范畴，因为也具有“进行”或“采取某种方式”的含义。

- 55. 警察**打手势**示意叫人们离开出事地点。
- 56. 我从恶梦中醒来，吓得直**打冷战**。
- 57. 不要这么大声**打嗝**，那样不礼貌。

此外，从上面的例句 55-57 中可以看出，“打手势”、“打冷战”和“打嗝”都表示身体上的某些动作：“打手势”跟人的手部动作有关；“打冷战”则是身体由于寒冷或害怕突然地颤动一两下；“打嗝”则是把胃里的空气排出体外。

从上面的例句 51-57 中可以看出，由于动词“打”的意义不断虚化，以致含有与泛义动词“弄或做(do)”相似的义项。因此，其所能搭配的词语增多，所表示出的意思更加不同，因而使各个成员（义项）具有不同的原型性/典型性，特别

是“用手或手中器具”和“单向发力”的两个属性不明显，而“两者相接触或碰撞”的这一属性仍然存在。

3.2.11 动词“打”的“参与（玩；沟通、交流、来往）”义

58. 泛指现今各种用手**打**的球类运动。通常指**篮球、排球、乒乓球、羽毛球**等。

59. 今天小编就为大家介绍一下**小军鼓打法**。

60. 我们喜欢在新公园碰面**打牌**和下象棋。

从上面的例句 58-60 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出动词“打”的“参与（玩；沟通、交流、来往）”义等义项。笔者认为“玩”这个词传达了与“参与或涉及用力/努力（练习）”相关的含义，而“沟通、交流、来往”则传达了与某些语言或动作相关的含义。此外，无论是“参与者”和/或“交流者”可以是单方面的(unilateral)或非单方面的(non-unilateral)。当动词“打”作“玩”解时，不仅可以与运动名词和打击乐器名词搭配，而且还可以与其他活动名词搭配。

61. 我跟他**打招呼**，他没答理我。

62. 你有没有向老师**打我的小报告**？

63. 教育和旅行使他善于与各种各样的人**打交道**。

如例句 61-63 中的“打招呼”、“打小报告”和“打交道”，传达了与某些语言或动作相关的含义。

此外，在前文的第 3.2.2 章节中出现过的“打嘴仗”、“打官司”和第 3.2.3 章节中出现过的“打断”经常与使用语言或行为进行沟通和交流，因此笔者将其划归到“参与（玩；沟通、交流、来往）”的语义范畴。

综上所述，当动词“打”传达了与“参与或涉及用力/努力（练习）”相关的含义时，笔者认为其原型义的其中一个属性，即“两者相接触或碰撞”仍然存在，而另外两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）是否能清楚地被看到主要取决于动词“打”的宾语形式（具体或抽象事物）；当动词“打”传达了“沟通、交流、来往（与某些语言或动作相关的含义）”时，虽然原型义的其中两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

3.2.12 动词“打”的“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义

- 64. 我没有**打分**，因为我没法**打分**。
- 65. 焦急也没有用，先观察一阵子再做**打算**吧！
- 66. 他们**打定主意**第二天一早动身。
- 67. 爷爷曾被**打成**“右派”，在逆境中度过了二十年。
- 68. 你还想瞒着我，**打量**我不知道？

从上面的例句 64-68 中，我们可以清晰地看出，汉语动词“打”在其原型义的基础上引申出动词“打”的“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义等义项。汉语动词“打”已经从动作动词扩展到与逻辑思维活动有关。

综上所述，动词“打”的“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义都不能看到其原型义的三个属性，特别是“用手或手中器具”的属性，因为这些逻辑思维活动都是以脑思考为主的。

因此，笔者将动词“打”原型义和引申义的关系概括如下：

表 3.5 动词“打”原型义和引申义的关系

语义		用手或 手中器具	单向发力	两者相接触 或碰撞
动词“打”的原型义 “打、捶、敲、拍”义	施事者是有生命的 (人和动物)	✓	✓	✓
	施事者是没有生命的	✗	✓	✓
动词“打”的“攻打、 殴打、战斗、攻击”义	“攻打、攻击”义	✓/ ✗	✓	✓
	“打架、战斗”义	✓/ ✗	✓/ ✗	✓
动词“打”的“割、砍； 使其破裂、分散（与其他 部分或整体分开）”义	目标是具体的、摸得着 的事物	✓	✓	✓
	目标是抽象的、摸不着 的事物	✗	✗	✓
动词“打”的“搅拌、 捆绑、包、用割/砍动作 来收集”义	目标是具体的、摸得着 的事物	✓	✓	✓
	目标是抽象的、摸不着 的事物	✗	✗	✓

动词“打”的“除掉、切断、停止、减少”义	目标是具体的、摸得着的事物		✓	✓	✓
	目标是抽象的、摸不着的事物		✕	✕	✓
动词“打”的“制造、生产”义	通过“打”、“针织”、“编织”、“绘画”、“印刷”和“冲压”等方法进行“生产”和“制造”	没有使用修辞手法	✓	✓	✓
		使用修辞手法	✕	✕	✓
动词“打”的“钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）；释放/传递”义	“钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）”义		✓	✓	✓
	“释放/传递”义	目标是具体的、摸得着的事物	✓	✓	✓
		目标是抽象的、摸不着的事物	✕	✕	✓
动词“打”的“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义	目标是具体的、摸得着的事物		✓	✓	✓
	目标是抽象的、摸不着的事物		✕	✕	✓
动词“打”的“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义	“捕捉/狩猎/寻找、舀取”义		✓	✓	✓
	“舀取-购买”义		✓/ ✕	✓/ ✕	✓
	“奖赏、派（出去）”义		✓/ ✕	✓/ ✕	✓
动词“打”的“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义	“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式”义		✓/ ✕	✓/ ✕	✓
	“表示身体上的某些动作”义		✓/ ✕	✓/ ✕	✓
动词“打”的“参与（玩；沟通、交流、来往）”义	“玩”义		✓/ ✕	✓/ ✕	✓
	“沟通、交流、来往”义		✕	✕	✓
动词“打”的“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义			✕	✕	✕

总而言之，笔者通过对汉语动词“打”的原型义及其相关词汇中的引申义的研究发现，汉语动词“打”的大部分的引申义都会和原型义“打、捶、敲、拍”等有关联，而这种关联是指范畴成员依据具有该范畴所有特性（也就是原型义的三个属性，即“用手或手中器具+单向发力+两者相接触或碰撞”）的多寡，具有不同的原型性/典型性。在同一语义范畴中，并不是所有的成员都具有这些属性，因为同一范畴的成员不是由共同属性决定的，而是由家族相似性决定的（郭奇军, 2009: 48）。此外，相邻范畴可能会互相重叠，一个范畴内成员之间的地位不平等，而不重叠的范畴内的成员是范畴中最有代表性，因为最能显示出大部分成员的属性。

第四章

泰语含“ti”词汇的意义和用法研究

本文的研究内容仅限于泰语中含有动词“ti”的词或短语中，与其含义接近的“ทุบ”、“เคาะ”不作为本文的研究内容，除非这二者出现在含有动词“ti”的词或短语中。

4.1 泰语含“ti”词汇的意义和使用语境

在《泰国皇家学会词典》(2554)中动词“ti”的义项包括：

表 4.1 泰语动词“ti”的含义

动词；用手或木头抽打：～孩子 ～刀，轻轻地拍打：～肚子。
动词；打制：～舀水器 ～僧钵。
动词；打成薄片：～金。
动词；使其发出声音：～钟。
动词；压制，盖（图章）：～印 ～烙印。
动词；搅拌，将藤拧紧成一根绳。
动词；规定，估（价）。
动词；出牌。
动词；放风筝。

研究发现，本研究中所涉及的泰语含“ti”的词汇均为 2 个或 2 个以上的音节，例如：“ตีจาก(tichak)”、“เคียนติ(khianti)”、“ตีฟุง(tiphung)”、“ตีทะเบียน(tithabian)”、“ตีชิงจิ้งราว(tichingwingrao)”。虽然泰语含“ti”词汇的数量没有汉语丰富，但是泰语含“ti”词汇双音节词的结构形式跟汉语相同，一共有两种，即“ti+X”，泰语“ti”出现在第一个音节的位置，例如：“ตีโต้(tito)”、“ตีปึก(tipik)”；“X+ti”，泰语“ti”出现在第二个音节的位置，例如：“โบยตี(boiti)”、“รุมตี(rumti)”。

在“ti+X”结构形式的双音节词汇中，泰语含“ti”的词汇同汉语一样可以分成以下三种类型。如下图所示：

表 4.2 泰语含“ti”双音节词汇结构类型一：“ti+X”

1) “ti” + 名词，如 ตีข่าว ตีฝั่ง
2) “ti” + 动词，如 ตีพิมพ์ ตีกลับ
3) “ti” + 形容词，如 ตีเสมอ ตีห่าง

在汉泰语含“打/ti”双音节词汇中，当“打/ti”出现在第二个音节位置时，二者词汇的结构关系不同。在偏正结构关系的词汇中，汉语含“打”词汇的修饰成分在前，中心语在后，泰语与之相反，中心语在前，修饰成分在后。而在并列结构关系的词汇中，词汇前后音节的权重相同，这一点跟汉语相同。

表 4.3 泰语含“ti”双音节词汇结构类型二：“X+ti”

偏正结构	并列/联合结构
如: เหยียนติ โปยติ ต่อยติ ตบติ	如: ไหลติ รุมติ ปุกติ เข้าติ

4.2 泰语含“ti”词汇的原型义和引申义

基于 Tyler 和 Evans (2003) 的原则性多义 (principled polysemy) 理论 (即“词义标准 (meaning criterion)”、“概念阐述标准 (concept elaboration criterion)”、“语法标准 (grammatical criterion)”这三条原则作为区分各个词义的标准)，结合 4.1 段所列举的泰语含“ti”词汇的语义，可以把泰语“ti”的词汇的含义分成以下 12 组：

4.2.1 泰语含“ti”词汇的原型义

泰国学者 Chutichol Aemdit (2551:112) 的研究中将泰语动词“打、捶、拍、敲”的含义界定如下：

- 动词“打”是指“用手或器具，用力很大”。
- 动词“捶”是指“用拳头或大型工具，用力最大”。
- 动词“拍”是指“用手掌或扁平状的器具，用力很大”。
- 动词“敲”是指“用指关节或器具，使其发出（有节奏的）声音”。

通过比较，笔者发现“打、捶、拍、敲”的含义跟泰国学者 R-tee Rungsiwuttapond (2556:124) 的研究具有相当的一致或相似性，因此在本研究中笔者将“打、捶、敲、拍”等定义为泰语动词“ti”的源域 (source domain) 的原型义，举例说明如下：

1. ถ้าเป็นลูกผม ผมตีตายเลย
tha pen luk phom, phom ti tai loei
若是我的孩子，我便打死他。

2. คนบางคน คุณสามารถ**ตี**เขาได้
khon bang khon, khun samat topti khao dai
有些人，你可以**打**。
3. พวกเด็กๆ ก็**เคาะตี**กาะมังไปตามภาษา
phuak dek dek ko khoti kalamang pai tam phasa
孩子们**敲打**着盆。
4. เขา**เขี่ยนตี**คนใช้ราวกับเป็นทาสในเรือนเบี้ย
khao khianti khonchai raokap pen that nai rueanbia
他如同**鞭打**奴隶一样地鞭打佣人。
5. พ่อเลี้ยงหัวร้อน**ทุบตี**ลูกเลี้ยงวัยขวบเศษเสียชีวิต
pholiang huaron thupti lukliang wai khuap set siachiwit
发火的继父**打死**了一岁多的继子/继女。
6. ได้ยินเสียงเจ้าตัวผู้**ตีปีก**พ๊ๆ แล้วก็ขันเสียงไล่ขึ้นอีก
daiyin siang chao tuaphu tipik phap phap laeoko khan
siang sai khuen ik
听见公**鸡拍打**翅膀，接着发出鸣叫声。

从上面的例句 1-6 可以看出，泰语动词“ti”这一动作行为的施事都是生物，包括人或动物，施事在句子中充当主语；施事用手或手中的工具用力“ti”在受事目标之上。此外，“ตีปีก”除了属于该义项范畴之外，同时还与其他义项相联系或有交叉，这部分的内容将在 4.2.10 章节中予以详细论述。

“ti”这一动作行为的施事可以是生物也可以是非生物，人类可以通过隐喻，将非生物的动作行为赋予人性，换言之，使用比喻的方式将非人的事物拟人化，如例句 4 中的“风**打**脸”。

7. นั่งมอเตอร์ไซด์ให้ลม**ตี**หน้าทั้งวัน
nang motivesai hai lom ti na thangwan
(我/他/她)整天骑着摩托车，让风吹**打**着脸。

综上所述，泰语动词“ti”的源域的原型义除了可以表示“to hit”或“to strike”之外，还可以表示与其有相同概念的“拍打、敲打、鞭打、捶打、相碰/相撞”等含义。此外，同汉语一样，可以将泰语动词“ti”的原型义概括为以下三个方面：

- [+ 用手或手中器具]
- [+ 单向发力]
- [+ 两者相接触或碰撞]

而上述三个属性将作为本研究的判断泰语动词“ti”原型义与引申义关系的主要依据标准。

4.2.2 动词“ti”的“攻打、殴打、战斗、攻击”义

8. ข้าศึก**ตอติ**เข้ามาถึงหน้าค่าย
khasuek toti khao ma thueng na khai
敌人**进攻**到兵营前。
9. ตชด.**ตี**ได้ทหารต่างชาติที่บุกเข้ามาให้พันชายแดน
tamruat trawen chaidaen tito thahan tangchat thi buk
khao ma hai phon chaidaen
边警**反击**攻进来的外军，将其赶出边境。
10. ผมขออย่างเดียวเท่านั้น อย่าเข้ามา**ตีรันฟันแทง**กันภายในหมู่บ้านก็แล้วกัน
phom kho yang diao thaonan, ya khao ma tiranfanthaeng
kan phainai muban ko laeo kan
我只求（你们）不要进村庄来（用武器）**打架**。
11. เคลื่อนกองทัพเข้า**โจมตี**ข้าศึก
khluean kongthap khao chomti khasuek
军队**进攻**敌人。
12. จนถึงวันที่สี่ พระนเรศวรทรงเข้า**ตีเมือง**จนสำเร็จ
chon thueng wanthi si Phra Naresuan song khao timueang
chon samret
直到第四天，纳瑞宣国王才**攻陷**该城。

从上面的例句 8-12 句中，我们可以看出，动词“ti”在其原型义的基础上引申出的“攻打、殴打、战斗、攻击”义等义项。此外，出现在“ตีได้”一词中的动词“ti”除了属于“攻打、殴打、战斗、攻击”义项范畴之外，同时还与其他义项相联系或有交叉，这部分的内容将在 4.2.11 章节中予以详细论述。

研究发现,“โจมตี”除了可以用于具体的事物之外,还可以用于抽象的事物之上。如例句 13 中的“泰铢”以及例句 14 中的“佛教和国家的主要机构”。

13. หนึ่งในเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยปี 2540 'พัง' อย่างราบคาบ คือ การโจมตีค่าเงินบาทจากบรรดา 'เฮดจ์ฟันด์'
nueng nai hetkan samkhan thi tham hai setthakit Thai pi
2540 'phang' yang rapkhap khue kan chomti kha' ngoen bat
chak banda 'hetfan'
佛历 2540 年导致泰国经济“崩溃”的关键事件之一是“对冲基金”对泰铢的冲击。
14. พระพุทธศาสนาและสถาบันหลักของชาติ ถูกคุกคาม ถูกโจมตีทั้งทางตรงและทางอ้อม
phraphutthasatsana lae sathaban lak khong chat thuk
khukham thuk chomti thang thang trong lae thang-om
佛教和国家的主要机构受到直接和间接的威胁、攻击。

此外,还有一些词汇,如“ตีถอยร่น”、“ตีฝ่า”也属于“攻打、殴打、战斗、攻击”义项范畴。而“ตีถอยร่น”除了属于该义项范畴之外,同时还与其他义项相联系或有交叉,这部分的内容将在 4.2.5 章节中予以详细论述。

跟 3.2.2 章节中汉语动词“打”的引申义相同,泰语“ti”的“攻打、殴打、战斗、攻击”等义项具有原型义中的其中一个属性,即“两者相接触或碰撞”,而“用手或手中器具”的属性则不能清楚地看到。至于“单向发力”的属性,可以分成两种情况,1)“打”的“攻打、攻击(attack, charge)义”具有“单向发力”的属性,而 2)“打”的“打架、战斗(fight, battle)义”则可能是由两个或两个以上发力,也有可能是单向发力。

4.2.3 动词“ti”的“使其破裂、分散(与其他部分或整体分开)”义

- 15.ลุงขายไอศกรีมถูกตีหัวแตกเลือดท่วม
lung khai aisakrim thuk ti hua taek lueat thuum
一个卖冰淇淋的大叔被打破了头,流了很多血。

16. 'หนุ่มหัวร้อน' อยากกราบขอโทษ 'นักเพาะกาย' อ้างป้องกันตัวเอาเหล็ก
ตีแขนหัก
'num huaron' yak krap khotot 'nakphokai' ang
ponkantua ao lek ti khaen hak
“头脑发热的年轻人”想向“健美运动员”道歉，（他）声称
之所以用铁杆打断（对方的）手臂是为了保护自己。
17. เมื่อวานกว่าทีมไทยจะตีไข่แตกได้ก็เกือบจะหมดครึ่งแรกแล้ว เล่นเอาใจหาย
นึกว่าจะไม่ได้สักแต้ม
mueawan kwa thim Thai cha ti khai taek dai ko kueap cha
mot khrueng raek laeo, len ao chai hai nuek wa cha
maidai sak taem
昨天，直到上半场（比赛）快要结束的时候，泰国队才打破僵局
（零分的局面）。让我担心以为连一分都得不到。
18. กองทัพข้าศึกถูกตีแตกกระเจิดกระเจิงไป
kongthap khasuek thuk ti taek krachotkrachoen pai
敌军被打得四处逃散。
19. สำหรับรางวัลนักแสดงนำหญิงดีเด่น ตกเป็นของ "ใหม่ เจริญปุระ" ผู้ตีบท
แตกกระจุก
samrap rangwan naksadaeng nam ying diden tok pen khong
'Mai Charoenpura' phu ti bottaek krachui
最佳女演员奖颁给了演技绝佳的“Mai Charoenpura”。

从例句 15-19 可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义。笔者认为，该义项都具有原型义的三个属性。

此外，例句 19 中的“ตีบทแตกกระจุก”一词反映出女演员绝佳的演技。除了属于“使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义项范畴之外，该词还与其他义项相联系或有交叉，这部分的内容将在 4.2.11 章节中予以详细论述。笔者认为，尽管“用手或手中器具”和“单向发力”的属性不明显，但是“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

4.2.4 动词“ti”的“搅拌、合并”义

20. ใส่น้ำตาล มัสตาร์ด เกลือ และพริกป่น **ตี**ด้วยความเร็วสูงประมาณ 30 วินาที
sai namtan mattat kluea lae phrikpon, ti duai khwamreo
sung praman 30 winathi
加入糖、芥末、盐和辣椒粉，快速**搅拌**约 30 秒。
21. **ตี**ไข่ขาวและไข่แดงยังไข่ให้กลายเป็นครีม
ti khaikhao lae khaidaeng yangngai hai klai pen khrim
如何把蛋清和蛋黄**打**成奶油状？
22. เถาวัลย์บางชนิดมีความแข็งแรงและทนทาน นำมา**ตี**เกลียวเป็นเชือก
ผูกมัดสัตว์ได้
thaowan bang chanit mi khwamkhaengraeng lae thonthan,
nam ma ti kliao pen chueak phuk lam sat dai
有些类型的藤蔓坚固耐用，可以用来**做**绳子绑住动物。
23. ขาย/ให้เช่าอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น 2 คูหา **ตี**ทะลุถึงกัน ทำเลดีมาก
khai/hai chao akhanphanit 4 chan 2 khuha ti thalu
thuengkan, thamle di mak
卖/租商厦，4 层楼，2 房（**打通合并**），地理位置优越。

从例句 20-23 可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“搅拌、合并”义。该义项表示“使对象或物品合并在一起”。无论是例句中的糖、芥末、亦或是蛋清、蛋黄等均是指将其混合成为一体。

此外，泰语的“ตีทะลุ(ถึงกัน)”除了属于该义项范畴之外，同时还与其他义项相联系或有交叉，这部分的内容将在 4.2.7 章节中予以详细论述。笔者认为，例句 20-23 中动词“ti”的“搅拌、合并”义项都具有原型义的三个属性。

4.2.5 动词“ti”的“除掉、切断、停止、减少”义

24. ฝ่ายสัมพันธมิตรยังคงดำเนินการรุกต่อไปในอิตาลีจนกระทั่งกองทัพเยอรมันถูก
ตีถอยร่นไปยังแนวป้องกันสุดท้าย
fai samphanthamit yang khong damnoenkan ruk topai nai
Itali chonkrathang kongthap Yoeraman thuk ti thoiron pai
yang naeo pongkan sutthai
盟军在意大利继续进攻，直到德军被**打退**至最后一道防线。

25. อ้อ พอเธอมีแฟนแล้วก็จะ**ติจาก**เพื่อนนั้นสิ
 o, pho thoe mi faen laeo ko cha ti chak phuean ngan si
 哦，你一旦有了男朋友就**离开**朋友了。

从例句 24-25 可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“除掉、切断、停止、减少”义。尽管“用手或手中器具”和“单向发力”的属性不明显，但是“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

此外，“ติจาก”除了属于该义项范畴之外，同时还与其他义项相联系或有交叉，这部分的内容将在 4.2.11 章节中予以详细论述。

4.2.6 动词“ti”的“制造、生产”义

26. รั้วระแนงไม่มีให้เลือกใช้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการ**ติระแนง**แนวตั้ง
 แนวนอน แนวเฉียง
 rua ranaeng mai mi hai lueak chai laklai rupbaep, maiwa
 cha pen kan tiranaeng naeotang naeonon naeochiang
 板条栅栏有多种款式可供选择，**垂直的**、水平的、倾斜的，
 （应有尽有）。
27. ยึดเอางาน**ตีหม้อ**เป็นงานเลี้ยงชีพ
 yuet ao ngan ti mo pen ngan liangchip
 以**打造罐子**为业。
28. กระโปรงผ้าลินินสีขาวพิมพ์ลาย**ติเกล็ด**รอบตัว
 krprong phalinin sikhao phim lai ti klet roptua
 白色亚麻印花**褶皱**长裙。
29. ลานจอดรถยนต์แห่งหนึ่ง**ติตาราง**แบ่งช่องเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านขนานจำนวน
 80 ช่อง
 lanchot rotyon haeng nueng ti tarang baeng chong pen
 rup siliam dankhanan chamnuan 80 chong
 在一个停车场上**画**了 80 个平行四边形的**格子**。

30. บริษัทต่างประเทศที่มีสาขาในกรุงเทพฯ จะส่งจดหมายเองโดย**ติดราประทับ**ของบริษัทตน และฝากส่งลงเรือไปยังสิงคโปร์

borisat tangprathet thi mi sakha nai Krungthep cha song
chotmai eng doi titra prathap khong borisat ton lae fak
song long ruea pai yang Singkhapo

在曼谷设有分公司的外国公司将自行寄送信函，**盖上**他们公司的**印章**并通过货船运往新加坡。

从例句 26-30 可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“制造”、“生产”义等义项。人们不仅可以通过“打”、“缝制”、“裁缝”等形式进行“生产”、“制造”，还可以通过“绘画”、“印刷”和“冲压”等方法进行“生产”和“制造”。

纵观例句 26-30 中的含“ti”词汇，都具有“制造”、“生产”的含义，一般会带“结果宾语”；区别在于制造、生产的方式不同。笔者认为该义项都具有原型义的三个属性。

此外，“ตีตราสาร”、“ตีรั้วล้อม”、“ตีกรอบ”也含有“制造、生产”义，所以可以划归同一范畴。而“ตีตราสาร”除了属于该义项范畴之外，同时还与其他义项相联系或有交叉，这部分的内容将在 4.2.9 章节中予以详细论述。

31. คุณสร้างความหวังในขณะเดียวกันคุณก็**ตีรั้วล้อม**ความหวังนั้น ถ้าจะหาผู้ชายที่สมบูรณ์แบบเปอร์เซ็นต์ตามที่คุณต้องการ บางทีชีวิตนี้ทั้งชีวิตคุณอาจไม่เจอเลยก็ได้

khun sang khwamwang naikhanadiaokan khun ko ti rua lom
khwamwang nan, tha cha ha phuchai thi sombun roi poesen
tam thi khun tongkan, bangthi chiwit ni thang chiwit
khun at mai choe loei kodai

你打造了希望，同时也为这个希望**打造了一副枷锁（围栏）**，如果要想找一个百分之百完美、如你所愿的男子，或许你这一辈子都找不到。

32. เราบ่นว่าไม่ชอบกรอบ แต่เราดันไป**ตีกรอบ**ให้ตัวเราเอง

rao bon wa mai chop krop, tae rao dan pai ti krop hai
tuarao-eng

我们抱怨说不喜欢条条框框，可我们偏偏设限将自己**框住**。

例句 31-32 中的“ตีรั้วล้อม”和“ตีกรอบ”均是借助隐喻的方式来实现的。众所周知，“围栏或框架”都是人们在头脑中抽象创造出来的。由于将抽象概念比喻成具体真实的事物，因此这里“ti”原型义的其中两个属性，即“用手或手中器具”和“单向发力”不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

4.2.7 动词“ti”的“穿透/穿过；释放/传递”义

33. พี่กำลังจะ**ตี**สายตะลैंปแก่ไปหาหนูพอดีเลย
 phi kamlang cha ti saitalaepkaep pai ha nu phodi loei
 我正要给你**打**电报呢。

从例句 33 可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“穿透/穿过；释放/传递”义。该义项中的“ตีสายตะลैंปแก่ไปหาหนูพอดีเลย”仍然具有原型义的三个属性。

此外，在 4.2.4 章节中出现的“ตีทะลุ”一词属于“搅拌、合并”的范畴，同时（若从本义的角度来看）该词还属于该范畴。

4.2.8 动词“ti”的“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义

34. การ**ตี**เข้าถือว่าเป็นอาวุธที่อันตรายและทรงพลังอาวุธหนึ่งของมวยไทย
 kan ti khao thuewa pen awut thi antarai lae songphalang
 awut nueng khong muaithai
膝踢被认为是泰拳中颇具危险、威力很大的攻击方式之一。
35. ช่างทอง**ตี**ทองได้บางราวแผ่นกระดาษ
 changthong ti thong dai bang rao phaenkradat
 金匠可以**打**出薄如纸的**金箔**。
36. ผู้หญิงคนนั้นชอบทำผม**ตีฟู**เหมือนหัวสิงโต
 phuying khon nan chop tham phom ti fu muean hua singto
 那个女孩喜欢**做爆炸式**的狮子头发型。

从例句 34-36 可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义。笔者认为该义项都具有原型义的三个属性。

此外, “ตีโป่ง”、“ตีแผ่”除了属于“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义项范畴之外, 还与其他义项存在着联系或交叉, 该部分内容将在 4.2.11 章节中予以详细地论述。

37. การ**ตีแผ่**ประเด็นปัญหาจริงที่ส่งผลต่อชีวิตของผู้คนในสังคมเกาหลีใต้
 kan ti phae praden panha ching thi songphon to chiwit
 khong phukhon nai sangkhom Kaolitai
揭露影响韩国社会人民生活的现实问题。

例句 37 中的“ตีแผ่”通过隐喻的方式加以使用, 将抽象概念(问题)比喻成具体真实的事物, 因此这里“ti”原型义的其中两个属性, 即“用手或手中器具”和“单向发力”不能清楚地被看到, 但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

4.2.9 动词“ti”的“捕捉/狩猎/寻找、盖章、购买、发(回来)”义

38. เข้าสู่เดือนห้าของทุกปี พวกผมกับลุงๆ จะรวมตัวกันเพื่อเตรียมตัวไป**ตีผึ้ง**
 khaosu duean ha khong thuk pi, phuak phom kap lung lung
 cha ruamtua kan phuea triamtua pai ti phueng
 每年的五月, 我和叔叔们会聚在一起去**寻找并取回蜂巢**。
39. พ่อออกไป**ตี**อวนตั้งแต่เช้า ได้ปลามาพอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องพวกเราได้อีกวัน
 pho ok pai ti-uan tangtae chao, dai pla ma pho liangpak
 liangthong phuakrao dai ik wan
 爸爸早上出去**打鱼**(用拖网捕鱼), 捕来的鱼足够再养活我们一天。
40. ประชามติวาระ 3 นั้น เป็นการ**ตี**ปลาน้ำไซ ใช้วิธีคาดการณ์เอาเองเพื่อมา
 โจมตี ส.ว. โดยที่ยังไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น
 prachamati wara 3 nan pen kan tiplanasai, chai withi
 khatkan ao eng phuea ma chomti samachikwuthisapha doi
 thi yang mai mi hetkan arai koet khuen
 第三次公投**受到阻碍**, 在没发生任何事件的情况下, 就用自己的猜测来攻击参议员。

从例句 38-40 中我们可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“捕捉/狩猎/寻找、盖章、购买、发（回来）”义。而这些动作都使目标（“蜂巢”、“鱼”）从原来的地方转移到另外一个地方。只不过，例句 40 中，“ตีปลาหน้าไซ”的字面意义(literal meaning)是指“用竹篾编制的捕鱼笼子去捕鱼”，而这里则被用来喻指“说的话或做的事使别人本来进行得好好的事情搞砸了”。

41. ก่อนขึ้นรถไฟไปตีตั๋วก่อนนะ
kon khuenrotfai pai ti tua kon na
上车前，（我）先去买票。
42. ตั๋วที่นั่งเต็มหมดแล้ว เขาจึงต้องตีตัวยืนเพื่อชมคอนเสิร์ต
tuanang tem mot laeo, khao chueng tong ti tuayuen phuea
chom khonsoet
演唱会的坐票已售完，所以他必须买站票。
43. เด็กที่สูงไม่ถึง 150 ซม. ต้องตีตั๋วเด็ก
dek thi sung mai thueng 150 sentimet tong titua dek
身高不到 150 厘米的儿童必须买童票。
44. ระยะเวลาในการติดราสารนับจากวันทำสัญญานั้นภายใน 15 วัน นับวันหยุด
ด้วยไหมคะ
rayawela nai kan ti trasan nap chak wan thamsanya nan
phainai 15 wan nap wanyut duai mai kha
自合同签订之日起，15 日内缴纳印花税，这 15 天包括节假日
吗？
45. ขัยการติกลับสำนวนฟ้อง "กระดิก" ให้การเท็จ สั่งตำรวจสอบเพิ่ม
aikan ti klap samnuan fong ‘Kratik’ haikanthet, sang
tamruat sop phoem
检察官驳回了案件，因为“Kratik”提供虚假证词，并且命令
警察对此进一步调查。

研究发现，在上述例句中出现的“ตีตั๋ว”等词语（如例句 42-43 中的“ตีตัวยืน”和“ตีตั๋วเด็ก”）反映了泰国社会在一定时期的生活情景（据说以前使用的门票是厚厚的纸板票，在车票上打印车站名称和价格，有各种颜色，但票面上没有注明旅行日期。当它需要出售时，工作人员将厚厚的车票放入日期戳机（也称为

厚票冲压机），以标记出发日期，这是“订票”的起源）。从这里可以看出“ti”与“制造、生产（通过“绘画”、“印刷”和“冲压”等方法）”义项的联系，后来由于“ตีตั๋ว”即意味着车票的“出售”因此就具有了“购买”义项，包括其他动作，如“交换(exchange)”和“分配(allot)”。而例句 44 中的“ตีตราสาร”也同样包含着“购买-交换”的动作。至于例句 45 中的“ตีกลับ”，虽然其意思与例句 41-44 中的“ตีตั๋ว”、“ตีตั๋วขึ้น”、“ตีตั๋วเด็ก”以及“ตีตราสาร”的意思大不相同，但是这个动作同样使目标（“案件”）从原来的地方转移到另外一个地方。因此，笔者认为动词“ti”的“捕捉/狩猎/寻找、盖章、购买、发（回来）”义等义项应该被划归同一范畴。

此外，在“ตีกลับ”中出现的动词“ti”既含有“捕捉/狩猎/寻找、盖章、购买、发（回来）”之义；同时还与其他义项存在着联系或交叉，这部分内容将在后续的 4.2.11 章节中予以详细地论述。

纵观例句 41-44 中的含“ti”词汇，笔者认为，这些词语均具有原型义的三个属性。至于例句 45 中的“ตีกลับ”，尽管“用手或手中器具”和“单向发力”的属性不明显，但是“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

4.2.10 动词“ti”的“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义

46. กระบะหัวร้อนตีคู่ตะโกนด่ารถบรรทุกแซงขวา

kraba huaron ti' khu takon da rotbanthuk chae khwa
发火的皮卡车（的驾驶人）和卡车并排行驶，大声指责对方在右边（快车道）开慢车。

47. มั่นใจช่วงเวลาที่เหลือจะทำให้ได้คะแนนนิยมตีขึ้นแม้เป็นมวยรอง

manchai chuangwela thi luea cha thamhai dai khanaen
niyom ti' tuen mae pen muai rong
（我/他/她）相信在剩下的时间里（自己）的人气会上升，情况会好转起来，即使（自己）目前处于劣势。

48. ตีวโปทางซ้าย

ti wao pai thang sai
（我/他/她）放风筝，使其向左飞。

49. เมื่อใดก็ตามที่มีผู้เล่นจั่วเอียวจากกอง ผู้เล่นคนนี้สามารถจะ**ตีไฟ**ลงมา
"กินล้มเอียว"
mueadai ko tam thi mi phulen chua iao chak kong, phulen
khon ni samat cha ti phai long ma "kin lom iao"
每当玩家从牌堆中抽牌时该玩家可以**出牌**来“吃”（以赢牌）。
50. สาวสุดแสนเข้า**ตีสนิท**ช่วยดูแล 2 ตายายเกษียณอายุราชการ แล้วใช้แอป
ธนาคารโอนเงินเข้าบัญชีตัวเองกว่า 3 ล้านบาท
sao sut saep khao ti' sanit chuai dulae 2 ta yai kasian-
ayu ratkan laeo chai aep thanakhan onngoen khao banchi
tua-eng kwa 3 lan bat
坏女人**故意靠近**两个退休的老爷爷、老奶奶，假意照顾他们，
然后使用银行 app 将超过 300 万泰铢的资金转入自己的帐户。
51. รุกน้ำเมาส่ง 60 ยี่ห้อ**ตีตลาด**
ruk nammao song 60 yiho ti talat
把 60 个品牌的酒**打入市场**。

从例句 46-51 可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义项。例句 46 中的“ตีคู่”是指“皮卡车的驾驶人先追上那辆卡车，再减速和卡车并排行驶，为的是骂对方一顿”；例句 47 中的“ตีคืน”是指“处于劣势的一方有信心在剩下的时间里能够扭转局势，提升自己的人气”。例句 46-47 中的“ตีคู่”和“ตีคืน”均表示“做、进行”之意，而例句 48-51 中的“ตีว่าว”、“ตีไฟ”、“ตีสนิท”和“ตีตลาด”则表示“采取某种方式”之意：例句 48 中的“ตีว่าว”是指“放风筝”，但又不同于“玩风筝”，因为这里更强调“靠技术操控风筝的飞行方向”；例句 49 中的“ตีไฟ”也不同于“玩牌”，因为这里更强调“靠技术来赢”；例句 50 中的“ตีสนิท”是指“通过靠近一对退休夫妇，以骗取他们的资金”；例句 51 中的“ตีตลาด”是指“通过将 60 个品牌的酒推进市场，使其进入了酒水市场的竞争当中，以赢得一席之地”。

此外，在“ตีว่าว”和“ตีไฟ”中出现的动词“ti”既含有“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”之义；同时还与其他义项存在着联系或交叉，这部分内容将在后续的 4.2.11 章节中予以详细地论述。

52. เขาทะเลาะกับภรรยา แต่กลับมา**ตีหน้า**ยักษ์ได้ผม
 khao thalo kap phanya tae klap ma ti nayak sai phom
 他和妻子吵架了，回来后却对我**摆出一副**不满意、怒气冲冲的
 样子。
53. ทำอะไรมาฉันรู้นะ ไม่ต้องมา**ตีหน้า**เซ่อเลย
 tham arai ma chan ru na, mai tong ma ti nasoe loei
 你做了什么，我都知道。你不要**装糊涂**。
54. คนอื่นๆ ที่ได้ยินเรื่องนี้พากันหัวเราะอหาย แต่เขา**ตีหน้า**ตาย
 khon uen uen thi daiyin rueang ni pha kan huarong ngohai,
 tae khao ti natai
 听到这话的其他人都在捧腹大笑，但他却**装作若无其事**。

在 52-54 例句中出现的含“ti”词语多与人体的姿势和行为，特别是面部表情有关。此外，在 4.2.1 章节中出现的“ตีปึก”一词不仅属于“打、捶、敲、拍”的范畴，同时还属于“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”的范畴，因为该词还可以用来喻指“高兴、欢呼雀跃的样子”。

在 46-54 例句中出现的含“ti”词汇的原型义进一步弱化，以致含有与泛义动词“弄或做(do)”相似的义项。因此，其所能搭配的词语增多，所表示出的意思更加不同，因而使各个成员（义项）具有不同的原型性/典型性，特别是“用手或手中器具”和“单向发力”的两个属性不明显，而“两者相接触或碰撞”的这一属性仍然存在。

4.2.11 动词“ti”的“参与（玩；沟通、交流、来往）”义

55. นอกจากจะต้องวิ่งทุกวันแล้ว คุณสมศักดิ์ยังต้อง**ตีแบดมินตัน**ทุกวันด้วย
 nokchak cha tong wing thukwan laeo, khun Somsak yang
 tong ti baetmintan thukwan duai
 Somsak 先生十分关注自身健康，每天除了要跑步以外，他还要**打羽毛球**。
56. บ้างเป่า**ตีกลอง** บ้างร้องรำทำเพลงเป็นที่เอิกเกริกคึกครื้น
 bang pao pi ti klong, bang rong ram tham phleng pen thi
 oekkarok khuekkhruen
 有的吹箫**打鼓**，有的唱歌跳舞，显得额外热闹。

57. ตอนนี้เขาต้อง**ตี**ว่าวหนี
 tonni khao tong ti wao ni
 现在他要**操控**风筝线，使其远离（其他风筝）。
58. ระวังไป**ตี**ไฟกับฝรั่งและคุณมีไฟตัว เอส (Ace) แต่ไปบอกฝรั่งว่า I have aids (เอ็ดส์)!
 rawang pai ti phai kap farang lae khun mi phai tua
 es(Ace), tae pai bok farang wa I have aids(et)
 小心和老外**打牌**的时候，你有 Ace，但告诉老外自己有 aids (艾滋病)！

从例句 55-58 中我们可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“参与（玩；沟通、交流、来往）”义等义项。研究发现，本小节中的动词“ti”和在 3.2.11 章节中出现的汉语动词“打”一样，“玩”这个词传达了与“参与或涉及用力/努力（练习）”相关的含义，而“沟通、交流、来往”则传达了与某些语言或动作相关的含义。此外，无论是“参与者”和/或“交流者”可以是单方面的（unilateral）或非单方面的（non-unilateral）。当动词“ti”作“玩”解时，不仅可以与运动名词和打击乐器名词搭配，而且还可以与其他活动名词搭配，至于在 4.2.10 章节中出现的“ตีว่าว”和“ตีไฟ”，它们不仅属于“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”的范畴，同时还属于该范畴。

59. อย่ามัวแต่**ตี**ฟปากอยู่เลย ผมว่าคุณแสดงฝีมือออกมาเลยดีกว่า
 ya mua tae ti fipak yu loei, phom wa khun sadaeng fimue
 okma loei di kwa
 不要只会**说大话**，我觉得你应该直接展示一下你的能力。
60. แค่ถูกต่อว่าเพียงนิดเดียวเธอก็**ตี**โพยดีพายเป็นการใหญ่
 khae thuk towa phiang nitdiao thoe ko tiphoitiphai pen
 kan yai
 稍有斥责，她就**大叫大嚷**起来。
61. บันทึกสุดมันส์ของหนุ่มไทยที่ไป**คลุกคลี**ตีโมงอยู่ในอุตสาหกรรมบันเทิงยักษ์ใหญ่แห่งเกาหลี
 banthuek sut man khong num Thai thi pai khluukhlitimong
 yu nai utsa-kam banthoeng yak yai haeng Kaoli
 （这是）曾在韩国演艺圈里**混**过的泰国小伙最有趣的记录。

62. หากมีคนในครอบครัวป่วยเป็นโรคซึมเศร้า อย่าบอกปัดหรือ**ตีตัวออกห่าง**
 hak mi khon nai khropkhrua puai pen roksuemsao ya bokpat
 rue titua-okhang
 如果家里有人患有抑郁症，不要拒绝或**疏远**（他/她）。

如果名词位于动词“ti”后面，如第 59 句中的“ตีปาก”（包括意思相近的“โหวต”、“สำนวน”等）或包含“ti”的一些泰语词语，如例句 60-62 中的“ตีโพยตีพาย”、“คลุกคลีตีโมง”、“ตีตัวออกห่าง/ตีตัวออกห่าง”，则主要强调与口头或言语的“沟通、交流”有关的行为。

此外，对于前述章节中提到的分属不同义项范畴中的“ตีได้（4.2.2 章节）”、“ตีกลับ（4.2.9 章节）”、“ตีคู่（4.2.10 章节）”、“ตีตื่น（4.2.10 章节）”、“ตีโป่ง（4.2.8 章节）”、“ตีบทแตกกระจุย（4.2.3 章节）”、“ตีจาก（4.2.5 章节）”等词，笔者认为都可以将其划归到“参与（玩；沟通、交流、来往）”义项范畴。

综上所述，当动词“ti”传达了与“参与或涉及用力/努力（练习）”相关的含义时，笔者认为其原型义的其中一个属性，即“两者相接触或碰撞”仍然存在，而另外两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）是否能清楚地被看到主要取决于动词“ti”的宾语形式（具体或抽象事物）；当动词“ti”传达了“沟通、交流、来往（与某些语言或动作相关的含义）”时，虽然原型义的其中两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

4.2.12 动词“ti”的“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义

63. ธนาคาร**ตีราคา**บ้านหลังนั้นไว้ที่ราคาสองล้านบาท
 thanakhan ti rakha ban lang nan wai thi rakha song lan
 bat
 银行对那所房子的**估价**为 200 万泰铢。
64. บางครั้งเราก็มักจะคิดว่าตัวเองนั้นไม่ดีพอ ซึ่งบางทีก็อาจจะเป็นการประเมินหรือ**ตีค่า**ตัวเองต่ำเกินกว่าความเป็นจริง
 bangkhrang rao ko mak cha khit wa tuarao-eng nan mai di
 pho, sueng bangthi ko at cha pen kan pramoen rue ti kha
 tua-eng tam koen kwa khwampenching
 有时我们经常认为自己不够好，这可能是**低估**了自己。

65. เด็กจะ**ตี**ความหมายของรูปร่างสิ่งของแตกต่างกันไปตามอายุของเขา
dek cha ti khwammai khong rup' rang singkhong taektang
kan pai tam ayu khong khao
孩子们会根据他们的年龄对物体的形状有不同的**理解**。
66. ค่อนข้างมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรียนยังไงก็**ติ**ใจที่ยังไม่แตก
ไม่เข้าใจซะที
khonkhang mi panha kap kanrian wicha khanitsat, rian
yangngai ko ti chot mai taek, mai khaochai sa thi
（我/他/她）的数学课有比较大问题，无论怎么学都不能**破解**
这个问题，一直都不明白。
67. วิชชาวาท หมายถึงการรู้จักแยกประเด็นแยกเรื่อง ไม่**ติ**ขลุุ่มรวมๆ กันไป ไม่ว่า
จะเป็นการมองหรือตอบปัญหา
wiphatwat maithueng kan ruchak yaek praden yaek rueang,
mai ti khlum ruam ruam kan pai, maiwa cha pen kan mong
rue top panha
Vibhajyavāda 是指“知道如何区分问题，没有**混**在一起，无论
是在看还是回答问题时”。
68. ตอนนี้คงต้องทำความเข้าใจเรื่องสร้างเขื่อนให้กับชาวบ้านเสียก่อน เพราะตอนนี้
พวกเขาต่างพากัน**ติ**ตนก่อน**ใช้**หว่าดกลัวปัญหาต่าง ๆ นานา โดยไม่มีมูล
ความจริงเลย
tonni khong tong thamkhwamkhaochai rueang sang khuean
hai kap chaoban siakon, phro tonni phuakkhao tang pha
kan titonkonkhai, watklua panha tang tang nana doi mai
mi mun khwamching loei
现在我们要先让村民了解建坝的意义。因为现在他们都在**过度**
担心未发生的事，害怕各种问题，尽管(这些担心)都是没有任何
根据的。

从例句 63-68 中我们可以看出，动词“ti”的原型义由“打、捶、敲、拍”扩展到“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义项。泰语动词“ti”已经从动作动词扩展到与逻辑思维活动有关。

综上所述，动词“ti”的“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义都不能看到其原型义的三个属性，特别是“用手或手中器具”的属性，因为这些逻辑思维活动都是以脑思考为主的。

因此，笔者将动词“ti”原型义和引申义的关系概括如下：

表 4.4 动词“ti”原型义和引申义的关系

语义			用手或 手中器具	单向发力	两者相接触 或碰撞
动词“ti”的原型义 “打、捶、敲、拍”义	施事者是有生命的 (人和动物)		✓	✓	✓
	施事者是没有生命的		✗	✓	✓
动词“ti”的“攻打、 殴打、战斗、攻击”义	“攻打、攻击”义		✓/ ✗	✓	✓
	“打架、战斗”义		✓/ ✗	✓/ ✗	✓
动词“ti”的“使其 破裂、分散(与其他 部分或整体分开)”义	目标是具体的、摸得着 的事物		✓	✓	✓
	目标是抽象的、摸不着 的事物		✗	✗	✓
动词“ti”的“搅拌、 合并”义	目标是具体的、摸得着 的事物		✓	✓	✓
	目标是抽象的、摸不着 的事物		✗	✗	✓
动词“ti”的“除掉、 切断、停止、减少”义	目标是具体的、摸得着 的事物		✓	✓	✓
	目标是抽象的、摸不着 的事物		✗	✗	✓
动词“ti”的“制造、 生产”义	通过 “打”、 “缝制”、 “裁缝”、 “绘画”、 “印刷”和 “冲压”等 方法进行 “生产”和 “制造	没有使用修辞 手法	✓	✓	✓
		使用修辞手法	✗	✗	✓

动词“ti”的“穿透/穿过；释放/传递”义	“穿透/穿过”义		✓	✓	✓
	“释放/传递”义	目标是具体的、摸得着的事物	✓	✓	✓
		目标是抽象的、摸不着的事物	×	×	✓
动词“ti”的“举提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义	目标是具体的、摸得着的事物		✓	✓	✓
	目标是抽象的、摸不着的事物		×	×	✓
动词“ti”的“捕捉/狩猎/寻找、盖章、购买、奖赏、发（回来）”义	“捕捉/狩猎/寻找、盖章”义		✓	✓	✓
	“盖章-购买”义		✓/×	✓/×	✓
	“发（回来）”义		✓/×	✓/×	✓
动词“ti”的“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义	“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式”义		✓/×	✓/×	✓
	“表示身体上的某些动作”义		✓/×	✓/×	✓
动词“ti”的“参与（玩；沟通、交流、来往）”义	“玩”义		✓/×	✓/×	✓
	“沟通、交流、来往”义		×	×	✓
动词“ti”的“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义			×	×	×

总而言之，泰语含“ti”词汇的原型义和引申义跟第三章汉语含“打”词汇的原型义和引申义之间的关系一样：大部分的引申义都会和原型义“打、捶、敲、拍”等有关联，而这种关联是指范畴成员依据具有该范畴所有特性（也就是原型义三个属性，即“用手或手中器具+单向发力+两者相接触或碰撞”）的多寡，具有不同的原型性/典型性。在同一语义范畴中，并不是所有的成员都具有这些属性，因为同一范畴的成员不是由共同属性决定的，而是由家族相似性决定的（郭奇军，2009：48）。此外，相邻范畴可能会互相重叠，一个范畴内成员之间的地位不平等，而不重叠的范畴内的成员是范畴中最有代表性，因为最能显示出大部分成员的属性。

第五章

汉泰语含“打/ti”词汇意义和用法比较

基于对第三章“打”的研究及第四章对“ti”的研究结论，本章笔者将从含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的意义和使用语境及其原型义和引申义之间关联的异同进行比较。

5.1 汉泰语含“打/ti”词汇意义和使用语境比较

《现代汉语词典》（2002 年增补本）中“打”的义项多达 25 条，而《泰国皇家学会词典》（2554）中“ti”的义项只有 9 条。详见下表：

表 5.1 汉泰动词“打/ti”的意义比较

汉语动词“打” 的意义	1. 用手或器具撞击物体 2. 器皿，蛋类等因撞击而破碎 3. 殴打，攻打 4. 发生与人交涉的行为 5. 建造，修筑 6. 制造（器物，食品） 7. 搅拌 8. 捆 9. 编织	10. 涂抹，画，印 11. 揭，凿开 12. 举，提 13. 放射，发出 14. 付给或领取（证件） 15. 除去 16. 舀取 17. 买 18. 捉（禽兽等）	19. 用割，砍等动作来收集） 20. 定出，计算 21. 做，从事 22. 做某种游戏 23. 表示身体上的某些动作 24. 采取某种方式 25. 定（某种罪名）
泰语动词“ti” 的意义	1. 用手或木头抽打 2. 打制 3. 打成薄片	4. 使其发出声音 5. 压制，盖（图章） 6. 搅拌	7. 规定，估（价） 8. 出牌 9. 放风筝

此外，比较发现，汉语含“打”词语的数量远远多于泰语含“ti”词语的数量。在汉语含“打”双音节及以上的词汇的数量当中，含“打”双音节词汇的数量算最多，其结构形式为“打+X”或“X+打”。而泰语也有同样的结构形式，即“ti+X”或“X+ti”。

若从词汇结构的角度来看，汉语含“打”双音节词汇（无论出现在第一个或第二个音节的位置）可以分成三种形式。相比起来，虽然泰语含“ti”双音节词汇也同样可以分成三种形式，但只限于“ti”出现在第一个音节的位置的情况下。如下图所示：

表 5.2 汉泰含“打/ti”双音节词汇结构比较

汉语含“打”双音节词汇		泰语含“ti”双音节词汇
“打+X”	“X+打”	“ti+X”
1) “打”+ 名词	1) 名词+ “打”	1) “ti”+ 名词
2) “打”+ 动词	2) 动词+ “打”	2) “ti”+ 动词
3) “打”+ 形容词	3) 形容词+ “打”	3) “ti”+ 形容词

从词汇的构成角度来分析，汉泰语含“打/ti”双音节词汇均可以划分为偏正结构或者并列/联合结构。详见下图：

表 5.3 汉泰含“打/ti”双音节（出现在第二个音节位置）词汇结构的比较

	汉语含“打”双音节词汇 （出现在第二个音节位置）	泰语含“ti”双音节词汇 （出现在第二个音节位置）
偏正结构	✓	✓
并列/联合结构	✓	✓

5.2 汉泰语含“打/ti”词汇的原型义和引申义之关联比较

基于 Tyler 和 Evans (2003) 的原则性多义（principled polysemy）理论对汉语“打”与泰语“ti”的各个意义进行区分，将“打、捶、敲、拍”等定义为汉语动词“打”和泰语动词“ti”的源域（source domain）的原型义。笔者认为可以将汉泰语含“打/ti”词汇的原型义和引申义分为以下 12 组：

表 5.4 汉泰语含“打/ti”词汇的原型义和引申义的比较

1. “打、捶、敲、拍”义等义项	1. “打、捶、敲、拍”义等义项
2. “攻打、殴打、战斗、攻击”义等义项	2. “攻打、殴打、战斗、攻击”义等义项
3. “割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义等义项	3. “使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义等义项
4. “搅拌、捆绑、包、用割/砍动作来收集”义等义项	4. “搅拌、合并”义等义项
5. “除掉、切断、停止、减少”义等义项	5. “除掉、切断、停止、减少”义等义项
6. “制造、生产”义等义项	6. “制造、生产”义等义项

7. “钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）；释放/传递”义等义项	7. “穿透/穿过；释放/传递”义等义项
8. “举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义等义项	8. “举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义等义项
9. “捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义等义项	9. “捕捉/狩猎/寻找、盖章、购买、发（回来）”义等义项
10. “做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义等义项	10. “做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义等义项
11. “参与（玩；沟通、交流、来往）”义等义项	11. “参与（玩；沟通、交流、来往）”义等义项
12. “计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义等义项	12. “计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义等义项

从上面的语义表可以看出，汉泰语含“打/ti”词语的原型义“打、捶、敲、拍”义项以极为相似的方式扩展其引申义。但是在原型义和引申义的关系方面却存在着差异。基于第三章和第四章的研究结论，笔者将汉泰语含“打/ti”词汇的原型义和引申义之间的关系概括为两大类：1) 原型义与引申义关系高相似度 (highly similar) 2) 原型义与引申义的关系中相似度 (moderately similar)。具体如下：

5.2.1 原型义与引申义的关系高相似度

在汉泰语含“打/ti”词汇的12组原型义和引申义之中，其原型义“打、捶、敲、拍”义项（这里均属于同一个概念）之间的相似度极高，无论施事主语是有生命的（人和动物）或是没有生命的，均具有三个基本属性：1) [+用手或手中器具]，2) [+单向发力]，3) [+两者相接触或碰撞]。而这三个基本属性均作为判断汉泰语“打/ti”原型义和引申义关系的标准。

表 5.5 汉语和泰语中“打/ti”的源域的原型义“打、捶、敲、拍”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.1 例句	4.2.1 例句
打，捶打，敲打，抽打，打了一掌，拍打	ตี ตบตี เคาะตี เหยียดตี ทูปตี ตีปีก

在“攻打、殴打、战斗、攻击”义项范畴中，汉泰语含“打/ti”词汇的原型义和引申义的关系非常相似。关于原型义的三个属性，笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在，而原型义属性中的“用手或手中器具”一项看起来并不十分清楚。至于“单向发力”的属性则需要从两种不同的情况进行具体分析，即“攻打、攻击”义项和“打架、战斗”义项。

表 5.6 汉语和泰语中“打/ti”的“攻打、殴打、战斗、攻击”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.2 例句 厮打，攻打，打击，假打， 打假，打私，打黑，打骗， 打架， <u>打游击（战）</u> ， <u>打仗</u> ， <u>打官司</u>	4.2.2 例句 ต่อสู้ <u>ตีได้</u> ตีรันฟันแทง ใจมืด ตีเมือง <u>ตีถอยร่น</u>

此外，笔者还发现汉语中的“打游击（战）”、“打仗”、“打官司”或泰语中的“ต่อสู้”不仅属于“攻打、殴打、战斗、攻击”的义项范畴，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

5.2.2 原型义和引申义的关系中相似度

原型义和引申义关系中相似度，分为两种：

5.2.2.1 虽然属于同一范畴，但并不能涵盖所有的义项。

原型义与引申义之间的关系属于该类型的语义组包括：

1) 在“割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义项范畴中，泰语“ti”没有汉语当中的“割、砍”的含义。关于原型义的三个属性，笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在，而原型义属性中的“用手或手中器具”和“单向发力”是否明显则取决于动词“打/ti”的动作行为的受事是具体的、摸得着的还是抽象的、摸不着的。

表 5.7 汉语“打”的“割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义等义项和泰语“ti”的“使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.3 例句	4.2.3 例句
<u>打柴</u> ，打散，打碎， <u>打断</u> ， 打破，鸡飞蛋打	ตีหัวแตก ตีแขนหัก ตีไข่แตก ตีแตกกระเจิดกระเจิง <u>ตีบทแตกกระจุย</u>

此外，笔者还发现汉语中的“打柴”、“打断”或泰语中的“ตีบทแตกกระจุย”不仅属于“割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”的义项范畴，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

2) 在“搅拌、捆绑、合并、包、用割/砍动作来收集”义项范畴中，泰语“ti”没有汉语当中的“捆绑、包、用割/砍动作来收集”的含义。关于原型义的三个属性，笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在，而原型义属性中的“用手或手中器具”和“单向发力”是否明显则取决于动词“打/ti”的动作行为的受事是具体的、摸得着的还是抽象的、摸不着的。

表 5.8 汉语“打”的“搅拌、捆绑、包、用割/砍动作来收集”义等义项和泰语“ti”的“搅拌、合并”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.4 例句	4.2.4 例句
打馅，搅打，打包， <u>打柴</u> ，打草，打成一片	ตี (ส่วนผสมต่างๆ) ตีไข่ขาวและไข่แดง ตีเกลียว <u>ตีทะเล (ถึงกัน)</u>

此外，笔者还发现汉语中的“打柴”或泰语中的“ตีทะเล(ถึงกัน)”不仅属于“搅拌、捆绑、合并、包、用割/砍动作来收集”的义项范畴，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

3) 在“钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）；释放/传递”义项范畴中，泰语“ti”没有汉语当中的“钻/挖掘/注射/射击”义项。关于原型义的三个属性，笔者认为动词“打”的“钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）”义项具有原型义

的三个属性，而对于“释放/传递”义项，笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在，而原型义属性中的“用手或手中器具”和“单向发力”是否明显则取决于动词“打/ti”的动作行为的受事是具体的、摸得着的还是抽象的、摸不着的。

表 5.9 汉语“打”的“钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）；释放/传递”义等义项和泰语“ti”的“穿透/穿过；释放/传递”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.7 例句	4.2.7 例句
打耳洞，打针，打穿脑袋， 打井，打点滴，打电报，打雷	ตีสายตะลုပ်แก้ป ตีทะลุ (ถึงกัน)

此外，泰语中的“ตีทะลุ (ถึงกัน)”一词，如果只从字面的结构去分析，你可能将其理解成为与“穿透/穿过；释放/传递”等义项相联系，但通常该词用于强调建筑物合并。

4) 在“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、盖章、奖赏、派（出去）、发（回来）”义项中，虽然泰语中的“ti”并没有汉语中“舀取”的这种用法，但是有“盖章”义项。关于原型义的三个属性，笔者认为动词“打”的“捕捉/狩猎/寻找、舀取”义项具有原型义的三个基本属性，而对于“舀取、购买、奖赏、派（出去）”义项，笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在，而原型义属性中的“用手或手中器具”和“单向发力”是否明显则取决于动词“打/ti”的动作行为的受事是具体的、摸得着的还是抽象的、摸不着的。

表 5.10 汉语“打”的“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义等义项和泰语“ti”的“捕捉/狩猎/寻找、盖章、购买、发（回来）”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.9 例句	4.2.9 例句
打鱼，打猎，打水， 打酱油，打酒，打醋， 打赏，打发， 打折	ตีผึ้ง ตีฉนวน ตีปลาหน้าไซ ตีตัว ตีตัว ตีตัวเด็ก ตีตราสาร ตีกลับ

此外，笔者还发现汉语中的“打折”或泰语中的“ตีตราสาร”、“ตีกลับ”不仅属于“捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、盖章、奖赏、派（出去）、发（回来）”义项，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

5.2.2.2 属于同一范畴，涵盖所有的义项，但在细节上有差别。

原型义与引申义之间的关系属于该类型的语义组包括：

1) 在“除掉、切断、停止、减少”义项中，泰语“ti”的使用范围小于汉语“打”的使用范围。关于原型义的三个属性，笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在，而原型义属性中的“用手或手中器具”和“单向发力”是否明显则取决于动词“打/ti”的动作行为的受事是具体的、摸得着的还是抽象的、摸不着的。

表 5.11 汉语和泰语中“打/ti”的“除掉、切断、停止、减少”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.5 例句	4.2.5 例句
打杈，打胎，打住， 打折 ，打掉，打消	ตีถอยร่น ตีจาก

此外，笔者还发现汉语中的“打折”或泰语中的“ตีถอยร่น”、“ตีจาก”不仅属于“除去、切断、停止、减少”义项，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

2) 在“制造、生产”义项中，汉语和泰语中的“打/ti”都可以使用“打”以及“绘画、涂鸦、印刷”等形式进行“制造和生产”。区别在于泰语“ti”没有汉语中“针织、编织”的这种用法，但是可以使用“缝制、裁缝”等形式进行“制造和生产”。关于原型义的三个属性，笔者认为在没有使用修辞手法的情况下动词“打/ti”仍然具有原型义的三个基本属性，但是在使用修辞手法的情况下（通过隐喻的形式来比较相对抽象的概念），虽然原型义的其中两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

表 5.12 汉语和泰语中“打/ti”的“制造、生产”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.6 例句	4.2.6 例句
打坝，打剑，打造，	ตีระแนง ตีหม้อ
打草鞋，打毛衣，打辫子	ตีเกล็ด
打格子，打蜡，打戳子，不打不成器	ตีตาราง ตีตราประทับ ตีตราสาร

此外，笔者还发现泰语中的“ตีตราสาร”不仅属于“制造、生产”义项范畴，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

3) 在“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义项中，泰语“ti”的使用范围小于汉语“打”的使用范围。关于原型义的三个属性，笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在，而原型义属性中的“用手或手中器具”和“单向发力”是否明显则取决于动词“打/ti”的动作行为的受事是具体的、摸得着的还是抽象的、摸不着的。

表 5.13 汉语和泰语中“打/ti”的“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.8 例句	4.2.8 例句
打灯笼，打伞，	ตีเข้า ตีทอง ตีฟู
打开，打气	ตีโป่ง ตีแผ่

此外，笔者还发现泰语中的“ตีโป่ง”不仅属于“举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义项，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

4) 汉语动词“打”和泰语动词“ti”在其原型义的基础上（经过“语义虚化”）引申出“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义等义项。但区别在于泰语动词“ti”多表示与“面部的表情状态”相关的义项，而汉语动词“打”则多表示与“身体上的某些动作”相关的义项。关于原型义的三个属性，笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在，而原型义属性中的“用手或手中器具”和“单向发力”是否明显则取决于动词“打/ti”的动作行为的受事是具体的、摸得着的还是抽象的、摸不着的。

表 5.14 汉语和泰语中“打/ti”的“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.10 例句 打杂，打粗，打里打外， 打比方， 打游击（战） 打手势，打冷战，打瞞	4.2.10 例句 ตีคู่ ตีตื้น ตีว่าว ตีไฟ ตีสนิท ตีตลาด ตีหน้ายักษ์ ตีหน้าเซ่อ ตีหน้าตาย ตีปีกตีใจ

此外，笔者还发现汉语中的“打游击（战）”或泰语中的“ตีว่าว”、“ตีไฟ”、“ตีปีกตีใจ”不仅属于“做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义项，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

5) 在“参与（玩；沟通、交流、来往）”义项中，笔者认为“玩”这个词传达了与“参与或涉及用力/努力（练习）”相关的含义，而“沟通、交流、来往”则传达了与某些语言或动作相关的含义。此外，无论是“参与者”和/或“交流者”可以是单方面的或非单方面的。当动词“打/ti”作“玩”解时，不仅可以与运动名词和打击乐器名词搭配，而且还可以与其他活动名词搭配。在此义项中，特别是“玩”义项，含“ti”的泰语词语比含“打”的汉语词语更可以与其他义项相联系或有交叉。关于原型义的三个属性，笔者认为动词“打/ti”的“参与（玩）”义项仍然具有“两者相接触或碰撞”的属性，而原型义属性中的“用手或手中器具”和“单向发力”是否明显则取决于动词“打/ti”的动作行为的受事是具体的、摸得着的还是抽象的、摸不着的。而对于“沟通、交流、来往”义项，虽然原型义的其中两个属性（即“用手或手中器具+单向发力”）不能清楚地被看到，但笔者认为“两者相接触或碰撞”的属性仍然存在。

表 5.15 汉语和泰语中“打/ti”的“参与（玩；沟通、交流、来往）”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.11 例句 打球，打小军鼓，打牌，打赌， 打招呼，打小报告，打交道 打嘴（皮子）仗，打官司，打断	4.2.11 例句 ตีแบดมินตัน ตีกลอง ตีว่าว ตีไฟ ตีผีปาก ตีโพยตีพาย คลุกคลีตีโมง ตีตัวออกห่าง ตีคู่ ตีตื้น ตีโป้ง ตีบทแตกกระจุย ตีจาก

此外，笔者还发现汉语中的“打嘴（皮子）仗”、“打官司”、“打断”或泰语中的“ตีว่าว”、“ตีไฟ”、“ตีคู่”、“ตีตื้น”、“ตีโป่ง”不仅属于“参与（玩；沟通、交流、来往）”义项，而且还可以与其他义项相联系或有交叉。

6) 在“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义项中，汉泰语“打/ti”已经从表达动作行为的动词扩展到表达概念思维、理解、判断和推理的抽象行为。但是需要注意的是，泰语动词“ti”并没有汉语当中的“计划”义项。笔者认为都不能看到其原型义的三个属性，特别是“用手或手中器具”的属性，因为这些逻辑思维活动都是以脑思考为主的。

表 5.16 汉语和泰语中“打/ti”的“计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义项

含有动词“打”的汉语词语	含有动词“ti”的泰语词语
3.2.12 例句	4.2.12 例句
打分，打算，打定主意， 打成（右派），打量	ตีราคา ตีค่า ตีความหมาย ตีโจทย์ ตีชุลม ตีตนก่อนไข้

综上所述，通过对汉泰语动词“打/ti”在语义、语境、原型义和引申义等方面的比较发现，虽然泰语含“ti”词汇数量少于汉语含“打”的词汇数量，但是从（通过 Tyler and Evans(2003)的原则性多义理论）对各个意义进行区分的角度来看，汉泰语中“打/ti”的含义和用法非常相似，而这点与笔者所提出的研究假设差别比较大，尤其是在汉泰语含“打/ti”词汇的原型义和引申义之间的关系这一方面的比较，发现可以分为“原型义与引申义关系高相似度”和“原型义与引申义的关系中相似度”。

第六章

研究结论与建议

6.1 研究结论

本文主要针对含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的意义和使用语境进行分析，以比较含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的异同之处，特别是从动词“打”与“ti”的各种意义之间的关系的角度进行分析。并基于应用原型理论（prototype theory）来分析和比较“打”与“ti”的原型义与其他义项的关系的异同。研究结论和建议总结如下：

1) 分析和比较含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的意义和使用语境

根据汉语和泰语词典给出的义项，在词义方面上，汉语动词“打”的义项远多于泰语动词“ti”的义项。但若从词汇结构的角度来看，汉语含“打”双音节词汇和泰语含“ti”双音节词汇（出现在第一个音节的位置）有相同的结构，如下：

表 6.1 汉泰含“打/ti”双音节词汇结构比较

汉语含“打”双音节词汇	泰语含“ti”双音节词汇
“打+X”	“ti+X”
1) “打” + 名词	1) “ti” + 名词
2) “打” + 动词	2) “ti” + 动词
3) “打” + 形容词	3) “ti” + 形容词

此外，在“打”出现在第二个音节的位置的情况下，从短语的结构类型的角度进行分析，汉语含“打”词汇有两种结构类型：1) “打”在词汇中居于中心地位，前面的动词或语素充当前缀，作状语，构成状中结构的偏正短语。2) “打”在词汇中与前面的语素处于平等的位置，从而构成并列结构的联合短语。泰语含“ti”词汇也同样有两种结构类型，即“偏正结构”和“并列/联合结构”。

2) 分析和比较含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的原型义与其他义项的关系的异同

通过对汉泰语含“打/ti”词语的原型义（即基本义）进行比较后发现两者具有相同的概念，即“用手或手中器具+单向发力+两者相接触或碰撞”。汉语“打”与泰语“ti”同样可以表示“捶、拍、敲”。为此，笔者将“打、捶、

敲、拍”等定义为汉语“打”与泰语“ti”的源域的原型义。研究发现汉泰含“打/ti”词语的引申义大部分会和原型义有关联，而这种关联是指范畴成员依据具有该范畴所有特性（也就是原型义的三个属性，即“用手或手中器具+单向发力+两者相接触或碰撞”）的多寡，具有不同的原型性/典型性。

对“打”与“ti”的原型义“打、捶、敲、拍”等与其他义项的关系进行比较后，发现从原型义“打、捶、敲、拍”等所引申出来的意义可以分成以下12组：

表 6.2 汉泰语含“打/ti”词汇的原型义和引申义的比较

1. “打、捶、敲、拍”义等义项	1. “打、捶、敲、拍”义等义项
2. “攻打、殴打、战斗、攻击”义等义项	2. “攻打、殴打、战斗、攻击”义等义项
3. “割、砍；使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义等义项	3. “使其破裂、分散（与其他部分或整体分开）”义等义项
4. “搅拌、捆绑、包、用割/砍动作来收集”义等义项	4. “搅拌、合并”义等义项
5. “除掉、切断、停止、减少”义等义项	5. “除掉、切断、停止、减少”义等义项
6. “制造、生产”义等义项	6. “制造、生产”义等义项
7. “钻/挖/注入/射击（穿透/穿过）；释放/传递”义等义项	7. “穿透/穿过；释放/传递”义等义项
8. “举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义等义项	8. “举/提、张开/拉开/揭开、使其膨胀”义等义项
9. “捕捉/狩猎/寻找、舀取、购买、奖赏、派（出去）”义等义项	9. “捕捉/狩猎/寻找、盖章、购买、发（回来）”义等义项
10. “做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义等义项	10. “做/进行/从事，照顾/管理，采取某种方式；表示身体上的某些动作”义等义项
11. “参与（玩；沟通、交流、来往）”义等义项	11. “参与（玩；沟通、交流、来往）”义等义项
12. “计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义等义项	12. “计算、思考、估计、评估、确定/判断、假设/理解”义等义项

6.2 建议

本文的研究目的是对含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的意义和使用语境进行分析，以比较含有“打”的汉语词语与含有“ti”的泰语词语的异同之处，特别是从动词“打”与“ti”的各种意义之间的关系的角度进行分析。笔者认为还有一些有趣的问题可以在未来进一步研究，例如研究汉语和/或泰语的其他多义词的意义和使用语境，又或者通过应用不同的语言学理论或观点将汉语与泰语之外的其他语言（如英语、日语等）的其他多义词进行对比。

ประวัติผู้เขียน

นางสาวพิชชาวีร์ กิจประภาศิริ เกิดเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจีนศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2560 และเข้าศึกษาต่อใน หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2560